

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

Romain Gary

Lady L.*

Türkçesi: Alev Er

Émile Ajar

*SEL

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

LADY L.*

ROMAIN GARY (Roman Kacew), 1914'te Litvanya, Vilnius'ta doğdu, annesi tarafından büyütüldü. Yoksul, "az çok Kazak Tatarı-Yahudi kırması" bir çocuk olarak on dört yaşında annesiyle Fransa'ya gelip Nice'e yerleşti. Hukuk öğreniminin ardından Hava Kuvvetleri'ne girdi, 1940'ta General de Gaulle'ün yanında "Özgür Fransa" hareketi saflarında savaşa katıldı. 1945'te yayınlanan ilk romanı *Polonya'da Bir Kuş Var* (*Polonya Eğitimi*) ile sert ve şiirsel üslubu sayesinde büyük ses getirdi. Aynı yıl Fransa Dışişleri'ne girdi. Sofya, La Paz, New York ve Los Angeles'ta diplomat olarak görev yaptı. 1948'de *Le Grand Vestiaire*'i (Büyük Vestiyer) yayınladı, 1956'da *Cennetin Kökleri*'yle Goncourt Edebiyat Ödülü'nü aldı. Los Angeles'ta başkonsolosken aktris Jean Seberg'le evlendi, senaryolar yazdı, iki film çekti. 1961'de diplomatlığı bırakıp *Les Oiseaux vont mourir au Pérou - Gloire à nos illustres pionniers*'i (Peru'da Kuşlar Ölecek - Meşhur Öncülerimize Şan Olsun) ve mizahi bir roman olan *Lady L.*'yi yazdı. Ardından *La Comédie Américaine* (Amerikan Komedi) ve *Frère Océan* (Okyanus Kardeş) gibi oylumlu efsane anlatılarına girişti. Karısının 1979'da intihar etmesiyle Gary'nin romanlarında yaşlılık ve ölüm temaları baskın gelmeye başladı: *Biletiniz Buraya Kadar*, *Kadının Işığı*, *Uçurtmalar*.

1980'de Paris'te, *Koca Tembel*, *Kral Salomon'un Bunalımı* ve 1975'te yine Goncourt Edebiyat Ödülü alan *Onca Yoksulluk Varken* romanlarını Émile Ajar imzasıyla kendisinin yazdığını açıklayan bir not bırakarak intihar etti.

***SEL YAYINCILIK**

Kuloğlu Mahallesi, Turnacıbaşı Caddesi,

No: 17, Beyoğlu – İstanbul

Tel: (0212) 516 96 85

<http://www.selyayincilik.com>

e-posta: halklailiskiler@selyayincilik.com

SATIŞ - DAĞITIM:

Çatalçeşme Sokak, No: 19/1

Cağaloğlu – İstanbul

e-posta: siparis@selyayincilik.com

Tel: (0212) 522 96 72 Faks: (0212) 516 97 26

***SEL YAYINCILIK: 1145**

ISBN: 978-625-737-058-5

LADY L.

Romain Gary

Roman

Türkçesi: Alev Er

Özgün Adı:

Lady L.

© Éditions Gallimard, Paris, 1963

© SEL Yayıncılık, 2020

Genel yayın yönetmeni: Bilge Sancı

Edtör: Sanem Işıl Aytuğ

Kapak tasarımı: Aslı Sezer

Sayfa tasarımı: İkime Yılmaz

I. Baskı: Şubat 2022

Baskı ve Cilt: Yaylacık Matbaası

Fatih Sanayi Sitesi, 12/197-203

Topkapı-İstanbul, 567 80 03

Sertifika No: 44865

Romain Gary

Lady L.

Türkçesi: Alev Er

Roman

*Ah! Görmem şart mıydı sizi,
Beğenip sevmem mi gerekirdi,
Ki açayım size yüreğimi,
Ki gururla susup dinleyesiniz beni.*

*Sevmeli miydim ben sizi
Ki umutsuz, çaresiz bırakasınız,
Tapmalı, ilahlaştırmalı mıydım ki,
Öldüresiniz beni, katlimi buyurasınız!*

İnsanlığa Güzelleme ya da Dilek Şart Kipi Kullanımı
Alphonse Allais tarafından Yane Avril'e ithaf edildi.

BİRİNCİ BÖLÜM

Pencere açıktı. Gökyüzünün mavi fonunda yaz ışığıyla aydınlanan lale buketi zamanından önce gelen bir ölümün seksen yaşında alıp götürdüğü Matisse'i düşündürüyordu ona, vazo çevresine dökülmüş sarı taçyapraklar bile ustanın fırçasına biat ediyordu sanki. Doğanın soluğu kesiliyor gibi geldi Lady L.'ye. Büyük ressamlar her şeyini almıştı; Turner ışığı çalmıştı, Boudin havayı ve gökyüzünü, Monet toprak ve suyu; duvarlar boyu arz-ı endam eden İtalya, Paris, Yunanistan birer klişeden ibaretti artık; resmi yapılamayanın fotoğrafı çekilmişti ve dünya kim bilir kaç elin soyup çıplak bıraktığı istismar edilmiş o kızlara benziyordu giderek. Gereğinden uzun yaşamıştı belki de. İngiltere onun sekseninci yaşını kutluyordu bugün ve tek ayaklı masanın üstü çoğu Buckingham Sarayı'ndan gelmiş telgraf ve mesajlarla doluydu; her yıl aynı şey, herkes olanca ağırlığıyla yüklenip sizi batırmaya çalışıyor. Tiksinir gibi baktı sarı lalelere çiçeklerin hangi ara en sevdiği vazoya yerleştiğini düşünerek. Sarıdan nefret ederdi Lady L. İhanet, kuşku, tuzak, salgın ve yaşlılığın rengiydi çünkü. Gözünü lalelere dikti sertçe ve bir anda içinde kuşku belirdi... Yok canım, mümkün değildi. Kimse bilmiyordu ki. Bahçıvanın ihmalkârlığı olmalıydı.

Öğleye kadar bütün zamanını karşıdaki küçük yaz evini gören açık pencerenin önündeki koltukta, yanından hiç ayırmadığı, her gezisine götürdüğü küçük yastığa başını dayayarak geçirmişti. Cennet'in efsunlu huzurunda şefkatle buluşmuş hayvan desenleri işlenmişti yastığa: O özellikle kuzuyla sarmaş dolaş aslanla dişi geyiğin kulağını sevgiyle yalayan leopar desenini severdi: Hayat buydu

işte. Desenin naif tarzı sahnenin derin, insanı mutlu eden basitliğini daha bir vurguluyordu. Yüksek sanatla altmış yıl içli dışlı olmak sonunda başyapıtlardan bıkmasına neden olmuştu: İnsanın o tepeden bakan, bıktırıcı iddialı halini, üstünlük taslamalarını ustalıkla yerle bir eden boyalı kart ve kartpostallara, o Victoria dönemi tasvirlerine ilgi duymaya başlamıştı giderek; suya düşmüş bebeği kurtaran iyi köpekçiklere, pembe kurdeleli kedi yavrularına ya da mehtapta aşk tasvirlerine. Elini bastonunun fildişi topuzundan ayırmazdı; kolayca ayaklanıvermesi bir yana, ondan beklenen ama mizacına ters yaşlı kadınlara has bir hava vermeyi de sağlıyordu baston: Yaşlılık, bunların yanı sıra ihtimam gösterilmesi gereken bir uzlaşmaydı artık. Gözlerini İngiliz gökyüzü fonunda kestane ağaçlarıyla yer yer kesilen yaz evinin altın kubbesine dikip gülümsedi; sıra sıra dizili bulutları, soluk mavi rengiyle gökyüzü herhangi birini çağırıştırıp hatırlatmaksızın küçük torunlarının elbiselerini getirirdi aklına: Kraliyet ailesinin terzisince giydirilmiş, tümüyle nötr ve *usulüne uygun* bir gökyüzüydü.

Lady L. bu İngiliz gökyüzünü soğuk nevale erkeklere benzetirdi hep. Asla, hiçbir heyecan, öfke ve coşku belirtisi getirmezdi insanın aklına; en yoğun sağanak bile dram yaratmazdı; en şiddetli fırtınanın çimeni ıslatmanın ötesinde etkisi olmaz, yıldırım çocuklardan ve kalabalık yollardan uzak yerlere düşmeyi bilirdi; o incecik ve düzenli yağmuru, ağırbaşlı ve seçkin tekdüze pusu ve sisiyle kendine has davranışları olan, arada patlamasına izin verdiği şimşeklerine rağmen insana her yerde paratoner olduğu hissi veren bir şemsiye gökyüzüydü. Ama o gökyüzünden istediği bir şey vardı yine de Lady L.'nin: pencerenin önünde saatlerce kalıp izleyebileceği, hatırlayıp hayal kurabileceği altın kubbenin arkasındaki o huzurlu fonu esirgememesi.

Küçük ev dönemin gözdesi şark stiline uygun inşa edilmişti gençlik yıllarında. Bir anlamda gerçek sanata meydan okuyarak, ince bir zevksizlikle biriktirdiği bir sürü Türk işi eser yığmıştı oraya, öyle ki uzun ironi kariyerinin en önemli anlarından olan o gün, tapınağa itibarlı özel konuk olarak kabul edilen Pierre Loti duyulanı ağlamıştı.

“Galiba hiç değişmeyeceğim,” dedi birden yüksek sesle. “Biraz anarşistim ben. Seksen yaşında bu pek can sıkıcı elbette. Romantizm de ve üstüne üstlük bu hiçbir işe yaramıyor.”

Işık, hiçbir zaman alışamadığı ve her sabah şaşırarak baktığı teninin fildişi kuruluğunun ele verdiği yaş çizgileriyle kaplı yüzünde oyunlar oynuyordu. Yaşlanmış gibiydi ışık. Tam elli yıl parlaklığını korumayı bilmişken şimdi güçten düşüp donuklaşıyor, külgengine dönüşmeye aldırış etmiyor görünüyordu. Ama ikisi iyi geçinirdi yine de. İnce, zarif dudakları örümcek ağlarına takılıp kurumuş küçük böceklerle benzemiyordu henüz, sadece gözleri biraz uslanmıştı, öteki gizli, kor alevlerin arasına arada eğlenceli küçük bir parıltı girip çıkıyordu. En az güzelliği kadar esprileriyle de ünlüydü hâlâ: Hedefi yaralamadan vuran, karşıdakini küçük düşürmeden üstünlüğünü ortaya koyan usta silahşor seçkinliğindeki ironisi hiç eksik olmazdı. Bu tür oyunlar artık nadiren oynanıyordu: Kendisine hedef olmaya değer her şeyin üstesinden gelmişti çünkü. Delikanlılar hayranlıkla izlerdi onu: Bir zamanlar kadın olduğunu hissederlerdi. Zahmetli bir şeydi, ama öyle olmayı, bir zamanlar öyle olmuş olmayı bilmek gerekirdi. Dahası, kadınlar henüz yüzyıldır gerçekten seviliyordu. Ama epey uzun süredir sahibi olduğu bu yüz, onundu... Ve şimdi bu yüzü artık tanıyamıyordu. Bazen gülesi gelirdi. Gerçekten de *çok* komikti. Açıkçası böyle olacağını pek düşünmemişti, öyle çok övgü toplamış öyle çok pohpohlanmıştı ki, bunun başına gelebileceği, zamanın bu denli ileri gidebileceği asla aklına gelmemişti. Nasıl da acımasızdı ama! Hiçbir şeye saygısı yoktu zamanın. Yakınmazdı Lady L., ama bu onu sinirlendirirdi. Aynaya her baktığında –bazen gerçekten gerekirdi bu– omuz silker, boş verirdi. *Çok* saçmaydı. Artık “tapılası bir yaşlı kadın” olmadığının tümüyle farkındaydı – kadın olmaktan mahrum kaldığı onca yılın ardından artık yaşlı bir kadın olmalıyken üstelik. “Geçmişte çok güzel bir kadın olduğu besbelli...” Bu küstah fısıltıyı her duyduğunda dilinin ucuna kadar gelen o pek Fransız bir kelimeyi zaptetmekte bayağı zorlanır, söylenenleri duymamış gibi yapardı. Onca tantanayla “geçkin yaş” diye tanımlanan şey sizi büyük bir kabalık ikliminde yaşatır aslında

ve gösterilen ilgi ve saygı kabalığı daha da büyütür: Biri bastonunu getirir siz istemeseniz de, attığınız her adımda biri kolunuza girmek ister, sizi görür görmez pencereleri kapatırlar, sanki körmüşsünüz gibi “Dikkat, önünüzde basamak var,” diye fısıldar biri ve sizinle sahte bir neşeyle konuşurlar, yarın ölecekmişsiniz de bunu sizden saklamaya çalışıyorlarmış gibi. Kapkara gözlerinin, incecik ve hokka gibi burnunun –“aristokratik bir burnu” olduğunu söylemeyi asla ihmal etmezdi ondan bahsedenler– gülümsemesinin –ah o ünlü gülümsemesi yok mu Lady L.’nin– önünden geçtiği başları ister istemez kendisine döndürdüğünü bilmek bir şey ifade etmezdi ona; stilin, sanatta olduğu gibi hayatta da, sunacak başka bir şeyi kalmamışların son sığınağı haline geldiğini ve güzelliğinin artık bir âşık için değil ancak bir ressam için esin kaynağı olabileceğini pekâlâ bilirdi. Seksen yaş! İnanılır gibi değildi.

“Aman sen de,” dedi. “Yirmi yıl sonra o da olmayacak zaten.”

Elli yılı aşkın süredir İngiltere’de yaşıyor olsa da hâlâ Fransızca düşünürdü.

Sağdaki ana girişe, çimlere inildikçe yelpaze gibi zarafetle yayılan merdiveni ve sütunlarıyla şatonun ana giriş kapısına takıldı gözü; kuşku yok, bir hantallık dehasıydı Vanbrugh; inşa ettiği her şey bir günahın bedeli gibi bütün ağırlığıyla toprağa basıyordu. Püritenlerden nefret ederdi Lady L., şatoyu pembeye boyatmayı bile düşünmüştü, ama İngiltere’de öğrendiği tek bir şey varsa, o da her şeyi yapabilecek haldeyken bile kendini tutmayı bilmekti; Glendale House’un duvarları hâlâ griydi bu yüzden. Dört yüz odacıklı İtalyan tarzı üç boyutlu resimlerle yetinmişti ve tren bekler gibi sıra sıra dizilmiş büyük salonların sıkıcılığına mertçe meydan okusunlar diye karşılırlarına Tiepololarını, Fragonardlarını, Boucherlerini dikmişti.

Bir Rolls malikânenin ana giriş yolundan ağır ağır ilerleyip merdivenlerin önünde durdu ve torunlarının en büyüğü James, şoförün gelip kapıyı açmasını bekledikten sonra, koltuğunun altında deri çantasıyla arabadan indi.

Deri çantalardan, bankacılardan, aile toplantılarından ve yıldönümlerinden tiksiniyordu Lady L.; olması gerektiği gibi olan, gösteriş-

li, halinden hoşnut, konvansiyonel ve yapmacık her şeyden nefret ederdi; ama bütün bunları kendisi bilerek seçmiş, son noktaya kadar da götürmüştü. Hayatı boyunca boyun eğmez bir terörist eylemci olmuş, hayranlık uyandıran bir sonuç elde etmişti: Torunu Roland bakandı, Anthony yakında piskopos olacaktı, Richard Kraliçe'nin hassa alayında yarbaydı ve James İngiltere Bankası'nın kaderine hükmediyordu ve karşısındaki kadın polisle ordudan nefret ettiği kadar hiçbir şeyden etmezdi; aynı şekilde Kilise ve zenginlerden de.

"Öğretecekler sana," diye düşündü karşıdaki küçük eve bakarak.

Aile korkunç doğumgünü pastasının çevresine toplanmış, yan odada onu bekliyordu. Oyunu sürdürmeliydi. İçerideki herkes en az otuzundaydı muhtemelen; onları neden öyle aniden, tek bir kelime etmeden terk edip gittiğini, o papağanlı yeşil salonda tek başına ne yaptığını kendilerine ve birbirlerine soruyor olmalıydılar. Ama o asla tek başına değildi elbette.

Torunlarının ve torunlarının çocuklarının yanına dönmek üzere kalktı. Sadece birini, güzel, kapkara gözleriyle küstah küstah bakan, kıvrımları ele gelmez saç bukleleri, coşkusu ve doğuştan gözüpekliğiyle onu pek neşelendiren en küçüklerini severdi: Benzerlik olağanüstüydü. Demek ki soyaçekim böyle, bir iki kuşak atlayarak ortaya çıkıyordu. Büyüdüğünde korkunç şeyler yapacağından adı gibi emindi: Ekstremist tohum ona geçmişti, ârunda hissediliyordu. Geleceğin her şeyi kırıp dökecek Hitler ya da Lenin'ini vermişti belki de İngiltere'ye. Bütün umudu ondaydı. Kendisinininkiyle tıpatıp aynı olan gözlerle adından çok söz ettireceği kesindi. Sürekli isimlerini karıştırdığı öteki veletlere gelince, hepsi süt kokuyordu ve onlarla ilgili söyleyebileceği başka hiçbir şey yoktu. Oğlu nadiren İngiltere'de olurdu: Hazır çökmekteyken ama sonuna da henüz gelmemişken, dünyanın tadını çıkarmak gibi bir teori geliştirmişti.

Bütün dostları daha gençken ölmüştü. Fransız şefi Gaston altmış yedisinde salak gibi bırakıp gitmişti onu. Şimdilerde insanlar gide-rek daha erken ölüyordu. Gömdüğü tanıdıklarının sayısını düşündü tek tek, şaşırdı. Köpekler, kediler, kuşlar; hele onların sayısı yüzle-ri buluyordu. Hayvanlar hüznü denecek kadar kısa yaşıyordu:

Onlardan uzun yaşayacağı kaygısıyla içi daralıp uzun süredir yeni hayvan edinmeyi reddediyordu ve artık Percy dışında kimseyi istemiyordu yanında. Çok korkunç bir şeydi çünkü. Tam bir hayvana bağlanmaya, onu anlayıp sevmeye başlıyordunuz, hop, çekip gidiyordu. Oysa ayrılıklardan nefret ederdi o ve bu yüzden artık sadece eşyalara bağlanıyordu. En doyurucu dostlukları *şeylerle* yaşamıştı: En azından çekip gitmiyor, sizi terk etmiyorlardı. Onun yoldaşa ihtiyacı vardı.

Kapıyı açıp gri salona giriş yaptı: Oraya hâlâ “gri” salon diyorlardı, çünkü ilk rengi buydu, ama kırk yılı aşkın süre önce beyazlı yaldızlı ahşapla kaplatmıştı; aralar da havada asılıymışlar hissi yaratan üç boyutlu İtalyan komedilerinden karakterlerle süslenmişti; hafifçe döner gibi yapıp salonun mağrur, kasvetli soğukluğuyla savaşıyor ve elbette kazanıyorlardı.

Kucaklanacak ilk kişi, sitemkâr bir bakış fırlattıktan sonra bir saat aşkın süredir bekleyip duran baş kavalyesi, bir zamanlarki sıfatıyla “cicisbeo”su Percy idi elbette: Olanca ciddiyeti ve ketumluğuna rağmen öyle candan bir sadakatle kuşatırdı ki insanı, parmaklarınıza yapışmış gibi hissederdiniz çevrenizde dolanıp dururken. İngiltere Sarayı’nın yirmi yıllık Devlet Şairi, yani Taht’ın, İmparatorluğun resmî görevli ozanı olan Sir Percy Rodiner – ezberinde yüz resmî methiye; kraliyet doğumlarında, taç giyme törenlerinde, ölümlerde, her türden zaferde icra edilen her duruma uygun üç ciltlik şiir vardı– Sir John Masefield’la birlikte Britanya *bel canto*’sunun hep ön safındaydı; Jutland’dan ta El Alameyn muharebesine kadar; ve nahoş bazı başarıları da olmuştu gerçekten: şiiri erdemle buluşturmuş, tek bir muhalif ses dahi duyulmaksızın Boodle’s’a bile seçilmeyi başarmıştı. Öyle ya da böyle bütün evcil hayvanlardan daha uzun yaşamış, kendisine alıştırmıştı ve bir gün onu da kaybedecek olursa gerçekten çok canı sıkılacaktı. Yetmiş yaşında ancak vardı, ama açıkçası yaşından çok daha büyük gösteriyordu. Fizik olarak biraz Lloyd George’u andırırdı: Yele benzeri aynı beyaz saçlar aynı soylu alın ve aynı zarif yüz çizgileri: Ama benzerlik burada biterdi. Gal kökenli başbakan kadınları gerçekten sever ve onlarla nasıl oyna-

yacağını iyi bilirken, Lady L. bu zavallı Percy'nin hayatında hiçbir kadınla yatmadığına emindi. Birkaç sevimli yarı-sosyetik kadının da yardımıyla onu iki üç defa yoldan çıkarmaya çalışsa da Percy her seferinde İsviçre'ye kaçmıştı.

"Sevgili Diana'm..."

Ona yakışırdu bu ad... Eleonora ve Isabelle arasında uzun süre kararsız kaldıktan sonra Dicky bu adı bizzat kendisi seçmişti onun için. Eleonora, belki Edgar Poe'nun hikâyesi sebebiyle iç karartıcı bir addı, Isabelle ise insana elinde olmadan aynı adlı kraliçenin kirli iç çamaşırını hatırlatıyordu çünkü. Sonunda Diana adını seçmişti, çünkü insanı olağanüstü ferahlatan bir addı.

"Biz de giderek kaygılanmaya başlamıştık."

Lady L. bazen düşünürdü Percy'yle ilgili olarak; parklarda küçük kızları mı sıkıştırıyordu, kendini müthiş gizleyen ahlaksızın teki miydi, oğlanc mıydı, uşağına kendini düzdürüyor ya da Soho'da bir köşede fahişenin tekine kırbaçlattırıyor muydu diye; Percy ise bin sınavdan başarıyla geçip hayatta kalmış bir tür genç kız romantizmiyle davranırdı; ondan uğursuz bir radyasyon gibi yayılan ahlaki dürüstlük karşısında çaresiz kalan Lady L.'nin bütün umutları çoktan yitip gitmişti. Gerçekten namuslu, dürüst biriydi Percy ve buna rağmen şiirin nasıl yol bulup da içine sızdığını bir tek Tanrı bilirdi. Zaten o güzel mavi gözlerine rağmen uslu köpek gibi bakmayı bilen tanıdığı tek adamdı. Her şeye rağmen çok severdi onu. Bir tek onun önünde indirebilirdi o yaşlı kadın ve "yaşı geçkinler"e özgü davranış maskesini; bir tek onun önünde yaşayabilirdi yirmili yaşlarının terütazelik ve aldırılmazlığını o yaşına rağmen; zaman yaşlandırmıyor, ama insanı saklanmaya, kendini gizlemeye zorluyordu. Bir gün gerçekten yaşlandığında ne yapacağını düşünürdü sık sık Lady L. Böyle bir şeyin olabileceğine dair bir his yoktu içinde, ama asla bilemezsiniz: Hayatın ne tür cilveleriyle karşılaşacaktı kim bilir. Birkaç güzel yıl daha vardı önünde: Ondan sonra bir şey olacaktı mutlaka, ne olduğunu bilmiyordu, ama emindi. Tek çözüm, yaşlılık gelip çattığında Bordighera'daki o harikulade bahçesine çekilip çiçeklerle oylanmaktı.

İkram edilen bir fincan çayı aldı. Bütün aile çevresine dolmuştu ve bu pek ürkütücüydü. Bütün bu sürünün kaynağında kendisinin olabileceğini asla aklına bile getirmemişti: Tam otuz kafa. Onlara bakıp “Ben bunu istememiştim,” diyecek de değildi. Tam tersine, istemişti bunu, bilerek, kasten: Hayatının yapıtıydı bu. Anlamadığı, öylesi çılgınca bir aşkla, şefkatle, şehvetle, sapkınlık ve saplantıyla yaptığı şeyin bu kadar renksiz, bu kadar yapmacık bir sonuç vermesiydi. Gerçekten inanılmaz derecede can sıkıcıydı bu. Aşk denen duyguya bir anlamda kuşku düşüren, onu itibarsızlaştıran bir şey. İçinden “Şunlara her şeyi açık açık söyleyebilsem ne harika olur,” diye geçirdi küçük küçük çayını yudumlayıp çevresindekileri küçümser gözlerle süzerken. “O kendinden emin suratların dehşet ve şaşkınlıktan darmadağın olduğunu görmek ne komik olur kim bilir.” İçi gidiyordu gerçekten ve onu tutan şey rezaletten korkması değildi. Ürperdi, omuzlarını saran Hint şalına daha sıkı sarındı. Boyununu saran kaşmirin hafif, sıcak dokunuşunu, okşamasını hissetmeyi severdi. Uç uca eklenmiş, sımsıkı dokunmuş yün ve ipek yüzlerce ve yüzlerce şaldan ibaretti sanki hayatı ta ezelden beri. Özellikle de kaşmirlerdi o tatlı dokunuşu yaratma gücü olanlar.

Birden Percy’nin ona bir şey söylediğini fark etti. Elinde çay fincanı, onaylar gibi yapıp gizliden gizliye dalga geçen suratların ortasında dikilip duruyordu. Klişe konusunda üstüne yoktu Percy’nin, olağanüstü yetenekliydi: Bütün banalliliğiyle öyle irtifa kazanırdı ki bazen, özgünlüğe meydan okuyan nutuklar atar, herkesi hayran bırakırdı.

“Böyle soylu bir hayat,” diye başlamıştı; “bu kaba ve bayağı çağ tanımalı ki o hayatı, az çok feyz alabilsin. Sevgili Diana, yakınlarınızın onayıyla –ve hatta diyebilirim ki onların da huzurunda– doğum gününüz münasebetiyle sizden ricam, biyografinizi yazmam için bana izninizi bağışlamanızdır.”

“Pek güzel olur,” diye Fransızca düşündü Lady L. içinden.

“Çok erken değil mi sizce Percy?” diye sordu. “Biraz daha bekleyelim. Belki başıma ilginç bir şeyler gelir. Benimki gibi hikâyesi olmayan bir hayat insanlara ölesiye sıkıcı gelir.”

Şefkat çığırmaları oldu. Torununun oğlu Andrew'a eğildi Lady L., yumuşakça yanağını okşadı. Gerçekten de çok güzeldi gözleri. Kapkara, biraz alaycı, içindeki şiddeti hissettiren gözler... "Çok canlarını yakacak, çok çektirecek onlara," diye düşündü tatmin duygusuyla.

"Büyük dedesinin gözleri tıpkı," diye iç geçirdi. "Benzerlik olağanüstü."

Küçük oğlanın annesi –kadının kuşlu çiçekli, Prenses Margaret'ı bile tiksindirecek inanılmaz mavi şapkası dikkatini çekti Lady L.'nin– şaşırmış göründü.

"Ama ben Dük'ün gözlerinin mavi olduğunu sanıyordum?"

Lady L. cevap vermeyip sırtını döndü. "Biri daha," diye düşündü dudaklarını ısırarak, bu defa da maymun suratlı birinin başı vardı önünde, yanlış hatırlamıyorsa oğlu Anthony'nin, pastörün karısıydı. Gözünü şapkaya dikti: Kreması kusursuzdu gerçekten.

"Ne muhteşem bir doğumgünü pastası," dedi bakışlarını gümüş tepsiye yerleştirilmiş pasta dilimine çevirmeden önce şapkaya son bir kez hızla göz atarak.

Sonra da Kraliçe alayı yarbayına, ailenin bir baltaya sap olamamış Richard'a birkaç kelime etmesi gerekecekti. Din ve Ordu tasfiye edilmiş, Hükümet ve İngiltere Bankası dışında bir şey kalmamıştı, sonuç olarak onların tarafa seyritti. Roland daha çok dikkat çekebilmek için tümüyle görünmez olmayı, İngilizlere has bu sanatı mükemmellik düzeyine çıkarmıştı. Yıllardır mütevazı bir bakanlığın başındaydı, ama o parlak yokluğu ve kişiliği, silik havası ve kusursuz donukluğu başbakanın dikkatini üzerine çekmişti: Dışişleri bakanlığında Eden'in halefi olarak adı geçmiş, Muhafazakâr Parti, Rab Butler'a rağmen onu tercih etmiş gibiydi, şimdiden MacMillan'ın rakibi olarak görülüyordu. İngiltere'de kendisinden büyük şeyler beklenenlere özgü bir yavanlığı vardı. Lady L. doğuştan aristokrat birinin iktidara bu kadar hevesli olmasını inanılmaz bulurdu: Halktan bir adam hükümete girmek isteyebilirdi, bu doğaldı, Ama Glendale Dükü'nün büyük oğlunun bu kadar alçalabilmesi onu gerçekten şok etmişti. Yönetmek kâhyalık gibiydi ve bir

halkın hizmetçilerini seçmesi normaldi, her şeye rağmen demokrasi böyle bir şeydi. Orada olduklarını unutmuş gibi yapıp karısını, çocuklarını sordu, Roland da içinde ilginin zerresi olmayan şeylerle onu sabırla bilgilendirdi, çünkü aralarında geçebilecek tek sohbet konusu buydu.

Neredeyse bitmişti. Geriye bir tek Saray fotoğrafçısının *Tatler* ya da *Illustrated London News*'un kapağına koymak için her sene çektiği fotoğraf işi kalmıştı; sonra vedalaşılacak ama o da çok kısa sürecekti. Böylece Noel'e kadar kurtulmuş olacaktı bunlardan. Bir sigara yaktı. Topluluk içinde sigara tütürebilmeyi çok tuhaf, ama aynı zamanda da eğlenceli bulurdu hep; bunun günümüzde yaygın bir uygulama-ya dönüşeceği aklının ucundan bile geçmezdi o zamanlar. Torunları gevezeliğe devam ediyor, o da arada başını merhametle onlara çeviriyordu sanki ne konuştuklarını dinlemek istiyormuş gibi. Çocukları hiçbir zaman sevmemişti ve bugün bazılarının kırk yaşını bile geçmiş olması durumu epey gülünçleştiriyordu. Onlara gidin dışarıda oynayın deme, hepsini çocukluklarına, bankalarına, parlamentolarına, kulüplerine ve karargâhlarına gönderme isteği duydu. Büyüyüp koca adam olduklarında özellikle çekilmez olurdu çocuklar, "problem"leriyle sizi bunaltırlardı: vergiler, politika, para. Zira kadınların huzurunda para konuşmaktan bugünlerde kimse rahatsız olmuyordu artık. Eskiden parayla ilgilenilmezdi: İnsanlar ya borç verir ya da borçlanırlardı. Bugün artık kadınlar giderek erkeklerin eşiti gibi görülmeye başlanmıştı: Erkekler özgürleşmişti. Kadınlar hükmetmeyi bırakmıştı. Fahişelik bile yasaklanmıştı. Kimse nasıl davranacağını bilmiyordu artık: Amerikalılarla akşam yemeğine çıkmıyorsanız bu pek namuslu bir davranıştı. Onun gençliğindeyse ortalıkta hiç Amerikalı olmazdı; henüz keşfedilmemişlerdi. Yıllarca *Times* okuyabilir, ama içinde ABD'den gelmiş birkaç kâşif röportajı dışında bir şey bulamazdınız.

Otursun diye koltuk hazırlamışlardı ona: Tam kırk beş yıldır aynı koltuktan, aynı yere, Dicky'nin Lawrence'ın elinden çıkma portresiyle Boldini'nin yaptığı kendi portresinin altına yerleştirilirdi – ve fotoğrafçı o sevimli çocuk götüyle etrafında konup konup durmaya

başlamıştı bile. Bugünlerde herkes oğlancıydı. Sebebini bir tek Tanrı bilirdi. Nonoşlardan tiksiniirdi, erkekleri o kadar çok sevmesi başka türlü süni olamasınlar diyeydi. Nonoşlar da vardı onun gençliğinde, ama kendilerini belli etmez, daha az hışırdar, kıkırdar ve o küçük götlerini daha çok sakınırlardı etraftan. Ayıplar gibi bir bakış fırlattı genç herife ve şuna kötü birkaç laf etsem mi diye geçirdi içinden: Gelip burada Schiaparelli parfümü kokusu yaymak olacak küstahlık değildi her şeye rağmen. Ama kendini tuttu: Sadece kendi muhitinden insanlara hakaret ederdi çünkü. Fotoğraf yarın bütün gazetelerde olacaktı. Ve bu her yıl böyleydi.

İngiltere'nin en büyük unvanlarından birini taşıyordu ve çalgınlıkları, belki ayrıca güzelliğiyle kamuoyunu uzun süre hayrete düşürmüş, rahatsız etmiş, hatta skandallara konu olmuştu. Fransız kökeni, biraz fazla dikkat çeken kusursuz yüz hatları için bir dereceye kadar mazeret olarak işe yaramıştı; ama bunu da abartmalıydı, Saray'ın hatırı ve sarsılmaktan pek hoşlanmayan bir toplum için epey seyahat etmiş, yaptığı her şey uzun süre önce affa uğramıştı: Bir bakıma ulusal kültürel varlığın parçası haline gelmişti. Geçmişte eksantriklik olarak kabul edilen karakter özellikleri bugün sağlam Britanya kökeninin sevimli çizgileri olarak saygı görüyordu. Dolaşısıyla koltuğuna yerleşip bir elini beklendiği şekilde bastonunun topuzunun üstüne koydu, içinden geçeni biraz da olsa ele veren yüzündeki o gülümsemeyi silmeye çalıştı; Hükümet sağına, Kilise soluna, İngiltere Bankası ve Ordu arkasına yerleşti; kalanlar da azalan önem sırasına göre üç sıra halinde dizildi. Fotoğraf işi bittiğinde yapılan yeni bir fincan çay ikramını da kabul etti: İngilizlerle yapabilecekleri gerçekten bu kadardı.

“Yaz evi” kelimelerinin kulağına ulaşması ve ânında kesilmesi de tam bu sırada oldu. Konuşan Roland'dı.

“Korkarım bu defa gerçekten yapacak bir şey kalmadı. Karayolunu tam oradan geçirmeye karar vermişler. Bahar gelmeden yıkılması gerekecek.”

Lady L. fincanını bıraktı. Aile yıllardır küçük yaz evinin ve bitişik arazinin satılması için onu ikna etmeye çalışıyordu; vergiler çok arta-

cak, mülkün bakım işleri sorun çıkartacak gibiydi ve buna benzer bir sürü saçma sapan gerekçe. Bu gülünç öneri ve uyarılar umurunda bile olmamış ve konu ne zaman gündeme gelse “pek Fransız” olarak yorumlandığı üzere omuz silkmekle yetinip tartışmaya son vermişti. Ama şimdi sadece aile değildi işe karışan: Hükümet bu konuda oylama yapmış, kamulaştırma kararı almıştı: Çalışmalar önümüzdeki ilkbahar başlayacaktı. Küçük ev mahkûm edilmişti. “Elbette oluşacak kayıp giderilecek,” diye bitirdi sözünü Roland kendinden emin, “tazminat ödenecek çünkü...” Gözleriyle şimşek yağdırdı Lady L.; tazminat ödenecek ha, sahi mi! Tek varlık sebebi elinden alınmak üzereydi ve bu uğursuz salak tazminattan söz ediyordu.

“Zırvalık!” dedi kararlı bir sesle. “Bunu yapmalarına izin verecek halim yok.”

“Maalesef Tontonum, hiçbir şey yapamayız artık. Ülkenin yasalarına karşı çıkacak değiliz ya.”

Zırvalık! Yapılacak şey yasaları değiştirmekti: Yasa dediğin değiştirilmek için yapıldı zaten. Yüz defa demişti onlara. Küçük evin onun için paha biçilmez bir manevi değeri vardı. Hem sonra Muhafazakâr Parti hâlâ iktidardaydı. Onlarla sıkı fıkıydılar. Bu küçük sorunu kendisini rahatsız etmeden halledebilirlerdi.

Meselenin hallolduğunu sanmıştı; sözüne riayet edilmesine alışkindi çünkü. Hiçbir işe yaramadığını görmek tam bir şok oldu dolayısıyla: Bütün aile ayak diriyordu. Olağanüstü saygılı, anlayışlı ve nazik, ama çok kararlıydılar; arazi Devlet’in mülkiyetine geçecekti. Cepheden saldırıya geçmek için bahane arayıp duran gazetelerin hükümet üyelerinden birinin ailesinin, ülkenin en büyük ailelerinden birinin yeni karayolu yapımına karşı çıktığını, bölgenin gelişmesine katkı sağlayacak bir projeyi baltalamaya çalıştığını yazması İşçi Partisi için ne büyük fırsat olacaktı seçimlerin hemen öncesinde. Sosyalistler “ayrıcalıklı sınıflar” lafını döndürerek yeterince saldırıyordu zaten, onların oyununa gelmemeliydi. Küçük ev çaresiz, mahkûm edilmişti.

“Soyluluk bunu gerektirir,” dedi Roland Muhafazakâr Parti’nin kendinden en emin hatiplerinin malı haline gelmiş klişe sanatıyla.

Kurnaz bir tavırla sonra kendini daha da aştı:

“Soyluluk bunu gerektirir, özellikle de söz konusu olan demokrasiye.”

Lady L. demokrasinin belli bir giyim tarzından başka bir şey olduğuna asla inanmazdı, ama karşısındakileri daha da hayrete düşürmenin sırası değildi. Onlarlayken asla yapmadığı bir şey yaptı: Kendisini acındırdı. O evde biriktirip durduğu eşyalar olmadan yaşamazdı; onlardan ayrılması söz konusu bile değildi. Pekâlâ, bundan kolay ne vardı; eşyaları başka yere taşıyabilirlerdi.

“Başka yere taşımak mı?” diye yineledi Lady L.

Birden panik benzeri bir şaşkınlık duygusuna kapılıp yabancıların önünde ağlamamak için kendisini zor tuttu. O arzu yeniden uyandı içinde: her şeyi söyleme, bütün gerçeği yüzlerine haykırıp bu kasıntı hallerini, kendini beğenmişliklerini cezalandırma arzusu. Ama kendine hâkim olmayı bildi: Kendi elleriyle yarattığı bu hayatı bir çırpıda yıkmaya geçecek şey değildi bu gerçekten. Kalktı, şalını daha sıkı sardı omuzlarına, çevresine tepeden ve nefret dolu gözlerle bakıp tek kelime etmeden odayı terk etti.

Ötekilerse alaycı ve bağışlayıcı yüz ifadelerine rağmen az çok sarsılmış, endişelenip rahatsız olmuş halde biraz daha kaldı odada; bu ani çıkış, Lady L.’nin bakış ve tavırlarındaki o genç taşkınlık onları şaşırtmıştı.

“Hep böyle biraz eksantrikti zaten, değil mi... Zavallı Tonton, zamanın değiştiğini bir türlü anlamıyor.”

İKİNCİ BÖLÜM

Sir Percy de onu izledi elbette, durumu mutlaka düzeltereğine dair –başbakanı gidip görecek, *Times*’a mektup yazıp halk iktidarının bu vandallığını protesto edecekti– öylesine acıklı acıklı debelenmişti ki, Lady L. usulca kolunu tutup gözyaşları arasında ona gülümsemek zorunda kaldı. En tatlı gülümsemeleri hayatının o en şaşılağan günlerinde sunduğunu hatırlıyordu ona, onun da bunu hatırlayabileceğini umuyordu.

“Sevgili Diana’m...”

“Gökler aşkına Percy, bırakın o fincanı elinizden. Ellerinizi titriyor. Kendinizi zorla yaşılandırıyorsunuz.”

“Sizi böyle ağlarken görmek yirmi yaşımıdayken bile titretirdi beni. Bunun yaşla bir alakası yok.”

“Pekâlâ öyleyse, kurtulun şu fincandan ve beni dinleyin. Çok zor durumdayım... Bakın, bacaklarınız da titremeye başladı. Umarım heyecandan düşüp ölmezsiniz. Tansiyonunuz ne durumda?”

“Öf, Tanrım, Sir Hartley’e daha yeni tepeden tırnağa muayene oldum. Beni sapasağlam buldu.”

“İyi bari. Çünkü yakında yaşayacağınız şoka kendinizi hazırlamanız gerekiyor dostum.”

Devlet Şairi hafifçe gerildi: Kadın ona hangi keskin oku nasıl fırlatacak, bunu hiçbir zaman bilememiştir. Ve bu his onu hiç terk etmemiştir, neredeyse kesintisiz kırk yıldır birlikte oldukları için de sonunda sabit bir gergin endişe ifadesi gelip yüzüne oturmuştu. İşin aslı şu ki Percy acı çekmeyi severdi: Bütün kötü şairler böyledir üstelik. Yeter ki çok derine girmesin, yaralanmak en bayıldıkları şeydir.

Percy'nin durumunda ise, çok büyük bir kadının eseri olan bu yara ona fazladan tatlı bir toplumsal başarı duygusu katardı. Geri kalanına gelince, aşkını platonik ve asla gerçekleşmeyecek bir duygu olarak yaşar ve kazara sunulacak olduğunda da ânında İsviçre'ye kaçardı. Ama bu Lady L. için hiç de gülünecek bir şey değildi. Sizi kırk yıl boyunca sevebilen bir erkek her türlü alaydan azadedir çünkü. Korkunç gerçeklikten kendini ayırmış nadide insanlara özgü müthiş bir takıntıyla kendini erdem ve saflığa adanmış basit bir zavallıydı o; aşkın sadece ruhlar arasında yaşanacağına inanırdı ve sebebini Tanrı bilir, işe elleri de karıştırmak gerektiği asla aklına gelmezdi.

"Emin bir yere koyup yerleştirme konusunda bana yardım edebilirsiniz şu çok şey... nasıl derler sevgili Percy, şu çok netameli ama benim de çok önem verdiğim eşyayı. Onların benim için büyük manevi değeri var. Ne kadar anlayışlı biri olduğunuzu göstermek için alın size bir fırsat daha. Ben de söz veriyorum, sizi ürkütmemek için elimden geleni yapacağım..."

"Sevgili Diana'm, şu kadcıkcık endişeli değilim. Şanınıza, taşıdığınız o büyük unvan ve ada yakışmayan bir şey yaptığınızı asla görmedim çünkü..."

Lady L. kaçamak bir bakış attı adama ve dudaklarında belli belirsiz bir gülümseme belirdi. *Ça va être assez marrant,** diye düşündü aniden ve nadiren kullanma fırsatı yakaladığı bu tür Fransızca terimleri nasıl hep çabucak buluverdiğine şaşmadan edemedi.

Tiziano ve Veronese tablolarının yüksek tavanı ve devasa boyutlu mekânı özellikle ürkütücü kılan müze atmosferinde donup kaldığı mavi salonu geçtiler. Kesme taştan bir tür *God Save the King*'di her şey; insanın üstüne çöküyordu. Vanbrugh bütün saraylarını neşe, zevk, eğlence ve ışık karşısındaki dehşetinin dizginlerini serbest bırakmak ister gibi yapmıştı sanki ve çok uzun seneler boyunca hiçbir şey inşa etmeden yaşayan Britanya adaları adına Okyanus'u onun eserlerinin ağırlığıyla kasvete boğmak için gerçekten büyük şanslı bu. Lady L. onunla uzun süre yiğitçe, ama umutsuzca mücadele et-

* (Fr.) Epey sıkıntı çekilecek. (ç.n.)

mişti; çünkü kalın duvarları Tiepololar, Fragonardlar ve üç boyutlu İtalyan tarzı resimlerle hafifletmek için boşuna uğraşmış, Vanbrugh onu yenmişti; Glendale House, ırkının geleneksel kalite ve erdemlerinin örneği olarak anılmayı, İngilizleri hayranlıkla gururlandırmayı sürdürmüştü. Belki fazla feminen kalmıştı Lady L.; burada geçirdiği onca yıla rağmen ülkenin büyüklüğünü, majestelerini ve sağlamlığının değerini yeterince bilememişti: Yeteneği dehaya tercih ederdi; sanattan ve insanlardan dünyayı kurtarmalarını değil, onu daha hoş, yaşanır kılmalarını talep ediyordu sadece. Bakışla okşanacak yapıtları severdi o, önünde saygıyla eğileceklerini değil. Beden ve ruhlarıyla kendilerini ölümsüzlüğün peşinden koşmaya adanmış dehalar ona hep şunu düşündürürdü; bu idealistler kurtarmaktan çok her an yok edecekler sanki dünyayı. İdealizmle ve idealistlerle muhasebesini çok uzun yıllar önce yapmış, ama gizli yarası iyileşmemiş, onları hep *intikam soğuk yenen bir yemektir* sözünden güç alarak muhafaza etmişti içinde; en sevdiği ve İngilizceye çevirmeyi asla beceremediği Fransızca deyişlerden biri de buydu birine ölesiye hınçlanmaktan söz ederken.

Ana girişteki geniş merdiven basamaklarını inip iki yanı sıra sıra kestane ağacı dizili yolu takip ettiler. Ağaçlarının keyfince büyümesine izin verdiği ve hiçbir bahçıvanın el süremediği koruyla çevrili küçük evle saray arasındaki mesafe sekiz yüz metre bile değildi. Hayatı boyunca gördüğü bütün o harikulade bahçeler gibi bu vahşi köşeyi de kalbinin en değerli yerinde saklıyordu. Ayrık otların bitmesini bile sevinçle izler, çalı ve dikenlerin küçük patikayı istila etmesine, toprağın güçlü tohumlarının her ilkbahar özgürce patlamasına ses etmezdi.

Güneş batmak üzereydi; kenarlardaki ağaçların gölgeleri yola ve hep kısacık biçilen yumuşacık çimlere doğru uzuyordu, dallardaki yapraklar daha bir yeşildi şimdi; yaldızlı ağırbaşlılıklarını ancak ışık değiştiğinde sergileyiveriyorlardı sere serpe. Bahçe son derece bakımlı, çok iyi düzenlenmişti. Havuz büyük ustalıkla çiçek tarhları, pembe güller ya da buradaki adıyla “İngiliz ikindileri”yle çevrelenmişti; özenli aralıklarla dizilmişlerdi, ağırbaşlı bir güzellikle

hoş kokularını yayıyorlardı. Edeple giydirilmiş Venüs heykelleri, aşk yuvasından çok bebek odasını çağrıştıran aşk melekleri, dingin kroket oyuncularını bekler gibi çimenler; bütün bu ölçülü ve *olması gerektiği gibi* âlemle o kadar içli dışlıydı ki çok uzun zamandır, Lady L. onları saygın sükûnetiyle bile rahatsız etmek istemiyordu. Her gün küçük korusuna giderken bu yolu geçerdİ, etrafına dikkat bile etmez olmuştu artık. Ama bu defa göletin kenarında durdu, görür görmez nilüferlerin arasından kendisine doğru süzülen iki siyah kuğuya gülümsedi; böyle gezintilerinde yanından hiç eksik etmediği ekmek kırıntılarını –sincaplar için de fındığı vardı– çıkardı cebinden ve o harika şeylere ikram etti. İki boyun arabesk yaptı, iki gaga aynı anda suya daldı ve bu bencil yaratıklar, hayran hayran izleme hakkı tanımanın ötesinde en ufak minnet belirtisi göstermeden ağır ağır uzaklaştı. Lady L. severdi bu hayvanların lakayt başa buyrukluğunu: Her şeyi onlara borçlu olduğunu bilirdi. Bir an gözleriyle takip etti onları ve içini çekti.

“Sizi hemen uyarmalıyım ki bu bir aşk hikâyesi olacak Percy. Bildiğim bir hikâye elbette. Hemen somurtmayın öyle dostum. Size söz, sadece küçük birkaç ayrıntı aktaracağım... Rahatsız olursanız, beni derhal durdurmadan çekinmeyin.”

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Annette Boudin, Gire Sokağı çıkmazında, dönemin hayat yorgunlarının pek bayıldığı oyalayıcı şeyler, –özellikle Enginar, Çoban Değneği, Beyaz Papatya, Gül Yapağı, Banyo Teknesinde Marat, Tarhunlu Hardal, Kale Surlarında Napolyon, Borodino’daki Kazak,

Bastille’in Zaptı, Masumların Katli, Duvardaki Çıkık Çivi, akla hayale sığmaz yollarla elde edilip masaya yığılmış bozuk paralar ve bir eşek gibi– Lady L.’nin bir gün kendine ve temsil ettiklerine fazlasıyla güvenen Fransa’nın Londra büyükelçisine Noel armağanı olarak takdim ettiği Arpitz’in belgelere dayalı hayranlık verici yapıtı *Burjuva Sefahat Tarihi*’nde inceliklerle anlatılmış tasvirler bulunan Mouchette Ana’nın ünlü mekânının arkasında bir evde doğmuştu. Küçücük yaşından itibaren, gelip gelip biricik çocuğunun yatağına oturarak güneş dışında dünyayı üç ışık kaynağının daha aydınlatıldığını ve erkek, kadın ya da çocuk bütün yurttaşların onlar için yaşamak ve ölmeyi öğrenmek zorunda olduğunu anlatan tipografi ustası babasının entelektüel ve ahlaki nüfuzuna maruz kalmıştı. Özgürlük, Eşitlik ve Kardeşlik’ti o üç ışık kaynağı. Dolayısıyla bu kelimelerden nefret etmeye de çok erken yaşta başlamıştı; odasına hep ağır absent kokusu eşliğinde girdikleri için değil sadece; gizli gizli halkı yerleşik düzen karşısında isyana çağırان yergi metinleri basmakla suçlanan babasının sık sık polisçe alınıp götürülmesi ve o iki aynasız evde Mösyö Boudin’i kelepçelerken onun koşup avluda çamaşır yıkayan annesini durumdan haberdar etmek zorunda kalması yüzündendi aynı zamanda:

“Özgürlük ve Eşitlik yine gelip ihtiyarı karakola götürdü.”

Hapiste ya da kabarede değilse eğer, Mösyö Boudin bütün zamanını insanlığın entelektüel ve ahlaki durumuna üzülmeyle geçirirdi. Uzun boylu, iriyarı, pos bıyıklı, hemen her seferinde çabucak sızlanma tonuna geçen kısık sesli bir adamdı ve dünyayı her önermesinin içine kondurduğu “beyaz sayfa açmak” ve “sıfırdan başlamak” gibi iki terimle düzeltmek isterdi. Soylu nutuklar atmaktan başka herhangi bir yardımının dokunmadığı karısının ev işi yapmaktan ölecek hale gelmesi yüzünden olmalı, Annette, sonraları hayattaki başarısının belirleyici sebeplerinden birinin babasından aldığı eğitim olduğunu söylemesine rağmen, onun ağzından çıktığı için saygı duyup hayran olması gerektiği söylenen her şeyden nefret etmeye başladı. Akıl hocasını pürdikkat dinlerdi; bu eğitimin ona ancak söylenen her şeyin tersini yaparsa faydalı olabileceğini çok erken anlamıştı. Mösyö Boudin kızın suratına soğan ve kötü şarap kokusu taşıyan genizden sesiyle polis müdürünün neden öldürülmesi gerektiğini saatlerce öyle bir anlatırdı ki, o polis müdürü Annette’in gözlerinde gece rüyasına girecek kadar tatlı, sevimli bir prenze dönüşürdü. Babasının sesinden de çok erken tiksinimişti; hem de eşek Fernand’ın bazen gecenin bir yarısı, insanların Mouchette Ana’nın mekânına klasik gösteri izlemeye gelmesiyle birlikte yükselen anırmalarından bile daha erken. Ama hepsinden de çok annesinin evi ayakta tutabilecek üç beş frank kazanmak için günde on dört saat kendini parladığını görmekten, bu erken çökmüş kadını şafak vaktinden gece yarısına kadar iki buklüm çamaşır yıkarken izlemekten nefret ederdi; bu yoksulluğa karşı yoksullara acımasını bile engelleyecek kadar güçlü bir tiksinti, aşağılama duygusu uyandırmıştı onda; babası da eğitime devam edip burjuva evlilik kurumunun kapitalist sermaye birikiminin tipik örneği olduğunu anlatıyor olurdu o sırada. “Evlilik hırsızlıktır,” diye zırlardı kızının yatağında otururken, postal kaba-rası yuvarlak gözleriyle bakınıp hamam böceği bıyıklarını oynatarak; “Evlilik insan özgürlüğüne tümüyle aykırı bir özel mülkiyet biçimidir, kadını sözleşme yoluyla sadece tek bir erkeğe ait olmaya zorlamak feodalizmdir.” Dolayısıyla evlilik ve özel mülkiyet hayalleri kurdu Annette; babası nihayet dine döndüğünde ona neden

Tanrı diye bir şey olmadığını açıklamaya çalıştı, o Bakire Meryem’le ilgili aklına ne geldiyse anlatmaya koyulduğunda da düzenli olarak kiliseye gitmeye başladı. Karısı kendisini çalışarak helak ededursun babası nefes kesici nutuklarla kadın haklarını kadınların kendi elleriyle elde edeceğini anlatmaya devam eder ya da III. Napolyon tarzı sakal ve bıyıklarını sıvazlayarak öylece oturup iç geçirir, elinde kürdanıyla gözlerini boşluğa dikip bir şeylerin hayalini kurardı, ki o bir şey de bir şişe absentten fazlası olmazdı çoğu zaman. Kocasını kendisini Bakunin ve Kropotkin’in davasına adanmak için tipografik işini terk edeli beri çamaşırcılıktı Annette’in annesinin mesleği. Gire Sokağı mekânlarının büyük bölümü çarşaf ve havlularını ona emanet ederdi yıkasın diye – en azından müşteriye temiz çarşaf sunmanın iyi bir şey olduğunu düşünenler. Doktor Levesque’in fahişelikle ilgili kitabındaki tahmine göre bir Gire Sokağı kızının yirmi dört saatte kucağına oturmak zorunda kaldığı erkek sayısı kırk ila elli kadardı; ulusal bayram ve askeri geçit töreni akşamları bu sayının yüze kadar çıktığı olurdu ve bu hesap 14 Temmuz’un hasseten iyi kutlandığını, Bastille’in zaptının erkek ruhlarda körüklediği ateşin daha yakıcı olduğunu gösterirdi. Fahişelerin dışarıdaki alışverişini üstlenen Annette onların konuşmalarına kulak misafiri olup dayanışma temelli erdemlerini öğrenir, müşterilerin neler talep ettiğinden haberdar olurdu; bütün bunlar ona mesleki bir teknik tartışma gibi gelirdi, duvara dayanıp müşteri bekleyen kızın yaptığı işi insanlığın kirli çarşaflarını yıkayan annesininkinden çok ama çok daha az aşağılayıcı bulurdu. Zaten Lady L. de insanlığın cinsel davranışlarında neyin iyi neyin kötü olduğunu hiçbir zaman anlayamamıştı. Ahlakı bu düzeyde ele alınacak bir şey gibi görmezdi. Duvarlarda ilk gençlik yıllarından itibaren görmeye alıştığı fallik grafitileri bugün bile şanlı muharebe alanlarından çok daha az müstehcen buluyordu ve pornografinin tarifi insanların büzücü kaslarıyla neler yapabildiğinde değildi onun için; yeryüzünü kana bulayan siyasi ekstremizmdi pornografik olan; polis rejimlerinin sadizmiyle karşılaştırıldığında müşterinin fahişeyi yapmaya zorladıkları çok daha masum ve safiyaneydi; duygusal ahlaksızlık fikrî ahlaksızlığın yanında zavallı ve çaresiz

kalırdı, pembe renkli çocuk kütüphanelerinde yer alan takıntının dibine vurmuş ideomanyakların kafasındakiler erotik sapkınlıklarla karşılaştırılamazdı bile: Kısacası, insanlık kafasını kullandığında götüyle yaptığından çok daha çabuk ve kolay ulaşıyordu onursuzluğa. Ahlak arzularla sınırlı bir şey değildi. Fahişeler sürüklenerek Saint-Lazare'a götürülüyor, muayeneden geçiriliyor, ama erdem muhafızları frengiyi en az onun kadar kalıtsal bir genetik zehirle ikame eden biliminsanlarını onurlandırıp göklere çıkarıyordu. Lady L.'nin felsefi, hele siyasi mülahazalara hiç aklı ermezdi, ama daha ilk atom bombalarının ardından *Times*'a büyük olay yaratan bir mektup yazmış, bilimsel sapkınlıklarla duygusal sapkınlıkları karşılaştırdığı mektupta Hartwell'deki biliminsanlarının vesikaya bağlanıp düzenli tıbbi muayeneden geçirilmesi, beyin orospuluklarının ötekiler gibi zapturapt altına alınması talebinde bulunmuştu. Bu yüzden, sefahatın çok daha küçük ve tatmin edilebilir boyutlarda olduğu, dünyayı kanlı boğuşmalara sürüklemek gibi bir niyeti olmayan Gire Sokağı her aklına geldiğinde yüzünde hoş bir tebessüm belirirdi. Sokağın müdavimi sapıkların tek derdi sadece kendilerini imha etmekten ibaretti ve aşına oldukları bir boşlukta birkaç dakika geçirip belki Baudelaire'inki gibi kötülük çiçekleri karıştırılmış bir parfümle okşandıktan sonra ve duvarların arkasındaki piyano ve akordeonlar sızlanma ve sarsaklıklarını cılız birer şarkıya dönüştürürken boyunlarında fular ve dişlerinin arasında bir çiçekle ölümün bir fener altında pusuda beklediği sokağa düşerlerdi. "Paul ve Virginie ya da iki güvercinin hoşça seviştiği sıradan, bildik bir âlem orası alt tarafı," diye düşünürdü Lady L.

Sözün özü Annette'in eğitimini babası üstlendi ve ona *Anarşinin İlkeleri*'nden seçilmiş parçalar ezberletip okutmaya başladığında Annette henüz sekiz yaşındaydı. Kısa süre sonra da, La Fontaine'den *Fabllar* şakıyan öteki çocuklar gibi, o da yüksek sesle toplumsal devrim çağrılarını yapmaya başladı. Mösyö Boudin arada başıyla onaylayarak onu büyük bir hoşnutlukla dinler, bir yandan da ağır, iğrenç kokusuyla çocuğun içini kaldıran purosunu çekerti. Annesi avluda binbir zahmet çalışırken babası adaletten, insanın doğuştan sahip

olduğu saygınlıktan ve dünyayı değiştirip düzeltmekten söz ederdi: Avluya inip annesine yardım elini uzatsa bu korkunç derslerden Annette'e kalacak anı çok daha katlanılır olabilirdi oysa. Annette on dört yaşına geldiğinde kadıncağız öldü, babası da kızcağızın daha önce arada bir, kendisini protesto için ne yapması gerektiğini bilemez durumdayken yaptığı çamaşırcılık işini tümüyle üstlenmesini son derece doğal karşıladı. Ne ekmeği ne de absenti eksilen Mösyö Boudin de kızının eğitimiyle ilgilenmeye, aile ve toplum denen kurumlar ortadan kalktığında insanlığın nasıl parlak bir geleceği olacağını, her türlü baskıdan kurtulan bireyin bütün güzelliğiyle açılıp saçılacağını, dünyaya evrensel bir ruh, beden ve düşünce uyumunun hâkim olacağını anlatmaya devam edebildi böylece. Ama absent yapacağını yapar, Mösyö Boudin her konuşmasını idealizmin boyutlarını daha da genişleterek tamamlar, düşüp bir yeri zarar görmesin diye kendisini soyup yatağa yatırmasını isterdi kızından. Ancak teorisyenin aile kurumuna yönelik saldırıları giderek daha kesin ve daha açıklayıcı hale geldi; kızcağız çocuklarla ebeveynlerin burjuva ahlakının prangalarından, buna dair önyargılardan kurtulmasından babasının ne anladığını açıkça gördü. Bunun başına ilk geldiği gün hakaretin binbir türlü dudaklarında, yataktan fırlayıp merdaneyi kapıldığı gibi kendisini o günlere getiren adamın kafasına birkaç okkalı darbe indiriverdi; Mösyö Boudin, kolunun altında içki şişesi çareyi apar topar kaçmakta buldu. Kızcağız kapıyı kilitleyip birkaç dakika, gözleri faltaşı gibi açık kalakaldı yatağında, nihayet uyuduğunda da emniyet müdürünü, papayı, hükümeti, yani babasının nefret ettiği, bu yüzden de harikulade olan şeyleri gördü rüyasında. Asla ağlamadı. Gözyaşı zengin veletlere özgü bir ayrıcalıktı onun gözünde. Bir gün imkânı olduğunda o da ağlayabilirdi diğerleri gibi, ama şimdilik bu lüksün bedelini ödeyebilecek durumda değildi. Leğenin önünde kendini tüketmeye hiç niyeti yoktu ve pezevenklerle öteki kızların onun gibi güzel ve genç bir kızın iyi bir hayata ulaşmak için yapması gerekenlerle ilgili sözlerine gösterdiği tepkiye kendisi bile şaşırdı. Utanç ya da sonradan yaşayacağı iç sıkıntısı değildi onu durduran; derin, neredeyse duygusal denecek

temizlik hissiydi, çünkü çamaşırhanede büyümüş, yetişmişti. Seçkin semtlerde, şapkaacılar ve moda evlerinde, pastane ve kafelerde iş bulmaya çalıştı, ama çok güzel bir kızdı, patronlar onu rahat bırakmak istemiyor, hayır dediğinde de ânında kapının önüne koyuyorlardı. Berrak bir zihni vardı ve onu hayat boyu asla terk etmeyen o Fransız sağduyusu sayesinde, doğru olanın kaldırımında noktalanmak değil, hayata kaldırımdan başlamak olduğu sonucuna vardı: Orada yaşlanıp duran, sokağın en karanlık, ışığın bile ulaşamadığı köşelerinde sürünen kız manzaralarından daha hüznün verici bir şey yoktu onun için. En azından şunu söyleyebiliriz; ilk müşterisine doyumdan çok şaşkınlık yaşattı.

“Şansım vardı,” dedi Lady L. “Hiçbir hastalığa yakalanmadım asla.”

Birden heykele dönüştüğünü sandı Devlet Şairi’nin. Havuzun çevresinde, çiçek tarhlarının orada başka heykeller de vardı: Diana ve Apollon, Venüs ve Tanrı Pan ve çok sevilen Percy heykeli. Orada çimlerin üstünde dikiliyordu Percy; bastonu elinde, kaskatı kesilmişti ve mavi gözlerinde görülmeye değer bir dehşet okunuyordu. Şiddetli bir şeyler yaşanacağını hissetmiş gibiydi nihayet. Lady L. göz ucuyla onu tarttı: Ah bu sevgili Percy hep bir heykelinin yapılabileceğini düşlemez miydi gizli gizli; bir Kraliyet Akademisi üyesinin yontup başında defne dallarından taçla seçkin caddelerden birinin ortasına yerleştireceği bir heykel? İyi ya, şu anda öyle bir şeydi o da, ya da ona yakın bir şey... Gelecek kuşaklara bırakmak istediği tam şu yüzündeki şaşkın ve öfkeli ifade değildi belki, ama insan her şeye birden sahip olamıyor ki.

“Bir şey mi dediniz?” diye sordu sonunda Percy.

“Yok bir şey dostum. Sağlığım hep mükemmeldi, hiç bozulmadı diyordum.”

“İyi de Diana’m, gerçekten anlayamıyorum, şu bahsetme ihtiyacı duyduğunuz zavallı kız çocuğuyla ne alaka...”

“Var aramda diyorsunuz,” dedi Lady L. “Yok hiçbir alaka elbette.”

Devlet Şairi inanmaz inanmaz baktı ona, ama bir şey demedi.

Annette müşterilerini yaşadığı eve götürür, Mösyö Boudin de ihtiyaçlarının karşılanmasını sağlayan paranın nereden geldiğini bilmezlikten gelerek insan ruhunun ölümsüz özelemlerinden söz etmeye devam ederdi o ara. Kızcağız bir süre tahammül etti, ama aile bağlarını ortadan kaldırmak gerektiğine dair teorisini pratiğe geçirmek için yeni bir denemeye daha kalkıştığında onu hakaret ve küfre boğup kapı dışarı etti, bir daha da eve adım atmasını yasakladı. Mösyö Boudin de aile kurumuna yönelik saldırılarını unutup kızının, bugünlere getirdiği biricik çocuğunun acımasızlığını, nankörlüğünü göklere havale etti.

Birkaç ay sonra Mösyö Boudin'in cesedini sırtına saplanmış bir bıçakla Seine Nehri üzerinde süzülürken buldular. Anarşist dostlarını polise ihbar eden bir gammaz, ajan provokatör olmuştu söylenenlere göre. Annette'i karakola çağırıp müteveffaya ait kişisel birkaç eşyayı ona teslim ettiler. Kızcağız babasının yüzünde aşağılık bir soylu ifade donup kalmış cesedine baktıktan sonra onu bekleyen iki polise döndü: Eski dostları Özgürlük ve Eşitlik'ti karşısındakiler. Çantasından üç yirmi metelik çıkartıp ikisini onlara verdi, üçüncüyü de masanın üstüne fırlattı.

"Bu da Kardeşlik için," dedi ve çıktı.

Annette aynı akşam –mayıs ayıydı ve havada insanda şarkı söyleme isteği uyandıran bir hoşluk, hafiflik vardı– müşteri beklediği sokakta, mahallenin ermişi bilinen ve hayattan zevk almanın dışında amacı yokmuş gibi görünüp bu uğurda sağlığını bile kaybeden René-la-Valse lakaplı genç külhanbeyinin karşidan ona doğru geldiğini gördü. Verem René-la-Valse'ı yiyip bitiriyordu, ama bu Gire Sokağı'nın en iyi java dansçılarından biri olmasına engel değildi. Kasketini kulağına yatırıp dişlerinin arasında bir çiçek saatlerce dans eder, sonra da astımlı soluğuyla nefes almaya çalışarak gelir kaldırıma oturur, kederle fısıldardı: "Doktor dans etmemem gerektiğini söyledi, hastalığıma iyi gelmezmiş." Ama akordeon sesi azıcık yükselse yerinden fırlayıp havada topuk şaklatır, seyirtip sabahın körüne ya da pek inatçı bir öksürük nöbetiyle dans edenlerin ortasına yığılıp kalana kadar meyhanede dans ederdi.

Annette onu her gördüğünde keyifle gülümserdi: Bir kuştı o. Yirmi beşini bile göremeden uçup gidecekti ve akordeon bir daha asla eskisi gibi ses vermeyecekti. İşte o akşam da tepeden tırnağa heyecan içindeydi René-la-Valse ve onu böyle keyiflendiren bir dans havası değildi.

“Annette, gel. Mösyö Lecoeur seni görmek istiyor.”

Annette elini göğsüne götürüp gözleri kapalı, bir an öylece kaldı ve sonra René-la-Valse’in üstüne atılıp yanaklarını öpücüğe boğdu: Talihin er geç yüzüne güleceğini biliyordu elbette. Polis müdürü ya da papa, hükümet değildi; ama onu huzuruna çağıran adamın zamanın âleminde yeri pek önemliydi.

Alphonse Lecoeur gerçekten de gücünün doruğundaydı o sıralarda. Komiser Magnien’in daha sonra *Anılar*’ında “Paris’in en yakışıklı pezevengi” başlığıyla onurlandıracağı bu adam kariyerine Bastille’de pezevenk olarak başlamış, ama kısa süre sonra faaliyet alanını genişletmişti – Komiser Magnien’in dediğine göre kariyerinin belli bir döneminde Paris’in morfin ticareti tekeli onun elindeydi ve 1885’e gelinirken onun için çalışan kadın sayısının yaklaşık beş yüz olduğu tahmin ediliyordu. Hırsına gem vurmaya bilip serse-riler çarı olmakla yetinse muhtemelen zengin ve şerefiyle ölecekti. Paris’in en seçkin ortamlarında kumarda servetler kaybeder, Marais’deki malikânesinde şatafatlı resepsiyonlar verir, bir sürü yarış atı, aralarında 1887’de Jack Silver’ı nakavtla deviren ünlü Argoutin’in de olduğu sayısız boksör besler, yarış ve müsabakaları konuklarıyla, tarzı olduğu ve cebindeki bol parayı harcamayı bildiği sürece bir pezevenkle dost olmaktan gocunmayan Paris sosyetesinin genç zenginleriyle, İngiliz lordlarla birlikte izlerdi. Polis fena halde çekinirdi ondan, çünkü iktidara henüz yeni gelmiş olsa da ömrünü bayağı uzatacak bir yolsuzluk ve kokuşmuşluk tecrübesi biriktirmeye başlayan Üçüncü Cumhuriyet’in en güçlü şahsiyetlerine şantaj yapacak bir gücü olduğunu bilirdi adamın. Magnien açık açık, Bastille bataklığından bütün Paris’e uzanan yükselişi sırasında Lecoeur’ün İngiliz ceketinin altından hiç eksik etmediği bıçakla en az on iki rakibini bertaraf ettiğini söyler. Dev gibi, neredeyse Alma Köprüsü’ndeki

Zuaf askerleri kadar geniş omuzlu biriydi; bu devasa bedeninin üstüne yusuvarlak, kocaman bir kafa oturtulmuştu. Kiremit rengi yanakları, yüzünü ikiye bölen parlak ve simsiyah bıyıklarına paralel uzanan kalın kaşları vardı; sabit bakan gözleri olağanüstü parlaktı: Birbirine geçmiş gibi duran gözbebeğiyle iristen ürkütücü bir ışık yayılırdı. En son İngiliz modasını takip eden eksantrik spor şeyler giyerdi; siyah ya da kahverengi kareli takım elbise, cebinden altın zincir sarkan koyu renk brokar yelek, altın kravat iğnesi, parmağında yakut yüzük, kulağa yatırılmış kahverengi melon şapka, dudakta yaprak sigara, iki eli bastonunun altın topuzunda birleşmiş, kupa arabasında bulvarlardan geçerken gördüğünüz onu; hiç kıpırdamaz, yüzü hiç gülmez, arada karanlık bakışlarıyla çevresine göz gezdirdi. Eskiden Sapper adıyla bilinen, ama Paris serseri takımının biraz uzun da olsa daha cana yakın bulduğu Saperlipopette adını taktığı ve Lecoeur'un yanında iyice ufak tefek görünen İrlandalı eski bir jockeyi çevresinden hiç ayırmazdı. Uzun, sipsivri ve kederli bir suratu, düşmanlık ve pişmanlık ifadelerinin iç içe geçtiği sabit bakışlı soluk mavi gözleri vardı jockeyin. Başını hep bir tarafa yatırır, bütün üst bedenini harekete geçirmeden de başını oynatmazdı. İngiltere'nin en ünlü jockeylerinden bir zamanlar, ama Paris'te Grand Prix du Bois yarışında boynunu kırmıştı. Derken, belki boynu kırık miniskül bir jockeyle birlikteyken çılgınlıkları herkese daha da büyük görüneceği, onunkiyile kontrast oluşturacak ezici külhanbeyi bedeni daha da vurgulanacağı için Alphonse Lecoeur onu evlat edinmişti.

Lecoeur ve Sapper; işte şimdi Annette'i Gire Sokağı'ndaki bir sokak lambası altında süzüp duran ikili... Biri yaprak sigarasından ürkütücü nefesler çekerek öteki tuhaf kederli bir kuş gibi boynunu yatırmış halde ona bakıyor, René-la-Valse ise kasketi elinde bir gölgeye çekilmiş, saygıyla bekliyordu. Ancak Alphonse Lecoeur'un kendisiyle ilgilenme sebebini Annette daha sonra anlayacaktı. Olağanüstü güzelliği ve doğal hoşluğu çoktandır dikkatini çekiyordu meslek erbabının; ama Alphonse Lecoeur'un kafasındaki plan için güzellik yetmezdi. Kafası iyi çalışmalı, çabuk öğrenip her şeyi aklında tutmalı, hırslı ve cesur olmalıydı; bunlar olmazsa olmazdı. Çün-

kü Alphonse Lecoeur'un kariyeri tuhaf, beklenmedik bir dönemece girmişti kısa süre önce. Öyle bir iktidar doyumsuzluğu içindeydi ki, o güne kadarki başarıları açlığını daha da perçinlemekten başka işe yaramıyor, hiçbir şey onu tatmin etmiyordu. Serseriler âlemindeki on yıllık hükümranlığı, her yana korku salıyor olması, polis içindeki can ciğer ahbabları, sırtından geçinenlerin dalkavuklukları iyice başını döndürmüştü: Ölümlüler dünyasını çoktan aştığını, çok büyük şeyler yapmak için doğduğunu öğretmişti birileri, kısacası insanüstü varlıklar kavmine aitti o, ama yazık ki gücünü gerektiği gibi kullanmayı bilmiyordu. Akıllı değildi, tek kitap okumamıştı, ama suç kariyerine cuk oturan ideolojik bir gerekçe sunup ona aslında kendisinin bile farkında olmadığı bir idealist olduğunu söyleyen kimi seslere kulak kabartır, büyük bir keyifle dinler olmuştu. Büyük adam olduğunu pekâlâ hissediyordu, ama suç kariyerinin aslında yerleşik düzene yönelik uzun, şiddetli bir muhalefet süreci olduğunu o güne kadar bir türlü anlayamamıştı; aslında bir anarşist, bir reformcu olduğunu bilmiyordu o güne kadar ve ağzında yaprak sigarası, ona hayatının gerçek amaç ve anlamının ne olduğunu olağanüstü bir ikna kabiliyetiyle açıklayan sesi dinleyerek geçiriyordu saatlerini; insanı sarhoş eden, kin, güç, yıkım ve kurtuluş şarkısı söyleyen bir sestî dinlediği; yasadışı olduysan eğer, sebebi örgütlü her topluma, bütün toplumsal baskılara duyduğun nefrettir diyordu ses; suç ve cinayeti seçtiysen bunu geniş kitleleri baskı altında tutup ezen burjuvaziye misilleme olsun diye yaptın, onun gücüne isyan etmenin tek yolu buydu çünkü.

Dönemin bütün tanıkları Armand Denis'in sesinin böyle bir çekim gücü olduğunda hemfikirdi gerçekten. Örnek mi, alın size gençliğinde anarşist harekete katılmış satranç şampiyonu Gurevitch'in *Satranç Tahtasından Anılar*'da bu konuda söyledikleri: "Derin, yiğit, argümanlarının güçlü ikna gücünden çok fiziken sirayet eden, öyle etkileyen bir sestî. İnsan onunla hemfikir olma ihtiyacı hissederdi. Buna Napolyon'un mareşallerininkini çağrıştıran olağanüstü fiziğini, dalgalı, bukleli inatçı saçlarını, kapkara, şimşek gibi gözlerini, açık alnını, kedininki gibi yassıca burnunu ekleyin bir de; o iri bed-

ninden hayvani, kendinden pek emin bir güç yayılırdı, öyle ki yakınına gelenlere doğanın talebi de buymuş gibi bir etkisi olurdu: Başka birçokları gibi 20. yüzyılın tanınması gereken bir yetenektir, heyhat, olmadı! Bir gün, Londra’da karşılaşmalarının ardından Kropotkin’in hakkında şöyle dediğini duydum: ‘Öyle ekstremist bir ruhu vardı ki, o mu tutkusunu fikirlerimizin hizmetine sundu yoksa fikirlerimiz mi o tutkuya hizmet etti, bilmiyorum.’”

Rouenli zengin bir kumaş tüccarının oğluydu Armand Denis. Paranın her şeyden önemli olduğu aile ortamına tezat oluşturacak kadar mistik ve dindar bir gençti ergenliğinde; eğitim için derin Hıristiyanlık bilgisi, parlak zekâsı ve şaşırtıcı hitabet tarzıyla hocalarını gerçekten çok etkilediği Lisieux’deki Cizvit Koleji’ni seçti. Ardından Paris’te din okuluna gönderildi, ki bütün inancını orada yitirdi ya da başka deyişle inancını ters yöndeki çok aşırı bir uca taşıdı. Nitekim daha sonra *İsyan Çağı* kitabında kendisini etkileyenin kitaplardan çok Paris’in yoksul semtleri, iktidardaki burjuvazinin topyekûn ilgisiz kaldığı bu ortamdaki sefalet ve haksızlık manzaraları olduğunu yazacak, altını özellikle çizdiği Sanayi Devrimi ürünü acıların inancında keskin değişikliklere sebebiyet verdiğini, haksızlıkları düzeltmek için Kıyamet Günü’nü beklememe kararı almak gibi katı bir sonuca böyle vardığını, kendisini Tanrı hizmetkârı engizisyoncularınki kadar acımasız bir coşkuyla insanlığın hizmetine böyle adanmış olduğunu anlatacaktı. Gurevitch’in tarif ettiği “varlığı hayat denen fenomenle bile tezat oluşturan iflah olmaz âşıklar” dandı: “İnsanlık durumunun maruz kaldığı ahlaki, entelektüel, tarihi, hatta biyolojik sınırlara yakıcı düşmanlık besleyenler, şarkıların en güzelini duyuncaya kadar isyanı sürdürecektir olanlardı yani onlar. Şiirsel denecek bir felsefeleri vardı aslında ve onları en iyi Gorki’nin o ünlü cümlesi anlatır: Marifetlerini kapitalist sirk arenasında gösteren lirik palyaçolar. Diyalektik ekstremizmleriyle saçmaladıkları da olurdu ve böyle tipik sayılabilecek bir olay anlatabilirim. Kendim bizzat tanık oldum, Armand Denis yabana atılamayacak kadar iyi bir satranç oyuncusuydu. Ama bir gün gözümün önünde bu oyunu yerin dibine batırdı, çünkü ‘bedava oynanıyor’du. Daha da ileri gidip Kaldeli rahiplerin satrançı

düşünme ve muhakeme yetilerini soyut oyunlara yöneltip halkın gerçeklerle yüzleşmesini önlemek, tepelerinde yerleşik düzeni koruma amaçlı tehlikeli bir iktidar kurmak için icat ettiğinden emin olduğunu söyledi.”

Katolik inançla bağını koparması da böyle dramatik bir yolla, o büyük anarşist macerasının bütün bilinmeyenlerini yansıtan şiddetle oldu.

Bir pazar günü, kalabalık mümin topluluğu, vaazları bütün Paris’in dilinden düşmeyen R.P. Ardel’i bekliyordu ki, kürsüye erkeksi güzelliği alacalı bir ışıqla gölgelenen genç bir adam çıktı, öne doğru eğilip avını kollayan hayvan gibi bir an kıpırtısız bekledi; öyle belirivermesinden etkilenen kalabalık da ilahi mucizeler fışkıracak o büyük vahiy öncesi sessizlikteydi. Adam iki elini açıp kuyruğundan tuttuğu ölü bir sıçanı havaya kaldırdığında kalabalığın yaşadığı şaşkınlığı tahmin etmek zor olmasa gerek.

“Bakın, Tanrı öldü!” diye bağırды genç adam kâfirlikten de öte tutkulu bir inanç yansıtan ateşli sesiyle; “Tanrı öldü! Kalkın iyi niyetli insanlar, kalkın ve kurtulun bu karanlıktan; kardeşlik ve akla dayalı bir kader için dünyevi aydınlığa yürüyün!”

O “iyi niyetli insanlar”ın yıllık ortalama geliri beş bin altın frank dolayındaydı; *Le Journal des Débats* “Kalabalığın ciddi şekilde hırpaladığı kâfir daha sonra polise teslim edildi,” diye yazdı.

Armand Denis aylarca Sainte-Anne tımarhanesinde yattı, öyle bir olayı ancak aklından zoru olan bir provokatörün yaratabileceğinden kimsenin kuşkusu yoktu çünkü. Oradaki günlerini bazı Freud tilmizlerinin kendine mâl edeceği bir teori geliştirmek için değerlendirdi: Akıl hastalıklarının büyük bölümünün “insan kişisi”nin maruz kaldığı kölelik ve bağımlılık ilişkisinden, insanın doğal özlem ve talepleriyle toplumun karşısına çıkardığı engeller arasındaki çelişkiden kaynaklandığını söylüyordu.¹ Kropotkin bu konuda daha da ileri tezler öne sürecek, dönemin bazı doğa bilimcilerinin çıkarımlarını temel aldığı çalışmalarında vahşi hayvanların doğuştan

1 Özellikle de *Revue Anarchiste*’in 20 Mart 1882 tarihli sayısına Lucas Duval takma adıyla yazdığı makalede.

saldırgan olmadığını, bu davranışın kaynağında kendilerine dayatılan hayatta kalma mücadelesinin ve açlığın yattığını savunacaktı. O sırada bir dizi saldırı gerçekleştirmekte olduğu göz önüne alındığında Armand Denis adının 1884'te polis arşivlerinde ilk kayda geçme biçimi epey komikti: "İzlenmeli." O dönemde Paris'in en yoksul semtlerinden birinde, sonradan Ravachol diye tanınacak ve yedi yıl sonra Decamp ve Dardare'la birlikte Clichy'deki bir gösteriyle ilgili Fransa'da anarşistlere açılan ilk davanın mahkeme başkanlığını yapacak konsey üyesi Benoit'nun evinin dinamitle bombalanmasını örgütleyecek Koenigstein diye biriyle kalıyordu. Katilleri ve genel olarak suç işleyenleri toplumun kurban ve düşmanı, dolayısıyla da kendi doğal müttefiki olarak görürdü Armand Denis. Suç işleme eğilimini toplumsal baskı ve sömürünün sonucu sayar, sonradan kendisine mâl edilecek bir ifadeyle suçluları "idealizmin solakları" diye tanımlardı. Son derece akıllı, kumar merakının da gösterdiği üzere hilebaz, ağzı iyi laf yapan biriydi; genelevlerde etrafına topladığı sersem külhanbeylerine "Her biriniz suç işlemeyi adaletsiz ve sömürüye dayalı toplumsal düzeni protesto biçimi olarak seçmiş birer isyancısınız," derken söylediklerine o kadar safça inanıyor değildi muhtemelen; onlarsa gururları pek okşanmış hissederdiklerini, Armand Denis'in ses tonuyla öyle büyülenirlerdi ki dediği her şeye inanır, asla yamuk yaptığını düşünmezlerdi; her birinin birer mücadele yoldaşı olduğunu söyleyen, ağzından bal damlayan bu yaman delikanlı konuştuğu fahişeler gözyaşlarına hâkim olamaz, duyduklarından emin hayallere dalarlardı. Onun deyişiyle "Paranın bütün çıkış yollarını tıkadığı, ordunun yoldaşlarını katlettiği, dinin katilleri takdis ettiği ve polisin leş yıkadığı," bir toplumun kurbanıydılar çünkü. Öyle ikna edici bir konuşma tarzı vardı ki, en yola gelmez gençler bile ganimet paylaşımı için sözleştikleri bitirimhaneden kendini dışarı atar, birbirlerine bakıp bilmiş bilmiş "Adam haklı," diyerek baş salları, ama söylediklerini tekrar etmede de büyük güçlük çekerlerdi. Komiser Magnien'in dediğine göre Armand Denis'in yoksul Paris semtlerindeki faaliyeti bütün başkentte suç oranını öyle artırmıştı ki polis ne yapacağını bilemez olmuştu: Genç anarşistte

20. yüzyılda yaşasa gerçek anlamda baş çekebilecek bir *lider kumaşı* vardı gerçekten. Lady L. de Armand Denis'in fazla erken doğduğunu düşünürdü hep.

Özellikle biri ona pek kulak kesilir, söylediklerini saatlerce dinler, ürkütücü gözlerini dikip hayaller kurardı. O adam Alphonse Lecoeur'dü. Megalomanisine, günbegün artan o pek tanıdık hastalığına bağlı övülme ve onaylanma arzusunun karşılığını bu genç anarşistin önermelerinde buluyordu kendi payına. Her kelimesi doğruydu, her cümlesi hedefe gidiyordu; küllenen yaprak sigarası dudaklarında, saatinin zinciriyle oynar durur, o külhanbeyi ama son derece sakın sesi duydukça kendini şakşakçı kalabalıklar karşısında, kara bayraklarla donanmış tribünde ayakta dikilirken görürdü. Evet evet, toplumun yeminli düşmanıydı o, envai çeşit insanın tanıdığı, herkesin taptığı, kaderi seçilmiş bir adamdı; pezevenk, katil, şantajın piri ve nihayet serseriler kralı olduysa eğer, bunu yerleşik düzenin yıkıldı yıkılacak sütunlarını daha da çabuk çürütüp tahrip etmek için yapmıştı. Halkı, kendisinin de içinden çıktığı halkı ezip duran zenginlerden nefret ediyordu.

Jokey ise kareli şapkasının altındaki kederli uzun yüzü, kırık boynuna yatırılmış başıyla yanında öylece oturur, palyaço kaşlarının altındaki mavi gözleriyle arkadaşını izlerdi.

Armand Denis'le Lecoeur'ün kadersel buluşması İtalyan Sokağı'ndaki Julien Bankası'na düzenlenen saldırıdan bir gece sonra, Barones de Chamisse denen kadının ayarladığı kumar masasında oldu: Bankanın veznedarı ağır yaralansa da saldırganların eşkalini vermeyi başarmış, soyguna Armand Denis'in de katıldığı böylece apaçık ortaya çıkmıştı. Sürdüğü kalın pudrayla yüzü alçıdanmış gibi duran ne idüğü belirsiz Barones, köstebek gözlerinin önüne düşmüş bağı gözlekleriyle Armand'ı getirip oyun salonunun arkasındaki küçük odaya sokmuş, biraz sonra da elinde bir yığın Napolyon altınıyla Lecoeur peyda olmuştu. Armand Denis bu adamın mutlak koruması altına girmeyi başaramazsa çok geçmeden enseleneceğinin son derece farkındaydı. Saklanması, kendi başına gizlenmesi imkânsızdı.

Yüzünü bir kere gören kolay kolay unutmazdı, yakışıklılığı genç devrimci için kariyeri boyunca gerçek bir engele dönüşmüştü. Aslında bu bitirim adamla aralarındaki bağı gizli eşcinsel eğilimlerle ilişkilendirenler, delikanlının adamın üstündeki etkisini böyle açıklayanlar da vardı. Polisi satın alıp hükümet üyelerine şantaj yapan Paris'in bu en ürkütücü adamının *İsyan Çağı* yazarı karşısında elden ayaktan kesildiği kuşkusuzdu; doymak bilmez bir iştahla Denis'in dostluğuna talip olmasını, delikanlının adam üstündeki tuhaf, ef-sunlu etkisini açıklamaya yetmiyordu hiçbiri; ne canavarca gururu ne güce duyduğu ihtiyaç ne de düpedüz salağın teki olması. Sarıya boyalı salonun ortasında elindeki Louis altınlarla oynayarak dikilip duruyor, afyonlanmış bakışlarla kendisini baştan çıkartan genci izliyordu. Ve sesini duymadığı sürece daha çok bakıyordu aslında; ne dediğinden çok o sesin kendisineydi hassasiyeti.

"Artık bir karar vermen lazım. Bugün olduğun gibi biri olarak mı kalacaksın sonsuza kadar, yoksa kimsenin önünü kesemeyeceği kadar büyüüp yükselecek, gerçek özünü herkese gösterecek misin? Aslında kim olduğunu kimse anlamıyor: İnsanlar yerleşik düzene isyanının farkında bile değil. Herkes pezevenk, idare edilmesi gereken kaba saba, tehlikeli pis bir herif olarak görüyor seni. Sana son defa soracağım bu soruyu: Gerçekten büyük olmak istiyor musun? İnsanlık tarihinin en parlak isimleri arasında yerini alacak mısın? Adım sonsuza kadar yaşasın diyor musun? Ezilen kitleler yüzünü sana dönüp adını fısıldasın, bu fısıltı yepyeni bir dünyada yankılanan ve bir daha asla susmayacak bir zafer şarkısına dönüşsün istiyor musun, istemiyor musun?"

Lecoeur elinde Louis altınları, duvarları sarıya boyalı salonun ortasında kımıldamadan dikiliyordu; belli belirsiz gururla çizgilenmiş, gözlerine delice bir ışık oturmuş yüzüne kan hücum etmişti. "Zavalı Alphonse," diye düşündü Lady L.; "o da çok erken doğmuştu kuşkusuz. Schlageterlerin, Horst Wessellerin, Rudolph Hesslerin, bütün Avrupa'yı kahverengi ve kara gömlekleriyle çiğneyen uygun adım çizmeli yürüyüşlerin, Hitler ve Mussolinilerin çağında yaşamalıydı oysa." Kariyerinin ilk günlerinde Kropotkin'in *Bir Devrimcinin*

Anıları kitabını geleceğin o İtalyan diktatörü çevirmişti ne de olsa; anarşist prensin kitabının “ezilen insanlığa duyulan büyük bir aşk ve sonsuz iyilik duygusuyla,” kaleme alındığını söyleyerek üstelik.

O eşcinsellik ve kaba kuvvete tapma karışımı duygu Alphonse Lecoeur’de de vardı kuşkusuz; faşizme yeni sürgünler verdiren de hep o duyguydu. Belki işlediği suçlara haklı gerekçeler bulma, yıkıp yok edici varlığına anlam kazandırma hayali de kuruyor olabilirdi gerçekten. Ama şurası kesindi; Armand Denis’in hakiki yoldaşı olmak istiyor, onu birkaç gün göremese endişelenip öfkeleniyordu. Oysa o akşam Barones de Chamisse’in mekânında şakiyıp duran ayartıcısını tek kelime etmeden dinledi, o nihayet sustuğunda da bir an yüzüne bakıp, elindeki Louis altınlarını şakırdatarak sırtını döndü, oyun salonuna doğru yürüdü. Bu eski külhanbeyi üzerinde böyle mutlak bir hâkimiyet kurmasının karmaşık sebeplerini tam olarak bilemese de, kazandığını anladı Armand Denis. Kısa süre sonra da Alphonse Lecoeur’ün uzun iriyarı silueti Paris’in bodrum katlarından birindeki bir “eğitim” toplantısında görüldü; dudaklarında yaprak sigarası, parmağında yakut yüzüğü, sırtında son moda İngiliz takım elbise, yamacında boynu kırık jokeyle yumuşak bakışlı ufak tefek bir eczacı kalfasını dinliyor, köşe başındaki eczaneden alınacak gündelik malzemeye evde nasıl bomba üretileceğini öğreniyordu.

Bu ilk anarşist hücre tuhaf, uyumsuz bir gruptan oluşmuştu: Toplantılara hep yanında maymunuyla gelen bir laternacı, o güzel el yazısıyla hayatı boyunca diplomatik pasaport kalıbı hazırlamış dışişleri kaligrafi Mösyö Poupat, haftalık *Le Père Peinard* gazetesine Adrien Durand takma adıyla yangın temalı makaleler yazan lise edebiyat öğretmeni Violette Salès, Christophe Salès’nin kitabıyla sonradan pek ünlenecek olan İspanyol Irrudin. Alphonse Lecoeur ötekilere aldırış etmeden Armand Denis’le ilgilenir, gözbebeğiyle irisi iç içe geçmiş kapkara gözlerini ona dikerdi. Jokeyse eşya ve insanları eleştirel bir gözle inceliyor hissi veren yana yatık başıyla hep onunla birlikteydi. Alpohse Lecoeur hitabet sanatına ilk adımını attığı günlerden birinde parmağıyla onu, Sapper’i işaret edip boğuk sesiyle şöyle demişti:

“Şuna bakın! Bir İngiliz milorduna hizmet ederken boynunu kırdı ve adam onu köpek leşi gibi ânında terk etti. İntikamını almalyız!”

25 Mayıs 1885'te Grand Prix du Bois yarışı sırasında şeref tribününe bomba düştü ve gri renkli silindir şapka yığınının altından ağır yaralı üç at sahibiyile bir Macar antrenör çıkarıldı. Herkes o hengâmede silindir bir şapka kapıp ganimetiyle kaçıp gitmek için üşüşünce yüzü kederli ufak tefek birinin kalabalıktan sıyrılıp sakın sakın olay yerini terk ettiğini fark eden olmadı. Birkaç dakika sonra da Alphonse Lecoeur, yanında Armand Denis ve jokeyle, kanarya sarısı bir faytonla şehre doğru yola çıktı. Lecoeur güzelim şapkası dizlerinin üstünde dudaklarındaki yaprak sigarayı çekiştiriyor, bir yandan da karşıda oturan küçük yancısını azarlıyordu:

“Bir dakika daha beklesen olmaz mıydı, benim at kazanmak üzereydi.”

Paris'in en güzel kerhanelerinin sahibinin anarşist çevrelerle böyle sıkı ilişki içinde olabileceği o zamanlar kimsenin aklına gelmezdi, bu yüzden uzun süre adamı endişelendirecek herhangi bir şey olmadı. Polis adamını tanıdığını sanıyordu; Lecoeur'ü yerleşik düzenin parçası olarak biliyordu, başarının doruklarında olan ve toplumsal piramidin en tepesindeki muktedirlerin gücünden yararlanan bir caninin böyle sapkın eğilimleri olabileceği akıllarına bile gelmezdi. Her şeyinden yararlandığı bir toplumun karşısına dikilmesinin bir sebebi olabileceğini de göremezlerdi elbette. Ama kibir ve büyülenme hevesi onu giderek ön plana çıkarmaya başladı. Yaptığı işleri açık açık ilan etmese de, imalı çağrışımlarda bulunup kamuoyu önünde, arkasında kendisinininkinden çok daha büyük bir akıl olduğunun kolayca fark edileceği aykırı siyasal talepler dile getirmeye başlayarak kısa sürede dikkatleri üstüne çekti. Yüksek mevkilerdeki dostları uyarı üstüne uyarıda bulunmaya başladı; pisboğazlarını doyurduğu senatörler, bakanlar, satın aldığı polis şefleri dikkatli olması için sürekli ikaz ediyordu ama o onlar üstünde kurduğu mutlak hâkimiyetten öyle emindi ki, kalabalıkların uyarı ve tavsiyeleri karşısında tek yaptığı omuz silkmekti. Üstüne üstlük, “Çürümüş,” dediği adları saymaya, ifşa etmeye başladı tek tek. Dolayısıyla koruyucu-

cuların onu savunmayı sürdürmesi de imkânsızlaştı. Armand Denis tehlikeyi görüyor ve bu tuhaf müridini sakinleştirmeye çalışıyordu nafile yere; aslında her türlü şüphayı üstüne çekmişken ona gerçekten yardımcı olması mümkün değildi. O dönemde uluslararası bir anarşist, özellikle de 1881'deki Londra kongresine delege seçilmeyi reddetmesine rağmen Fransız anarşisti olarak nam salmıştı. Sözü pek dinlenen Rus Kropotkin'e karşı sert bir eleştiri yazısı yayınlıyalı çok olmamıştı o sıralar; anarşist prens Armand Denis'in "eğitici kimya"yla ilgili tezine, anarşist doktrin geliştirmekten çok daha acil bir iş olan "teknik" eğitime, yani bomba yapımına önem verilmesini öngören görüşüne karşı çıkmıştı çünkü. Kropotkin sokaklara "çatapat" dediği bombalardan atmak için "öğrenci bebe" örgütlemeye de karşıydı. Halkta dehşet hissi yaratıp durum hiç öyle olmadığı halde "halkın dostları"nın azımsanamayacak kadar kalabalık ve güçlü olduğu izlenimini vermeyi amaçlayan "kör" sokak saldırılarını da "patolojik" vaka olarak tanımlayıp reddediyordu. Armand Denis ise Kropotkin'i "Sahte burjuva hassasiyeti gösteriyor," diye eleştiriyordu. Sloganı "Bomba, daha çok bomba"ydı: Hükümetin saldırıları önlemede aciz kaldığını halk açıkça görmüştü. Kropotkin öğretisinde çekincesiz kabul ettiği tek şey Darwin'in en güçlülerin hayatta kaldığı teorisini çürütmüş olmasıydı. Rus teorisyen farklı hayvan türlerinin insanlarca avlanmaya başlamadan önce aralarında zerrece mücadele etmeyip barış içinde yaşadığı, dahası zorda olanlarla dayanıştıkları tezini geliştirmekle övünürdü. Kayıp cennet efsanesinin anarşist doktrincinin kaleminde yeniden hayat bulmasını Lady L. de en başından beri pek dokunaklı bulurdu. Kropotkin'in aylarca British Museum'da araştırma yapıp "doğadaki kardeşlik" teorisinin nihayet dünyaya açıklanacak hale geldiğine inandığı zamanki neşesi Lady L.'nin bugün onun yazılarını okurken aldığı keyiften farklı değildi. Fazla duygusaldı doğrusu şu bizim Kropotkin.

Café Tortoni'ye atılan bomba verdiği zarardan daha çok gürültü çıkardı, Elysée Sarayı'na birkaç adım uzaklıktaki cumhuriyet muhafızları geçit törenine atlansa beş kişinin canını almakla kalmayıp Paris'i allak bullak etti. Polisin, kentin en yoksul semtlerine düzen-

lediği baskınlar oralardaki mekânların tehdit altında hissetmesine neden oldu. Kendisi kabul etmese bile Lecoeur'un durumu bayağı zorlaştı. Kamu hukukunun suçlu saydığı biri olarak kaldığı sürece polis ona göz yumabilir, o durumda yaptıklarını sürdürmesini hoş görebilirdi, ama sapkın bir siyasi dogma yön veriyordu artık faaliyetlerine, dolayısıyla onu halk düşmanı gibi görebilirlerdi. İçişleri bakanlığında yapılan, hiç kimsenin tek kelime etmediği ama herkesin her şeyi anladığı can sıkıcı bir toplantının ardından Lecoeur'un tutuklanması nihayet gündeme geldi. Durumdan ânında haberdar olan en güçlü koruyucularından biri şantajcısına son bir uyarı yapıp ülkeyi derhal terk etmesini tavsiye etti. Buna rağmen Alphonse Lecoeur, yanında jokey, en gözde kafeleri turlamaya, sarı arabasını Bois'daki hipodromda teşhir etmeye devam etti. Onu çekip İsviçre'ye gitme konusunda ikna eden Armand Denis oldu.

Le Père Peinard'ın kurucusu mütereddit, ikircikli tavrına, burjuva duyarlılığına tahammül edemez olduğu Kropotkin'le ilişkiyi kesmişti. Yüzü tümüyle eyleme dönük, yabancı bir ülkeden yönetilen bağımsız bir hareket kurmaya karar vermişti; hareketin sabit kadroları bulunmayacak, herkes her yönde eylem için her an tetikte olacaktı. Ama bu ihtiraslı plan sınırsız denecek paralar gerektiriyordu fiilen. Bir dizi banka saldırısı ve soygunla "sürekli devrim" yandaşlarına örgütlenme, sonra da palamarı çözüp gitme olanağı sağlanabilirdi. Ardından İsviçre'ye geçip topladıkları fonları güvenilir ellere teslim edebilir, sonra da Marotti Kardeşlerin –yakında en ünlü kurbanı Kral Umberto olacak– operasyon ağını çoktan kurduğu İtalya'ya iltica edebilirlerdi. İsviçre o sırada Avrupa'nın her yerinden gelen anarşistlerin sığınağı haline gelmişti. 1902'de Avusturya Kraliçesi Elisabeth'in katline kadar hepsi tam bir özgürlük içinde hareket ediyor, kafelerde tartışıp yayın yapıyor ve aklıktan geberiyorlardı: Viazevski'nin suç ortağı Stoikoff, *Yol Arkadaşları* adlı kitabında bir ay boyunca bütün yiyip içtiğinin otuz kurutulmuş ringa, beş kilo ekmek, yüz elli kahveden ibaret olduğunu anlatır ve "Oysa," diye devam eder: "O sırada çevremdeki zenginler avare avare yayılmaktan başka şey yapmıyor, burjuvaların masmavi, sakın göl kıyısındaki

kasalarında ise muazzam bir servet çürüyüp gidiyordu.” Armand, Kropotkin ve arkadaşlarının tipik tavrının bu olduğu düşüncesindeydi. Ona göre kurutulmuş ringaya mahkûmken muazzam servetleri huzur içinde uykuya terk etmek, paranın olmadığı gerekçesiyle hiçbir şey yapmamak tam bir beceriksizlik ve budalalıktı. Leman Gölü kıyılarındaki villalarda hazineler biriktirilip saklanıyor olması, muhafızlarının güvenlik içinde pinekleyip durduğu bankalardaki paralara kimsenin dokunmaması onda bu ülkenin ideal bir eylem alanı olduğu fikrini uyandırmıştı. Ama böyle bir planı hakkıyla uygulamak için bu parlak ve içe dönük küçük dünyada bile acilen karmaşık ve akılcı ilişkiler kurmak gerekiyordu ve böyle bir imkâna sahip değildi. Bu canlı *Gotha Almanası*’nda, yayılıp uçsuz bucaksız kar manzaraları seyreden Avrupalı hanedan temsilcilerinin yuvalandığı ülkenin derinliklerine sızıp sağlam, güvenilir bilgiler getirecek birine ihtiyacı vardı; ülkelerinden uzak oldukları için tehlikeden de uzak olduklarını düşünüp kendilerini güvende hisseden Rus, Avusturyalı, Alman tiranların hangi gün hangi saatte nereye gittiklerini, ne gibi alışkanlıkları olduğunu bilip öğrenecek birine. Asla kuşku uyandırmayacak, güvenilir, uysal, kolay yönetilecek ve iyi yere konuşlanmış bir suç ortağı gerekiyordu dolayısıyla. Ve birden bu hassas kumarda oynanacak en iyi kartın bir kadın olması gerektiği kararına vardı: Çok genç, herkesin dönüp dönüp bakacağı kadar güzel, en bezgin adamların bile ilgisini çekip doymak bilmez bir tatminsizlik hissiyle dikkatleri sürekli üstünde tutacak bir kadın; herkesin her tür ihtiyacını karşılamaya alışkın bir profesyonel olmalı, ama bütün bu oyunlara da sağlam bir iradeyle, serinkanlı bir kafayla bakabilmeliydi. Armand Denis’in oyunda ne tür yöntemler kullanacağı konusunda herhangi bir tereddüdü olmadığını söylemeye gerek yoktur herhalde. Durbach’ın dediğine göre “Bu ekstremisti en çok heyecanlandırıp coşturan şey inancının sağlam temelleri olduğunun kanıtı niteliğindeki en berbat, pis yöntemlerdi; sadece dava öyle gerektirdiği için kan dökülmezdi ona göre, davanın büyüklüğünü kanıtlamak için de böyle yapmak gerekirdi; başvurmakta tereddüt et-

mediği yöntemlerin kıyıcı ve savunulamayacak olmasını, bu sırada kan dökülmesini, sürdürülen davanın öneminin, kutsal niteliğinin kanıtı sayardı.”² Annette işte bu koşullarda görüştüğü Alphonse Lecoeur tarafından herhangi bir açıklama yapılmaksızın Les Halles semtinde, Furcy Sokağı’nda bir geneleve götürüldü. Ve hayatı orada bir daha değişmeyecek, mucizevi, yeni bir yön aldı.

“Gerçekten de çok şanslıydım,” dedi Lady L. “O anarşistler olmasa sonum çok kötü olurdu muhtemelen. Her şeyi onlara borçluyum.”

Sonra boğuluyor gibi hırıltılar çıkartan Devlet Şairi’ne döndü. Adamcağız monoklunu sağ gözüne yerleştirmiş dehşetle ona bakıyordu kuşkuyla ve aşâğılarcasına.

“Haydi ama sevgili dostum,” dedi kadın. “Böyle surat asıp durmayın. Bu halinizle Bon-Bon’a, sevgili beyaz Pekin köpeğimin kalp krizi geçirdiği sıradaki haline benziyorsunuz. Haydi ama Percy, üstünden öyle çok zaman geçti ki... Tam altmış üç yıl! Zaman her şeyi halleder, bilirsiniz. Hem bunlar yabancı bir ülkede oldu, dolayısıyla o has İngiliz gözünüzde hiçbir önemi olmasa gerek.”

Sir Percy Rodiner elinde olmadan patladı; uzun gizlilik ve ke-tumluk kariyerinde bu bir ilkti:

“Cehenneme kadar yolları var, şeytan götürsün hepsini,” diye bağırdı kıpkırmızı kesilerek; “cehenneme kadar yolları var, şeytan götürsün hepsini, size söyleyebileceğim tek şey bu! Ve anlattığınız hikâyenin tek kelimesine inanmıyorum! Ben... Siz ha...”

“İşte olması gereken bu,” dedi Lady L., “öfkenizi daha sık dışa vurmalısınız Percy. En azından daha çok fark edilirsiniz. İnsan bazen hayat boyu tek yaptığının gölgede kalmak olduğunu düşünüyor çünkü. Aslında bunda gerçekten de çok başarılı oldunuz.”

“Hey Tanrım,” dedi Percy; “Diana’m, bazen öyle ileri gidiyorsunuz ki gerçekten! İnsanları allak bullak etmeyi ne çok seviyorsunuz böyle. Arnold Bennett ne kadar haklıydı bütün gerçek aristokratlar gibi sizde de terörist bir yan olduğunu söylerken; öyle bir mizah duygunuz var ki bazen bomba etkisi yaratıyor...”

2 Durbach: *La Preuve par le sang* [Kanla Kanıtlamak], Fribourg, 1937.

Birden durdu, ağzı açık bakakaldı: Sözleriyle öyle bir suç ortaklığı izi yakalamıştı ki Lady L.'nin gözlerinde, sanki zihnini okumuştı.

“Devam edin, devam edin,” dedi kadın usulca. “Çok tuhaf, çok tuhaf bu son söylediğiniz...”

Sir Percy spazm geçirir gibi gevelemişti söylediklerini: Belki gerçekten de öyle düşünmüştü.

“Ama bu defa cidden çok ileri gittiniz Diana. Üstelik doğumgünüünüzde, üstelik Majesteleri size bu kadar dokunaklı bir kutlama telgrafı çekmişken! Ülkenin en büyük unvanlarından, adlarından birine sahipsiniz, hayatınız herkesin merhamet, güzellik ve liyakat hikâyesi olarak okuyabileceği hayranlık uyandıran açık bir kitap gibi; oysa bizi birden öyle düşünmeye, öyleymişsiniz gibi düşünmeye yöneltiyor, öyle düşünmemize izin veriyorsunuz...”

Sir Percy Rodiner'in yüzünde öyle kederli bir aşağılama ifadesi vardı ki şimdi, içgüdüsel olarak, birden benzer bir durumda, Japonlar şanlı İmparatorluk gemileri *Prince of Wales* ve *Repulse*'u Singapur açıklarında batırdığında onu rahatlatmak için ettiği iki çift söz geldi Lady L.'nin aklına yeniden:

“Sakin olun dostum. Bizim bir İngilteremiz hep olacak.”

“Rica ederim, İngiltere'yi bu meselenin dışında tutunuz,” diye kızardı Devlet Şairi. “Sizi uyarıyorum Diana; böyle şeyler yaptığınıza beni inandırmak için boşuna çaba harcıyorsunuz. İnsanları böyle allak bullak etmek sizlere özgü bir ayrıcalık elbette. Ama bu konuda *Burke's Peerage*'taki soy kütüğüne, atalarınızın portrelerine bakmak bile yeter... Diane de Boisérignier olarak dünyaya geldiniz, Kont de Camoëns ile pek saygın bir evlilik yaptınız, atalarınızdan biri Crécy Muharebesi'nde...”

“Bütün bu yalan yanlış şeylerle insanlara kötülük ettik,” dedi Lady L.; “Mösyö Poupat, yani kaligrafi memuru mükemmel bir iş çıkardı o kadar. Crécy ile ilgili belgeler özellikle çok ikna ediciydi. O belgeleri eskitmek için binbir türlü asit kullanmak gerekti. Bilirsiniz, Armand hiçbir şeyi yarım yamalak yapmayı sevmezdi. Hayallerinin kurbanı olmuş idealistlerin tümü pratik ayrıntılar konusunda umutsuz birer vakadır. Bu onlara gerçekliği dize getirmişlik duygusu ve-

rir. Aile portrelerine gelince, size biraz sonra bu konuda tek bir laf edeceğim. Çok eğlenceliydi gerçekten. Zaten az sonra küçük eve girdiğimizde siz de gözlerinizle göreceksiniz ki hiçbir şey uydurmuyorum. Gelin. Sanırım bir kadeh konyak size her şeyden iyi gelecek.”

Devlet Şairi mendilini çıkartıp alnını sildi.

İkinci güneşi kestane dallarına olgun bir meyve gibi çökmüş, Lady L.’nin bağışlayıcı gülümsemesi onun ışığıyla harelenmişti. Havada leylak kokusu vardı: Yazın son leylaklarıydı bunlar; hayatının son leylakları belki de. Ama insanın ölümlü olduğuna inanması gerekmiyordu, hem bu hüznün verici de bir şeydi. Çocukların yeni bir kroket maçına başladığı çimenliğin oradan kahkahalar, neşeli çığlıklar yükseliyordu.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Furcy Sokağı'ndaki mekân bir binanın alt katındaydı; bir frank duhuliyeyle girilir, sabun ve havluya da on frank ödenirdi. Talepler üç kız tarafından karşılanırdı, müşteriler genelde Les Halles semtinin “güçlü” insanlarıydı, ama toplumsal elitin üyelerinin koşa koşa gelip sakınleştirici kimi iğrenç taleplerde bulunduğu da olurdu. Kızlardan birinde dize kadar dantelli siyah pantolon, üstte de diri göğüslerini görünür kılan siyah korse olurdu; öteki iki toplum kurbanı kız ise yeşilli, turunculu sarılı ince müslinler giyerdi, ama giysi her yerlerini örtmez, göbek hizasında biterdi; dolayısıyla siyahlı mavili tuhaf bir renk daha eklenirdi nüansa. Tenlerinin bütün pürüzünü daha da belirgin kılan kötü pudralanmış beyaz yüzlerle gözlerini takım elbisesiyle piyano başında oturan bir beye dikmiş, şaşkın şaşkın bakıyordu kızlar. Yine gece kılığında, müzisyenin yanı başında duran eli tabancalı adam yanından geçen Annette'e ilgisizce baktı, sonra pek eğleniyormuş gibi bir gülümsemeyle yeniden müzisyene döndü.

Annette, Armand Denis'in alışkın olduğu, dünyanın nasıl değiştirileceğinden de, bulundukları yeri mezbaha gibi kokutan yağlı göbekli, vurdumduymaz, öküz kibirli burjuvaziden nasıl kurtulacağından da bihaber gençliğin sempatisini kazanıp muhayyilesini ateşlemek için debelenip durduğu o tuhaf zaferlerinden birine tanık olacağı olay mahalline tam zamanında gelmişti. Çünkü piyanonun başında takım elbisesiyle oturan, zamanın en büyük piyanisti Anton Krajewski'den başkası değildi.

Ertesi günün gazeteleri iğrenç bir kaçırma olayının hikâyeleriyle dolu olacaktı. Virtüöz kendisini izleme ayrıcalığına sahip olmak için servet ödeyen Paris'in coşkulu kalburüstü insanlarına bir resi-

tal vermişti. Ancak resitalden sonra hayranlarından kurtulmak için mekânı gizli bir kapıdan tam terk edeceken sokakta kendisi gibi takım elbiseli biriyle burun buruna gelmiş, adam kibarca selam verdikten sonra ipek yeleşinin altından tabancasını çıkartıp piyanistin göğsüne dayamış, arabaya attığı gibi Paris'in en iğrenç kerhanelelerinden birine götürüp ne olduğunu anlayamayan orospulara piyano çalmaya zorlamıştı. İşte Annette olay mahalline vardığında tam bir saattir piyano çalan o müzisyen, Krajewski idi. Daha sonra kaleme alacağı anılarında³ olayı anlatırken o akşam kendisini bile şaşırtan bir performans sergilediğini, çünkü genç anarşistin işinin gerçekten ehli olduğunu, ne zaman piyanodan elini çekecek olsa Armand Denis'in ürkütücü bir ses tonuyla şöyle sitem ettiğini yazacaktı:

"Haydi, haydi ama üstat! Daha iyisini yapabiliriz değil mi? Fahişeliğinize karşılık en yüksek parayı kim öderse onun huzurunda çalmaktan hoşlandığınızı biliyorum elbette, ama buradaki hanımefendiler bildiğiniz anlamda seçkin olmasalar da, konser verdiğiniz salonları dolduran kokuşmuşluktan çok daha iyisini hak ediyorlar. Dolayısıyla elinizden gelenin en iyisini yapmaya davet ediyorum sizi geçmişte verdiğiniz zararların basit bir tazminatı olarak."

Tabancasını da doğrultmuştu piyaniste.

"Çalın üstadım, çalın! Kariyeriniz boyunca belki de ilk kez gerçek bir izleyiciyle karşı karşıyasınız. Ömrünüzü vurguncu ve cellatlara kendinizi sunarak geçirdiniz, bir defa da kurbanlara, sömürülenlere yapın bunu. Hah, böyle çok daha iyi!"

Anton Krajewski kitabında vurgulu ağır aksanını ironiyle saklamaya çalışan ama şiddetli denecek kadar uzlaşmaz bir mutlak adalet çağrışımı yapan bu etkileyici sesi dinlerken içindeki aşağılanmışlık duygusunun gerçekten de dağıldığını hissettiğini söyler. Yüzünde, sesinde, gergin, havada asılı gibi duran hareketsizliğinde, ama özellikle de vahşi bukleli dalgalı saçlarının altındaki hayvani maskede size hem meydan okuyan, hem de tarif edilemez biçimde sizi siz olmaya çağırın gözlerde kendinizi sadece insan olduğunuz için bağış-lamanızı isteyen bir ifade vardır.

3 Anton Krajewski: *Ma vie dans l'art* [Sanat hayatım], Londra, 1892.

"Ona ilham veren ve kuşkusuz ona fikirlerinden çok daha fazla yakışan özveri duygusunu çok iyi anlıyorum. Kalabalıkların sevip tapması için yaratılmış ve tıpkı profilden biraz benzediği Büyük İskender gibi, başka bir zamanda dünyayı fethetme göreviyle günümüze kadar gelmiş madalyalarından anlayacağımız türde biriydi. Öyle ya da böyle, bu tabancasını üstüme doğrultmuş tuhaf adam, kasapta sergiler gibi etlerini önüme sermiş bu kızlar, absent ve odun talaşı kokusuna boğulmuş bütün bu kasvetli mekân bir daha asla silinmeyecek bir görüntü olarak kazındı belleğime. 'Konser'im in bitimine az bir zaman kala bize Armand Denis'in iki suç ortağı daha katıldı; biri eski jokey ve bombacı ünlü Sapper, öteki dönemin serse-riler âleminin en büyük patronlarından olup sürgünde delirerek ölecek Alphonse Lecoeur'dü ki, anarşistlerle ilişkisi ondan beklenecek en son şeydi o güne kadar. Beni kaçıranların kimler olduğunu ancak polis onları önüme getirdiğinde öğrendiğimi söylememe gerek yoktur herhalde. Yanlarında bir de olağanüstü güzel, en fazla on altı ya da on yedi yaşlarında sarışın bir genç kız vardı. Belki o korkunç ortamla ve oradaki zavallı kızlarla tezat oluşturduğu için kızın güzelliği beni fena çarptı. Kim olduğunu, nereden geldiğini, orada ne aradığını hiçbir zaman öğrenemedim. Polis de bilmiyordu kim olduğunu ve kız, olanca hoşluğuyla karşıma çıkıvermesinin beni ne kadar heyecanlandırıldığını göstermeye çalışan tepkilerime neşeyle gülümseyerek karşılık veriyordu." Krajewski o sırada kariyerinin artık sonuna gelmişti, ama kendisinin de itiraf ettiği gibi, hiç o piyano çaldığı akşamki kadar kendinde olmamış, böyle hissetmemişti. "Ayrıca genç adamın ruhunu tutuşturan ideale de saygı duydum," diye yazar Polonyalı müzisyen sözlerine melodik bir süsleme tadı katarak, ki onun yorumlamalarını dinlerken bu pişmanlık ya da hayıflanma izlerini bazen Lady L. de yakalar: "Taşkınlıklarıyla dünyayı küle çevirecek kadar güçlü bir idealdi ondaki."

Böyle çok fetih hikâyesi vardı Armand Denis'in kariyerinde. Kropotkin'in onda karşı çıktığı "burjuva romantizmi"nin izlerini taşıyan şeylerdi belki bunlar aslında, ama Lady L. hepsinden çarpıcı, dramatik, gerçekte o dönem için yeni sayılacak ama asıl sırrına

XX. yüzyılda vakıf olunacak bir propaganda tadı alırdı daha çok. Yaklaşan yüzyılın her alandaki tek amacı olacak “kalabalıklara hükmetme” özlemi ancak fikirlerin gücüyle hayata geçebilirdi; gönül, tasavvur ve düşüncenin binbir türlü çekiciliğiyle bezeli dram, sahne düzenlemesi ve demagoji hazırlığı çoktan başlamış büyük baştan çıkarma girişimlerinin en büyük, olmazsa olmaz silahı haline gelecekti. Fransa her şeye zamanından önce başlardı böyle ve Armand Denis’in dramı zamanından önce doğan bir öncü oldu.

İtalyan orkestra şefi Serafini’nin macerasının da ortaya koyduğu gibi düşünülmeden icra edilmiş birkaç doğaçlamadan ibaret değildi genç idealistin zihninden geçenler; titizlikle planlanıp kararlaştırılmış bir kampanyanın parçalarıydı hepsi. Saygıdeğer İtalyan herkesin bütün akşam boş yere gelmesini beklediği Opera yolunda kaçırılmış, Armand ve Félicien Lechamp onu genellikle yoksul ve sarhoş takımının berbat şilteler üstünde bit ayıklayarak söylenip durduğu Saint-Martin Kanalı kıyısında kuytu bir yere götürmüştü. Maestrodan muhayyel bir orkestra yönetmesi rica edilmiş; sinyor da konser kıyafeti üstünde, baleti elinde, tam iki saat, sürekli alkışlayıp pantomimden gerçekten büyük zevk almış görünen kâbus gibi bir dinleyici topluluğu önünde, dehşetle kasılmış yüzünden akan teri silip soluklanacak zamanı ancak bularak hareketli bir kuklaya dönüştürmüştü kendini. Esasen Armand müzik, şiir ve genel olarak sanata karşı derin bir ideolojik kin beslerdi içinde; öncelikle sadece seçkinlere hitap ettiği, sonra da durumunu değiştirecek genel mücadeleye katılmadığı sürece her tür güzellik arayışı ona halka hakaret gibi geldiği için.

Alphonse Lecoœur birkaç kelime etti Armand Denis’e, o da Annette’e kendisini takip etmesi için işaret yaptı. Kıza bakmadı bile neredeyse. Annette’e gelince; Lady L. kalbi çarparak, boğazı heyecandan düğümlenerek ve içi bugün bile çok büyük bir heyecanla taşarak hatırladı o sahneyi. Şimdilerde ancak ipten kazıktan kurtulmuşlarda rastladığı böylesine zorba ve otoriter karakter çizgileriyle ilk kez karşılaşılıyordu. İster canlı isterse cansız varlık olsun, dünyadaki her güzellik onda hep inatçı bir umutsuzlukla kalıcı kılıp

sürdürme, tutkulu bir sahiplenme isteği uyandırır; ölümlülüğüne, gelip geçici olduğuna kızar gücenirdi. Her an sırtını dönecekmiş, çekip gidip terk edecekmiş, onunlayken hissettiği o güçlü, iflah olmaz mutluluk süremeyecekmiş, zaten gelgeç ve uçucuymuş gibi bakmadığı tek bir an olmamıştı Armand’a birlikteyken; ama yine de hayatı boyunca yaşamadığı, sonsuza kadar da yaşamayacağı şeylerdi o ele avuca gelmez beraberlik anları. Öyle güçlü bir sahiplenme ihtiyacı doğmuştu ki içinde, boyun eğmeyi, itaati bir biçimde baştan kabul ettirmişti.

“Sanırım o zaman hâlâ gerçek bir küçük burjuvaydım,” dedi Lady L.

Döne döne yükselen dar bir merdivende üçüncü kata kadar çıktılar; ilk kez orada konuştu Armand, ama söylediklerinin tek kelimesini bile dinlemiyordu, sesi ve varlığı yetiyordu. Ama o gün aşağıdan Liszt notaları yükselirken Armand’ın söylediklerini dinlediğinde içinde tatlı bir ironi oluştuğundan emin olduğunu bugün de hatırladı; onu tanımayı öyle iyi öğrenmişti ki yanılması mümkün değildi; bugün otursa onun *Anarşi Sözleşmesi*’ne yeni bir bölüm, bir final ekleyebilirdi pekâlâ.

“Sanat erken doğum ürünüdür. Toplumsal gerçeklikten kopuk ‘güzel’ esas olarak gerici bir kavramdır. Yarayı iyileştirmek yerine onu gözden saklar. Sanatçının nasıl yalan söyleyip suç ortaklığı yaptığını görmek için bugünkü müzelerimizde şöyle bir tur atmak yeter: harika natürmortlar, o güzel meyveler, istiridyeler, envai çeşit et, av ürünleri, Louvre Müzesi’ne iki yüz metre mesafede bir yerde aklıktan geberen insanlara hakaret gibidir. Halkın sefaletini, özlemlerini yansıtan tek bir opera yok. Ruhtan söz eder şairlerimiz, ama ekmek yoktur yazdıkları arasında. Kilisenin tehdit altında olduğu o dönemde müzelerimiz alttan alta bu afyon iptilasını güvenceye almak için hazırlanmıştır...”

Birlikte yaşadıkları sürede en sık kullandığı nakaratlardan biriydi bu, Lady L. büyük bir aşkla sanat eseri toplamaya da bu sebeple başladı; meydan okumadan çok hoş bir ironiyle. Bir Rafael daha, bir Rubens daha, yeni bir Velasquez, bir Greco: Gönül işlerinde küçük

hesap olmaz, arada onu cezalandırmak gerekir. Armand'ı yolunu şaşırmış bir sanatçı gibi görmeye bile başlamıştı, sanattan toplumsal gerçekliğe sunabileceği tek şeyi, kusursuzluğu talep eden bir sanatçı. Yerleşik düzeni yıkmak istiyor, çünkü özgür, yeni sanat peşinde koşanların kurumsal resim sanatından nefret ettiği gibi o da düzenden nefret ediyordu. Anarşistler idealizmin "fov" dönemindeydi kuşkusuz. Ve hayal kırıklığına uğrayıp yenildikçe, aralarından bazıları çok doğal biçimde ya yeteneksiz oldukları için ya da onlara direnen insan malzemesini nihayet tümüyle ele geçirebilmek amacıyla soluğu faşizmde alacaklardı. Ama o gün, bulunduğu o küçük odada üstüne dalga dalga geldiğini hissettiği o şiddetli varlıktan, insani hipnotize eden o bakıştan başka bir şey yoktu onun için.

"18. yüzyılda yaşasa o fizikle, o keskin zekâyla kuşkusuz muhteşem bir şarlatan olur, Cagliostro, Kazanova, Saint-Germain'i bile fersah fersah aşardı... Ama maalesef akıl çağında değildik artık; o da idealist oldu. Hiç daha kötü düşemezdim."

Sir Percy yolun sonunda, küçük eve uzanan patikanın birkaç adım ötesindeki mermer bir bankta, yanı başında oturuyordu... İki elini bastonunun topuzunda birleştirmiş, somurtarak ayaklarına bakıyordu. Mountbatten'dan, son kral naibinin Hindistan'ı terk etmesinden bu yana böylesini yaşamamıştı. Öfkeli bile değildi; öfkeden buza kesmişti. Ve çimenlik alandan gelen neşeli kahkahalar büyük büyükannenin az önce onu dinlemek zorunda bıraktığı hikâyenin dehşetini ağırlaştırmaktan başka işe yaramıyordu.

"Peki sonra?" diye sordu kibirli bir ses tonuyla. "Sonra ne oldu?"

Lady L. gülümseyecekti, kendini zor tuttu. Şu zavallı Percy başlı başına sorundu mesela. Ama yine de biraz idare etmek gerekiyordu.

"Ne olacak, bütün geceyi gevezelik ederek geçirdik," dedi seven bir ses tonuyla.

Sir Percy biraz yatışmış gibi iç geçirdi ve ilk kez, onaylama olarak yorumlanabilecek küçük bir baş işareti yaptı.

Annette çok geçmeden nasıl bir adamla uğraşmak zorunda kalacağını anladı: Özgürlük ve eşitlikten söz etmeye, evrensel aşkla yıkımı, insan onuruyla kalabalıkların üstüne rastgele atılan bombaları tek solukta aynı cümlede geçirerek konuşmaya başlar başlamaz her şey gün gibi ortaya çıkmıştı: Bunları daha önce de duymuştu. Sadece ses aynı değildi ve aradaki fark olağanüstüydü. Babasının ağzından çıktığında onu hayatından bezdiren bütün teoriler bu erkeksi, kendine güvenen adam dillendirdiğinde son derece soylu, güzel şeyler gibi geliyordu ona. Devrimci adam için kendisinin ne ifade ettiğini de çok çabuk anladı ve bütün kadınsı hüneri, doğuştan gelen zekâsıyla ânında adamın olmasını istediği, hayal ettiği kadın olmaya karar verdi: İsyana katılmaktan, o ve yoldaşlarıyla savaşmaktan başka amacı olmayan, aşağılanıp onuru kırılmış, kokuşmuş toplum kurbanı bir kadın olacaktı. Hayatında gördüğü en yakışıklı, en arzulanır şeydi karşısındaki: Bu fırsatı asla kaçıramazdı. Babasının bu anarşist fikirler uğruna hayatını feda ettiğini anlattı Armand'a. Evet evet, ona yardım etmeye başladığında, çamaşır sepetine o ateşli bildirileri atıp sağa sola taşıdığına henüz on ikisindeydi. Öyle inançla yalan söyledi, üstlendiği rolü öyle kolay benimsedi ki, sonunda bunlara kendisi de inanır oldu ve tanışmalarından birkaç hafta sonra Armand'ı Mösyö Boudin'in mezarına götürdüğünde katıla katıla ağladı, onca olan bitenden sonra babasını gerçekten kaybettiği hissini yaşadı.

Nihayet aşağıya, salona indiklerinde sabahın altısıydı; Krajewski'yi piyanonun tuşlarına kapanmış, jokeyi de gözleri kapalı, kolları önde kavuşmuş, başı yana yatık, tabancası dizinde, yeşil pelüş kaplı kanepede oturur halde uyuklarken buldular... Lecoœur'se bir koltukta uyuyordu. Kızlar ortadan kaybolmuştu. Armand piyanisti uyandırıp ona oteline kadar nazıkçe eşlik etti. Virtüöz mekânı terk etmeden önce hayran hayran bakıp Annette'i selamladı.

"Ete kemiğe bürünmüş Merhamet ve Güzellik önünde çalma zevkini bir daha asla tadamayacağım herhalde," dedi; bu macerayı anılarında anlatırken bu sözleri daha da sitayişkâr bir dille yeniden tekrarlayacaktı.

Ama Krajewski yanılıyordu.

Birkaç yıl sonra Glendale House'da Galler Prensi onuruna verilen resepsiyondaki konserinden sonra kendini ev sahibesinin sol yanında oturur bulacaktı virtüöz. Ama Lady L.'yi tanımayacak, o da buna biraz sinirlenecekti.

Armand Denis yeni müridine Kurtuluş Hareketi'nin kendisinden neler beklediğini açıklamakta hiç mi hiç gecikmedi: Oltanın ucundaki yem ve gözcü görevi üstlenecekti kendileri için. Bir suç ortağına, yardımcıya ihtiyaçları vardı, bu da çok güzel, akıllı, kendini davaya adanmış bir kız olabilirdi. Eylem Komitesi Alphonse Lecoeur'ün mali desteği ve kontrol ettiği kerhanelerden, Saint-Germain civarındaki kumarhanelerden gelecek gelirle varlığını sürdürebiliyordu. O da olabildiğince hızlı ve eksiksiz biçimde mal varlığını tasfiye etmekle meşguldü, çünkü koruyucuları onu bir an önce ülkeyi terk etmeye zorluyordu. Kurtuluş Hareketi kuşkusuz İsviçre'de bir yere yerleşecek, bu da Enternasyonal bünyesinde çatışan farklı ideolojik eğilimleri kontrol altında tutmayı, buradaki Rus sapmayı bastırmayı kolaylaştıracaktı. Rus sapmayı denetim altında tutmak özellikle hassas ve önemli konuydu, çünkü Kropotkin korkak kişiliğine rağmen özellikle entelektüel mülteciler üzerinde önemli bir nüfuz sağlamıştı. "Kervanı yolda düzmek," tartışma "zevzekler"ine, "bizantinistler"e karşı olumlu sonuç elde etmenin yolunun bir an önce harekete geçmek olduğunu göstermek istiyordu Armand. Cenevre'ye gittiklerinde Annette teselli arayan genç dul rolü oynayıp Lemman Gölü kıyısında yan gelip yatan aylak zengin çevrelere sızacak, o sırada Slav anarşistlerin dış bilemediği ama Kropotkin'in adamım yok gerekçesiyle yan çizdiği Bulgar Michel'i öldürme girişimi başta olmak üzere planlanan bir dizi saldırı için bilgi toplayacaktı. Suikastı Bulgar yoldaşlardan biri gerçekleştirecekti elbette, ama o sadece icracıydı, bütün hazırlığı Eylem Komitesi üstlenecekti.

Lady L. hafifçe kaşlarını kaldırıp arkasına döndü: Peşi sıra yürüyen Sir Percy Rodiner yolda durup ağzından öyle bir laf kaçırmıştı ki benim diyen mahalle serserileri duysa utanırdı.

"Hey dostum, bayağı ilerleme kaydettiniz," dedi Lady L. keyiflenerek.

"*Balls, balls, balls!* Tam üç defa böyle gürledi Devlet Şairi. Siz şimdi Bulgar Michel suikastına da karıştığınıza mı inandırmaya çalışıyorsunuz beni? Siz de pek iyi bilirsiniz ki bizim Marymount'un kuzenidir o? O hanedan suikastçısıyla bunu da yaptığınızı söylemeyeceksiniz herhalde?"

"Neyi yaptığımı?" diye sordu Lady L.; "yapılabilecek her şeyi ama her şeyi yaptım. Ve yemin ederim, bu esnada dünyanın en mutlu kadını bendim."

Adamı böyle afallattığı için biraz utanmıştı aslında. Zavallı İngiltere, zaten her şeyini elinden almışlardı, kalan o tek büyük hanımefendi imajını da böyle yıkmaya çalışmak gerçekten büyük acımasızlıktı. Üstelik bu defa terörizmden fazlası vardı: Vandallıktı bu. Ama yapacağı o korkunç açıklamaya Percy'yi yavaş yavaş hazırlamak gerekiyordu.

"Siz de pek iyi bilirsiniz, Diana; Prens Michel gerçekten de Cenevre'de bir Bulgar öğrenci tarafından katledildi."

Lady L. kısaca başıyla doğruladı.

"Evet, işler son derece yolunda gitti. Çok büyük bir özenle hazırlanmıştık çünkü."

"Kim bu 'biz'?" diye uludu Sir Percy Rodiner.

"Armand, Alphonse, jokey ve ben: Başka kim olsun istiyordunuz? Ve rica ederim, böyle ulumayınız Percy: Bunun başka yolları var!"

"Şeytan götürsün ve..."

Devlet Şairi çabucak kendine geldi ve elinde bastonu, önünde ayaklanmış kobra yılanının başını ezmeye hazırlanmış gibi yolun tam ortasına dikilip kaldı.

"Büyük torununuzun bakan olduğunun farkındasınız değil mi?" dedi kıpkırmızı kesilerek. "James'in İngiltere Bankası yönetim kurulunda olduğunu, Anthony'nin yakında piskopos olacağını da biliyorsunuz? Ve şimdi siz benden büyükannelelerinin, dönemin en saygıdeğer kadınlarından birinin, Boldini, Whistler ve Sargent'in

elinden çıkmış portreleri Kraliyet Akademisi'nin daimi sergisinde yer alan ve daha bu sabah Kraliçe Elizabeth'ten kutlama telgrafı alan kadının bir hanedan katilinin suç ortağı olduğuna inanmamı mı bekliyorsunuz?"

"Kutlama telgrafının bu işle herhangi bir alakası yok," dedi Lady L. "Hem sonra onlara bütün bunlardan bahsetmek zorunda değilsiniz. Aramızda kalacak bir şey. Üstelik susulacak olmasına hayıflanıyorum da, çünkü çok eğlenceli olabilirdi!"

Sir Percy gücenmiş gibi iç geçirdi.

"Diana," dedi, "bilirim, bana takılmaya bayılırsınız. En sevdiğiniz spordur bu, özellikle de artık at binmez olmanızdan beri. Ama rica ederim, lafı dolandırmadan cevap verin: Marymountların kuzenine, sizin de iyi bildiğiniz gibi kraliyet ailesinin akrabası olan birine düzenlenen suikastta yer aldınız mı gerçekten?"

"Elbette, hem de nasıl," dedi Lady L. "Size yeminle, işi hafife de almadık öyle, çok ciddi hazırlandık. Tovaroff, yani suikastçı tam bir salaktı, ne var ki çok iyi niyetliydi ve kapattığımız otel odasında tam bir hafta, hançerinin kabzasını okşaya okşaya, kendisini iyi hissedeceği bir sürü şey mırıldana mırıldana bizden gelecek talimatları bekledi tir tir titreyerek: Evrensel kardeşlik düşü gören, tam bir idealistti, suikast için ondan iyisini bulamazdık, ama her şeyi çocuğa hazırlar gibi hazırlayıp eline teslim etmek gerekiyordu. Kont Reitlich'ten Prens Michel'in hangi saatte otelden çıkıp elçilikte yemeğe gideceğini –aldığım bilgiye göre bunu ilk kez yapacaktı– öğrenmiştim, bir tür korku vardı içimde, her şey yolunda yürüsün diye gidip Kutsal Meryem'e mum yakıp dua ettim. Sonra koşa koşa Armand'ın lüks bir oda kiraladığı des Bergues Oteli'ne döndüğümde onun ve yoldaşlarının balkona çıkmış, ellerinde dürbün, önlerinde gerçekleşecek suikastı izleme hazırlığı yaptığını gördüm. Biraz geciktiğim için eyleme ben yokken başlamak zorunda kalınmış. Hemen balkona seyirtip kendime çay koydum; sanki saatlerdir oturmuş çay içiyor, kestane şekeri yiyordum –kestane şekerinin en iyisini İsviçreliler yapar her zaman– ama sanırım ben vardığımda Prens Michel otelden

çıkıp kupa arabasına bineli ancak birkaç dakika olmuştu; tam o sırada Tovaroff kalabalığın arasından çıkıp hançerini kral naibinin kalbine saplayıverdi. Önce iki defa kalbe soktu hançeri, sonra da delik deşik etmeye devam etti – çok Bulgar tarzı bir iş, size de öyle gelmedi mi? Michel’in ülkesinde hiç mi hiç sevilmediğini de söylemek gerek: Pogromlar düzenletmiş –hayır, yanıldım, pogrom sadece Yahudiler için kullanılan bir terim– ve köylüleri kırbaçlatmıştı sanırım aklıktan kırılıyorlar diye ya da başka sudan bir sebeple. Eskortundaki subaylardan biri –hepsi bembeyaz giyinmiş, miğferlerine beyaz tüyler takmıştı– sonunda kılıcını sallayıp Tovaroff’u öldürdü, ama Michel de o sırada çoktan geberip gitti. Balkondan cep dürbünüyle bakıldığında her şey çok gerçeküstü görünüyordu, opera oynuyor gibi: Tiyatronun ön localarından birindeymişim duygusu içindeydim.”

Sir Percy Rodiner birden beklenmedik bir şey yaptı: Sırttı. “İyi bari,” diye düşündü Lady L.: “O kadar da umutsuz bir dava değilmiş bizimki. Her şeye rağmen az da olsa belli bir mizah kırıntısı da içeriyormuş demek ki.” Onu bütün ahlaki önyargılarından kurtarma umudu yoktu elbette; böyle sıradan bir adamdan gerçek anarşist, nihilist yaratması söz konusu bile olamazdı; sadece gerçek aristokratlar tümüyle aşabilir, dönüştürebilirdi kendini. Ama yine de belli bir ilerleme söz konusuydu.

Kent’in ışıkları –ölçülü, olması gerektiği gibi, kanocular Thames üstünde dümencisiyle, ritmik çeken kürekçileriyle yarıştan zaferle dönüyormuş hissi veren bir ışıktı bu– ağır ağır, hakkını vere vere kararıyor, Lady L.’de şimşek gibi ışıyıp aniden kabaca sönümlenen nostalji hissi uyandırıyor. Doğanın göğsüne atılan bu edep örtülerinden, İngiltere ikliminin ulaşımı zoraki aksatan bu halinden nefret ederdi. İkisi, kestane ağaçlarının altındaki bu dozu bilgece ayarlanmış ışıktaki empresyonist bir ustanın fırçasından çıkmış gibi görünüyorlardı uzaktan. Empresyonistleri hiçbir zaman sevmemişti gerçek anlamda. Hep çok durgun, çok tutkudan yoksun bulurdu onları. Bir tek Renoir bilirdi kadına hak ettiği edepsizliği bağışlamayı, o da bazen.

Percy sırtık gülümsemeyi kesmişti.

“Of, çok tuhaf yaşananlar,” dedi somurtuk ses tonuyla. “Ve insanın ağzında çok da kötü bir tat bırakıyor. Tahminim şu ki bütün bu hikâyeyi sadece benim Marymountlara ne kadar bağlı olduğumu bildiğiniz için uydurdunuz: Biliyorsunuz, daha geçen hafta sonunu onlarla geçirmiştım.”

Lady L. usulca adamın kolunu tuttu.

“Gelin sevgili Percy. Sadece birkaç adım kaldı önümüzde. Sonra gözlerimizi açık tutmamız yetecek.”

BEŞİNCİ BÖLÜM

Furcy Sokağı'ndaki buluşmayı izleyen günlerde yaşananlar Annette'e annesinden devraldığı çamaşırcılık mesaisinden daha zor geldi; evinde ağırladığı müşterilerin her tür ihtiyacını karşılamak-tansa azıcık daha çekilir gibiydi. Sabahtan akşama bitmek bilmez adabımuaşeret derslerine maruz kaldı: Yürümeyi, oturmayı, aksırıp tıksırmayı, sümkürmeyi, konuşmayı, giyinmeyi, kısacası "nasıl du-racağını" ve "nasıl görüneceğini" öğretiler, Armand da bir yandan şaşırtıcı gelişmeler gösterdiğini tekrarlayıp duruyordu. Armand'a göre kendinde neyin eksik olduğunu bilip bunu saklamayı başarabi-len, ama sahip olduğu erdem ve özellikleri erkeklerin sezip tahmin etmesine de izin veren, yeni bir hayat kurmak için bazen doğa yasa-larının da ötesine geçmek gerektiğinin bilincindeki kadınlara özgü son derece doğal bir "gizem"i vardı.

Sık sık, kaligraf Mösyö Poupat gözetiminde A, B ve C'lerle dol-durduğu defterine gömülmek zorunda kalıyordu ağlayarak; çünkü güzel yazı önemli bir sanattı o zamanlar ve her gün saatlerce "el alış-tırması" yaptırılıyordu Annette'e. Öğrenmesi, varlığından haberdar olması gereken, bazen aklını kaybedecek gibi olduğu, onu gerçekten öfkelen-dirip zıvanadan çıkartan tek eksik dilek-şart kipi kullanımıydı ki, bu son derece sapık gramer egzersizini Armand kendisi yaptı-rıp tekrarlatıyordu:

*Ah! Görmem şart mıydı sizi,
Beğenip sevmem mi gerekirdi,
Ki açayım size yüreğimi,
Ki gururla susup dinleyesiniz beni.*

*Sevmeli miydim ben sizi
Ki umutsuz, çaresiz bırakasınız,
Tapmalı, ilahlaştırmalı mıydım ki,
Öldüresiniz beni, katlimi buyurasınız!*

Neyse ki, toplumsal isyan peygamberlerinin eserlerini babasının gönlü olsun diye ezberleyip su gibi okumaya yıllarını verdiği dönemden belli bir kelime dağarcığı kalmıştı Annette'in zihninde, dili zarafetle kullanma, hatta böyle düşünme alışkanlığı gelişmişti az çok; anarşist kalemlerden edindiği gelişkin insanlık vizyonu iz bırakmış, belli bir klasi olmasını sağlamıştı, bu da öğretmenlerinin bu dersler sırasındaki çabasını anlamlı kılıyordu. Babeuf, Blanc ve Bakunin'in soylu ve engin coşkusu küçük kızın ruhunda güzellik, tarz, seçkin davranışa ilişkin muhayyel, belli belirsiz özlem uyandırmıştı, bu da derhal giyinme biçimine yansdı. Çok geçmeden Matmazel de Boisérignier adıyla Palais-Royal'de küçük bir daireye yerleştirildi; kibar fahişe muhitinde yer edinmek için taşradan Paris'e gelmiş genç kadın görünümündeydi. Oradaki yeni öğretmeni bir zamanların Comédie-Française oyuncusu, geçirdiği rahatsızlık sonucu ses tellerinin zarar görmesiyle eskiden kalabalıkları ayağa kaldıran sesi şimdi trajik bir fısıltıya dönüşmüş Mösyö de Tully oldu; zarif pozlar vermesi gereken, hareketlerini iyice yavaşlattığı, ilginç, bıkkın havalarda gerçek canlı tablolar yarattı orada, ardından daha korkuncu geldi; dışlerinin arasına kalem sıkıştırarak konuşmak zorunda kaldığı diksiyon dersleri. Bu bitmek bilmez dersler günün sonunda Annette'i öyle bitkin düşürüp sinirlendiriyordu ki sadece Armand sakinleştirebiliyordu onu. Hocasını müthiş memnun eden dersler bir ay sürdü, öyle ki Tully hoşnutluğunu korkunç bir hırıltıyla, hayranlığını gözbebeklerine yansıtarak ifade edecek oldu:

"Bu kız müthiş! Doğal yetenekleri, tarzı, klasiyle kanında var sanki bütün bunlar. Sizi temin ederim büyük bir başarı elde edecek!"

Birkaç haftalık isyan patlamaları, küçük dramlar, ağlama nöbetlerinin ardından doğuştan güzelliği, zekâsı ve önsezisiyle bütün engelleri *gereken tonda ve olması gerektiği gibi*, muzafterce aşmayı bil-

di; ama bir tür halk ağzı dalgacılık izi sesinde hep kaldı; bu İngiliz soyağacının kökünde var olan Fransız kontluğu topraklarıyla ilişkilendirilince, o da konuşmasının bu rengini korumak zorunda kaldı. Ardından sıra eğitimin en hassas en zor bölümüne geldi. Armand o bölümde Annette'e bu kadar bilgili olduğunu göstermemenin, aşk ilişkilerindeki ustalığını belli etmemenin, tersine beceriksiz görünmenin daha iyi olacağını söylemek zorunda kaldı; bu konudaki cehaleti aldığı iyi eğitime daha uygun düşer, temiz, erdem tutkunu heveslilere masum bir kadın olarak görünürdü.

"Tanrım, yine ne var Percy?" diye sordu Lady L. sabrı tükenmiş gibi. "Kesin şu korkunç homurtuyu rica ederim. Çok gençtim, her yanıma ateş, her yanıma alevdi o zamanlar ve bir de İsviçre'de olacağımı düşünün... Armand tümüyle haklıydı. Gerçek centilmenler nasıl olur bilirsiniz Percy. Onlarlayken eldiveninizi hiç çıkarmamanız gerekir."

Devlet Şairi titreyen eliyle mendilini alıp alının terini sildi. Gençecik bir kahkaha ve ses patlaması oldu sonra ve Lady L.'nin torunlarının çocukları koşarak onların bulunduğu yola daldı. Üç kişiydiler: iki küçük kız ve bir oğlan; yani Eton koleji kılığında, elinde Lady L.'nin mantosunu taşıyan Patrick.

"Mantonuzu getirdim Tonton'um," dedi gururla. "Annem sizin için kaygılandı. Havanın serinlemeye başladığını söyledi."

Lady L. tatlı tatlı siyah buklelerini okşadı oğlanın. Küçük oğlana zaafı büyüktü. Çok sevimli bir çocuktu gerçekten, ayrıca küçük oğlan çocuklarını kızlardan daha çok seviyordu.

"Teşekkür ederim tatlım," dedi Fransızca. "Lütfen o mantoyu hemen annene götür ve söyle ona, kaygılanmasın. Benim yaşımda biri için kaygılanmaya değmez gerçekten."

"Oo, siz o kadar yaşlı değilsiniz ki," dedi Patrick. "Annem yüz yaşını bulacağınızdan emin."

"Zavallı Mildred, sanırım gerçekten kaygılanmış," dedi Lady L. "Haydi çocuklar, toz olun. Biz eski güzel günleri yâd etmekteyiz Sir Percy ile. Öyle değil mi sevgili Percy?"

Devlet Şairi ürkütücü bir bakış fırlattı, hiç sesini çıkarmadı. Çocuklar her zamanki gibi ikiletmedi; gerçekten çok iyi terbiye almışlardı.

Kendi deyimiyle “hünerli köpek” olabilmek için pek zahmetli bir altı ay geçiren Annette birden dersleri öyle çabuk, iyi kavrar hale geldi, genç anarşiste öyle müthiş adabımuaşeret örnekleri sundu ki, zamanın da iyice daraldığı düşüncesiyle felaketle sonuçlanabilecek büyük bir hata yaptı Armand. Son bir cila dokunuşuyla Annette’i sınamayı kararlaştırıp onu Plaine-Monceau’da ünlü bir yatılı okula gönderdi. Taşralı ya da yabancı iyi aile kızlarının dünyaya adım atmadan önce gelip birkaç ay geçirdiği bir okuldu burası. Güzel geçen ilk iki haftanın ardından, tam mekân yöneticisi Matmazel Reine kanadı altındaki çocuklara *Sevimli Kuş*’tan gerçekten eğitici bir pasaj okuyordu ki, birden Annette’in sıkıntıdan iki büklüm, umutsuzca ama açıkça duyulabilir bir sesle fısıldadığı duyuldu: “Of ya, insanın ne kadar çok canı sıkılıyor burada!” Cümle buz gibi sessizliğin ortasında öyle tok bir gerçeklik vurgusuyla çınladı ki, dehşete düşen Matmazel düşünmeden edemedi; Servigny Kontu generalin kuzini, Marengo’da onuruyla ölen aynı adlı ünlü süvarinin torunu mu gerçekten bu genç kız? Yatılı kızlardan birinden Annette’in aralarında konuşurken kendisinden hep “o ihtiyar muhabbet tellalı” diye söz ettiğini öğrendiğinde kuşkusu daha da derinleşti. Hemen kısa bir soruşturma yaptı ve son derece güzel bir yazıyla kaligrafiye edilip “amca”sı tarafından takdim edilen referans ve tavsiyelerin hepsinin sahte olduğu ortaya çıktı; son Servigny Senyörü Saint Louis yakınında Saint-Jean-d’Acre’da iyi bir Hristiyan olarak ruhunu teslim edeli çok olmuştu. Soygun için geldiği kuşkusuyla hemen polis çağrıldı; neyse ki kadının sadık kuzucuklarından olmakla birlikte Annette’in zengin kelime dağarcığına ve bazı yakıcı konulardaki bilgi çeşitliliğine hayran olan bir arkadaşı sayesinde, genç kadın durumdan zamanında haberdar olup Armand’ı uyarmayı başardı ve sabahın köründe, Komiser’in gelmesinden az önce pencereden pantolonla –matmazel etek ve elbiselerini dolaba kilitlemişti çünkü– atlayıp apar topar kaçtı; arka-

sında seçkin ve güçlü bir dille kaleme alınmış ama okul müdiresinin ilk satırları okur okumaz eli kalbinde olduğu yere düşüp bayıldığı bir mektup bırakmayı da ihmal etmedi. Kadın tam ayıltılmışken, kaçan uyuz kuzucuğun sürüde onarılmaz felaketlere yol açmış olabileceğini düşünüp yeniden kendini kaybetti.

Genç Cumhuriyet'in en parlak simalarından birinin ölüp Alphonse Lecoeur'ü yıllardır ona muhtaç ettiği bir koruyucudan mahrum etmesi de tam o günlere denk geldi. Lecoeur'ün bağladığı polislerin onu içişleri bakanlığında alınan bir karardan haberdar etmek dışında yapabileceği şey kalmadı: Tutuklanmasına karar verilmişti. Komiser Magnien *Anılar*'ında tam bir dürüstlikle şöyle yazar; külhanbeyleri kralı işlediği suçları toplumsal isyanla açıklamak yerine kalan yirmi yılda hayatını mütevazı bir pezevenk ve baş dalkavuk olarak sürdürmeyi seçse muhtemelen zengin ve onurlu biri olarak ölecekti. Aralarında Chabanis ve Royal'in de olduğu "kerhaneler" zinciri, iki kumarhanesi, yarış atı ahır, özel köşkü, fayton ve kupaları ânında, durumu iyice ümitsizleşen devin misillemelerinden zerre kaygısı olmayan beş para etmez birine transfer edildi, o da çok geçmeden onları üstüne geçirdi. Annette'in eğitim sürecinin küt diye sona ermesi ve kadının kendini o güne kadar tanıdığından tümüyle farklı bir dünyada, İsviçre'de bulması böyle oldu. Alphonse Lecoeur de zehirli, acı bir öfkeyle ve topluma karşı sürekli tehditkâr laflar geveleyerek Cenevre ve Lozan kafelerinde boy gösteren, Armand'ın onu büyük bir özgürlük savaşçısı ve yeni bir dünyanın öncüsü diye tanıttığı çeşitli Rus ve İtalyan anarşistlere somurtkan bir kibirle tepeden bakan birine dönüştü. Jokey ise ince uzun yüzü, tuhaf biçimde yana yatık başı, kederli ve kadere razı gözleriyle dostunu izledi.

ALTINCI BÖLÜM

Armand'la yalnız geçirdiği İsviçre'deki ilk haftalarından ona öyle mutlu anılar kaldı ve öyle gençti ki o zamanlar, Lady L.'ye her şeye rağmen mutlu bir çocukluk geçirdiğini düşündürüyordu bugün. Armand'ın başucundan ayırmadığı tabancalar bile her an tehlikede olduğu fikrini aklına düşürmeye yetmiyordu. Her türlü kuşku ve kaygıyı kafalarından atmalarını sağlayan da o yaşama sevinci, o engin mutluluk anlarıydı.

Kont de Camoëns diye birinin teselliye muhtaç genç ve dul karısı olarak Des Bergues Oteli'nde, yalnız kalıyordu. Bitkin hali, insanların üstünde gezinen ama onları görmeyen mutsuz bakışlarından kederinin ne kadar büyük olduğu kolayca anlaşılıyordu; herkes İsviçre'ye doktorlara danışmaya geldiğini, bedenini yiyip bitiren esrarengiz bir hastalığa yakalandığını konuşuyordu fısıldaşarak aralarında; henüz verem değil, diyorlardı, ama bu karanlık ruh halindeki insanlar çok geçmeden o hastalığa yakalanırdı genellikle. İki tazısıyla Lemman Gölü kıyısında çıktığı kısa gezintilerdeki soluk tenli bitkin hali sebepsiz değildi aslında; Armand, muhtemelen Basel'deki yeni anarşist enternasyonal yönetimi toplantısını beklemek için kendini eylemsizliğe mahkûm etmesi sebebiyle hiç olmadığı kadar ateşli ve talepkârdı çünkü. Gençliğinin gücünü metresinin kollarında büyük bir pervasızlıkla harcıyor olması bunu iğrenç bir enerji soygunu olarak niteleyen Doğrudan Eylem teorisyenlerinin gözünden kaçmıyordu. Onun bu hesapsız kitapsız sarfiyatının karşılığını halktan alacağından kuşkuları yoktu. Annette her gün doğan güneşle birlikte gizlice çıkıyor, Cenevre'nin eski bir semtindeki yıkık

dökük bir binanın merdivenlerini dörder beşer tırmanıp bir öğrenci odasının kapısını çalıyor, kendini âşığının kollarına bırakıyordu; adamın onunla ilgili neler hissettiğinden emin, nihayet özgürleşip huzura kavuşmuş olarak bu mutlak huzur ortamında uzun süre öylece kıpırdamadan duruyor, bu artık karşı koyamayacağı itaatkâr ve boyun eğen neşeli bekleyişi bir süre sonra onu sinirlendirmeye başlıyor, sonra aç gözleriyle Armand'ın bakmaya doyamadığı yüzüne eğilip dağılan saçlarını adamın göğsüne yatırıyor; kitap, elyazması, gazete ve soğuk yenmiş yemek artıklarıyla dolu dağınık odanın ortasındaki yatakta parmağını onun yüzündeki sakın mutluluk ifadesini yansıtan gülücük çizgilerinde gezdiriyordu; bu yüzü öğrenip ezberleyebilmek, kendi lüks odasının soğuk yalnızlığında gözleri kapalıyken ya da son derece bakımlı ve rengârenk, sanki temizliğin ta kendisinden dokunmuş tatlı doğadaki su kıyısında dalgın, bitkin gezerken gözünde yeniden canlandırabilmek için. Bu hareketli gidiş gelişlerle tam üç hafta boyunca sürekli yenilenen bir sarhoşluk ve mutluluk içinde yaşadılar ve pencereden gördükleri büyük gölün saydam sularından aldıkları bilgelik ve nefesine hâkim olma derslerinin pek faydası olmadı. Bazen aslında rüya gördüğünü, öyle ya da böyle sonunda uyanıp yeryüzüne ineceğini düşünüyordu Annette. İç geçirip kederle genç adamın yüzüne bakıyordu sonra da.

“Peki sonra ne olacak? Yakında bitecek mi bu piknik?”

“Ne pikniği güzelim?”

“Birazdan yağmur başlayacak, içeri girmemiz gerekecek...”

Ara ara öteki tutkusundan, hiçbir erkeği dışlamadığı evrensel mutluluk düşünden nihayet kurtulduğunu düşündüğü de oluyordu Annette'in; yalnızdılar, yatağın başucundaki çekmecenin üstünde duran dolu iki tabanca bile onların değilmiş, kaçan bir teröristin bıraktığı silahlarmış gibi geliyordu. Büyük projeler, toplumsal altüst oluşlar, atılacak bombalar, akacak kan, gizli saklı toplantılar, eylem grupları unutulup gitmişti; hayatın ona biçtiği yeri öpücük ve okşamalarıyla dolduran sağlıklı, kaya gibi genç bir adam kalmıştı geride: ilk kez ve tartışılmaz biçimde. Özgürlük, Eşitlik ve Kardeşlik'in pos bıyıkları, melon şapkalarıyla, ağır adımlarla kaldırımı arşınlayarak

dışarıda bir yerde beklediğinden emindi Annette; öfkeli, kızgındılar, arada ceplerinden çıkardıkları saate bakıyor, sabırsızlanıyorlardı. Ama çok da düşünmemeye çalışıyordu onları: Mutluluğun harcının unutmak olduğunu öğreneli çok olmuştu çünkü. Hem zaten gelecek insanlara iyilikler getirecekti. Çok yeni, pek kadınsı, kuşkuya yer bırakmayan bir hazine keşfetmişti: bugün. Armand'ın er geç kendisiyle kavgaya gireceğinden kuşkusu yoktu; birdenbire tadına vardığı bu kişisel kaderle aç ve köleler dünyasının bitmez tükenmez çağrıları arasında ister istemez ikiye bölüneceğini, o dünyanın nefret ve kayıtsızlığını şimdiki sessizlikte, burjuva basınının üstünü kendi sesiyle örtmeyi çok iyi bildiği sessizlikte yansıttığını biliyordu. Lady L. bu kesin bölünmüşlük ve yarılmanın izlerini Armand Denis'in bir mektubunda, anarşist dayatmaların kanlı mutlaklığıyla değil Karl Marx fikirleriyle heyecanlanan sosyalist Dino Scavola'ya Cenevre'ye gelmelerinden kısa süre sonra yazdığı mektupta görebilecekti ancak – tamı tamına on yedi yıl sonra. Mektup Scavola'nın⁴ otobiyografisinin ikinci cildinde de yer alacaktı: "Belki de haklısınız. Terörizmin devrimci akıldan çok içten gelen sabırsızlığın sonucu olduğunu düşündüğüm de oluyor bazen. Terörizmle karamsarlık ilişkisi hakkında söyledikleriniz o kadar da temelsiz şeyler değil belki de." Scavola aynı şekilde, Armand'a verdiği cevabı da yayınlayacaktı: "Tutkunun coşkusunun yerini nihayet aklın hükümlerine alsa, kafayı mutlak olana takanlar bunun idealist bir mübalağa olduğunu kabul etse, ruhun ekstremizmi insanın her yerdeki saldırılarına son verse keşke... Dostlarınız sürekli insan sevgisinden söz ediyor, ama aralarında Yaratılış'tan intikam peşinde olan, kendi kusurlarını başka insanları cezalandırarak örtmek isteyen o kadar çok insan var ki... Sosyalizm karşısındaki tavırları, sapkın duygular yaşayanların aşk karşısındaki tavırla aynı." Ama Annette'in o zaman tek bildiği, olağanüstü bir varlığı olanca tutkusuyla kollarının arasında tutuyor olduğuydu ve bu tür insanları henüz o kadar iyi tanımıyor, okşamalarına bu kadar büyük azgınlık ve kendinden geçmişlikle

4 *Révolutions, révolutionnaires* [Devrimler, devrimciler], Milano, 1907.

cevap vermelerinin sebebinin onda buldukları aşktan daha büyük ve daha yıkıcı başka bir aşktan kurtulmaya çalışmak, onu unutmak olduğunu henüz bilmiyordu. Rakibesini insanlığın ta kendisinde görmeyi henüz öğrenmemişti, âşığının hayatında kendisinden başkası olmadığını düşündüğü bile oluyordu bazen. Ekstremist gencin inancı dolayısıyla çok uzun yıllardır içinde boğulduğu derin girdaptan gerçekten kurtulmaya, yüzeye, suyun üstüne çıkmaya, öpücük, müge çiçeği ve mavi gökyüzü sıradanlığına ulaşmaya çalışması bu “sürekli devrim” havarisinin kariyerinde ilk ve son kez oluyordu kuşkusuz. Mutlu olmaya çalışıyordu. Bazen birlikte kalkıp balkona çıkıyor, çatıların üstünden büyük gölün solgun sularını, kendisini göstermek, onları selamlamak için karlı zirvesinin yansısını berrak suya veren dağı seyrediyorlardı, ama Annette manzaradan çabuk bıkiyordu. Saatlerce bakmaya doyamayacağı tek şey bu etli, heyecandan titreyen yüz, bu yassıca burun, bu delişmen bukleli saç yeleşi, bu güçlü boyun, yakası açık beyaz gömleğin altındaki sağlam omuzlardı; sürekli o hayvani burna dokunmak, ışığın bronz yansılar oluşturduğu dağınık saçlara elini daldırmak, gülümsediğinde renk değiştiren bu kederli ama aynı zamanda neşeli gözlerle asılı kalmak istiyordu. Öyle derin, kısık, her zaman biraz kaba, hareketli bir beden gibi aniden durup aniden canlanan, ağır hareket etmek, yavaşlık ve tembellik, tasasızca gevşemek nedir bilmeyen bir sesi vardı ki.

“Armand, bana bir aşk şarkısı öğret...”

“Vay canına. Hiç aşk şarkısı bilmiyor musun ki Annette?”

“Bildiklerim hep çok kısa, hüznü şeyler. Hep sızlanan, yakınan, ağlayan, hep ölünen şarkılar; sanırsın ki yazarların hepsinin ciğerinde bir şey, bir yara var. Bana gerçek bir aşk şarkısı yaz Armand.”

“Bu benim her zamanki tarzımın dışında bir şey biraz, ama denemek isterim.

1895’lerde Fransa’da pek popüler olan anonim bir şarkının sözleri işte böyle doğdu: *Geçip giden mutluluğa*. Sonradan Aristide Filliol’ün besteleyeceği şarkıyı Cenevre’de bir tavan arasında, polisin kovaldığı bir terörist yazdı.” İngiltere Büyükelçisi Sir Allan Hazlitt’le birlikte arabayla geçtiği bir Paris sokağında bu şarkının nakaratını duy-

duğunda sözlerini hemen hatırladı Lady L.: “Elveda firari zamana, güzel mutluluğa elveda...” Tülün altındaki yüzü soldu, diplomatın şaşkın bakışları arasında yüzünü eldivenli eliyle saklamaya çalışıp hıçkırmaya başladı. Çünkü Armand önceki şairlerden çok daha iyisini yapmamıştı sadece; onun aşk şarkısı iyiden iyiye kısa ve daha da hüzünlüydü.

Ama Özgürlük, Eşitlik ve Kardeşlik sabırsızlanmaya başlamıştı ve kendilerini hissettirmeleri çok zaman almadı. Armand siyasi göçmenlere kendi sığınağını sunmuştu: Rus sultasından kurtulmaya çalışan Polonyalılar, karakterlerinin temel özelliği olarak düzenli aralıklarla Kaiser’e saldırı düzenleyen Almanlar, hâlâ Kossuth düşü gören Macarlar, krallarını öldürmeye hazırlanan İtalyanlar, Habsburg hanedanının devrilmesini bekleyen Sırplar vb. Yüzünde mutlu bir gülümsemeyle dört katı tırmanan Annette kapıyı her açışında, yağlı kâğıtlara kapanmış patlak bakışlı, gözleri Rus ringası gibi halkalanmış başlarını sürüye sürüye Paris, Viyana ya da Moskova’da saldırı planı yapan birileriyle karşılaşır olmuştü giderek sıklaşan biçimde. Geceyi orada geçirip ya yerde uyuyor ya da sabaha kadar sönmek bilmez bir ateşle sürgündeki yoldaşların ülkelerinden karşılıklı taşıdığı siyasi havadisleri tartışıp analiz ediyorlardı. Her birinde işlerine yarayacak bir işaret görüp her gün olağanüstü dönüşümler bekliyor, kimsenin önleyemeyeceği ayaklanmalarla ipleri nihayet ele alıp kan saflığından, katliam adaletinden medet umarak en küçük söylentiye öyle büyük bir heyecan ve coşkuyla karşılıyor, her umut kırıntısına öyle büyük bir güvenle sarılıyorlardı ki. Çevrelerinde evrensel bir sempati halesi oluştuğuna inanıyorlardı; ezilen kitleler ayaklanmak için tek bir işaret bekliyordu, geniş kitleler yanlarındaydı, zafer aylar, haftalar, saatler kadar yakındı artık. Tek bir işçi, tek bir işçi ya da köylü çocuğu yoktu içlerinde; Rusların tümü ağzında gümüş kaşıkla doğmuş, çoğu tanınmış adları olan gençlerdi; Almanların tümü şiir tutkunu birer romantik burjuvaydı; İtalyanlar ne olduklarını kendilerinin bile bilmediği *bel canto* meraklısıydı ve insanlığı içlerinde hissettikleri operayı yaşatacak bir aşk ve güzellik şarkısına dönüştürmek istiyorlardı; hepsi aristokrasinin izlerini tam kalbin-

de taşıyordu; ve yüce duygularındaki tek fark, saray aşkları döneminde trubadur şarkısı söyleyen Hanımefendi'nin yerini İnsanlık Hanımefendi'nin almış olmasıydı; insanı bir kült nesnesine, siyasi inancı kiliseye dönüştürmüşlerdi; zaten bolca sahip olduklarından çok daha otantik olan asalet unvanını devrimde bulma peşindeydiler; bazıları daha sonra, sınırsız talepkârlıklarının doğal sonucu olarak entelektüel bozguna uğradıklarında faşizm ya da nazizme intisap edip aşk hüsrânının tipik sonucunu yaşayacak, intihar edecekti. Temiz kalpli kimi büyük hayalperestlerse burjuva büyük hatiplerin onları dinlesinler diye metreslerini de çağırdığı parlamentolara bomba atıp ardından gururla giyotinin altına yatacak, geleneksel bir tavırla kesik başlarını düşlerine ithaf edecekti. Bitmekte olan yüzyılı derin uykusundan uyandırma amaçlı umutsuz, trajik şiddetleri boşunaydı; kulakları çok hassastı, tarihin dalga dalga yayılan büyük uğultusunu çok uzaktan duymuşlardı, ama ne onu bekleyecek kadar sabırlıydılar ne de ona koşacak kadar güçlü. Annette o küçük odaya girdiğinde hepsini serili gazete kâğıdının üstünde kuru sos ve ekmekten ibaret sofranın çevresine toplanmış görürdü; ya da çok hızlı ve olağanüstü büyük bir zaferle hedefe kestirmeden varma düşleri kurarken; ağır, umutsuz bir eğitim, propaganda ve örgütlenme çalışmasına zaman harcarken. İçlerinden biri, iriyarı, tombul, kel, sakallı ve tütün kokan bir Rus tam iki hafta yerlerde süründü annesinin Cenevre'ye göndereceği parayı bekleyerek; o parayla Saint-Petersburg'a gidip çarı öldürecekti. Sürekli annesinden söz eder, herkese ve tek tek her birine onun ne kadar muhteşem, cesur ve akıllı bir kadın olduğunu anlatırdı. Adı Kovalski idi ve nitekim annesi de ünlü Kontes Kovalski; devrimci faaliyetlerinden ötürü Sibiry'a sürülmüştü kadın ve Choulkov'un akıl hocası, ilham perisi olmuştu. Kovalski birkaç hafta sonra gerçekten de Rusya'ya döndü, ama çarı havaya uçurmak yerine, kendi imalatı olan bombanın kaza sonucu patlamasıyla öz annesini havaya uçurdu. Bir de Kilimoff vardı, çarın hassa ordusunda görev yapmış genç bir subay; sessiz, içe kapanık biriydi, sürekli bir şeyler düşünür, dur durak bilmeden kendi kendine satranç oynar, dolayısıyla her seferinde kaybederek zaman öldü-

rüldü; sanki bu yenilgilerle tatmin oluyordu. Ve Napoleone Rossetti, Cremona kökenli ufak tefek, neşeli İtalyan; kafelerde keman çalar, son derece zararsız görünüşüne rağmen, Cenevre’de bile çantasında bombası olmadan sokağa çıkmazdı.

“Asla bilemezsiniz matmazel,” diye açıklardı bunu Annette’e cana yakın bir dille; “Leman Gölü kıyısına öyle çok gelen giden olur ki, sizi hangi tesadüfün beklediği hiç bilinmez. Dolayısıyla şiarım şu: Her an kullanmaya hazır ol.”

Lady L. Sir Bertram Moore’un 1941’de yayınlanan *Sanat Üstüne Denemeler*’inde son derece ilginç, Armand’la yoldaşlarına muhteşem uyan bir pasaj buldu: “Sonucun böyle olması gerekiyordu; insan ruhunun güzellik arayışı er ya da geç sanatın dışına çıkıp bizzat hayata saldıracaktı. Nitekim ilhamını yaşamışlıkta arayan, yaşamış başyapıt peşinde koşan, hayat ve topluma plastik madde muamelesi yapan yaratıcı insanlar görüyoruz. Bir Picasso ya da Braque’ın sanat tarzlarına uygun yeni bir dünya tasarladığını hayal edin: Bütün insanlık model hamuru gibi eğilip bükülür, öğütülür – işkenceye uğrardı. Başımıza gelecek olan bu. Bilmemiz gereken tek şey, bu güzellik ihtiyacının insan ruhuna nereden bulaştığı: Gidip burnumuzu soktuğumuza göre bayağı ilginç bir yer olmalı.”

Annette bu komplo grubunu ilk başta sevimli buluyordu. Ama Armand planın başarısı için genç kadını kimsenin tanımaması gerektiği kararına vardı, yoldaşları evdeyken onun gelmesini yasakladı. Annette ânında, bütün kalbiyle nefret etti hepsinden, böyle bir şımarıklık âşığını da tehlikeye atacak olmasa hepsini polise ihbar etmekte bir an tereddüt etmezdi.

Dolayısıyla çözümü zamanının büyük bölümünü kendine ayırmakta buldu, teselliyi yeni durumunun ve Alphonse Lecoœur’ün kalan parasının imkân verdiği keyif ve tatları keşfederek bulmaya çalıştı. Elinde şemsiyesini çevire çevire, arabacıya yavaş gitmesini de tembih ederek uzun kır gezintileri yapıyordu. Yolda yalnız gördüğü erkeklerde bıraktığı etkinin keyfini çıkarmaya çalışıyor, ilgiyi üstüne çekmek için esrarengiz, mahzun havalara bürünüyordu; bayılıyor-du insanları kendine hayran etmeye. Romantik villaların önünde

durup kaçak âşık gölgeleri uçuşan İtalyan balkonları, çimenlerde kroket oynayan zarif hanımefendileri, seçkin beyefendileri seyreliyor, Grandük Alexis'in şehre armağanı olan bahçede geziyordu; çiçek labirentlerinde dolaşırken kılavuz da verdiklerinden dizginlenmesi zor bir zengin olma arzusu kaplıyordu içini; evi, koşum takımı, atları, bahçeleri olsun, kendi çiçeklerinin arasında gezsün istiyordu. Çiçeklerin bu olağanüstü çeşitliliği ona yaratılışın en büyük gizemlerinden biri onlarmış gibi hissettiriyordu. Bahçıvanlarla gevezelik edip bitkilerin adlarını, hoşlandıkları, alıştıkları şeyleri, özlemlerini, kaprilerini öğreniyor, gözünü yumup her çiçeği kokusundan tanımaya çalışıyordu; tahmini doğru çıkınca yeni bir can dostu daha olmuş gibi hissediyordu.

Saatlerce moda salonu dolaşıyor, tuvalet, şapka deniyor, tüylü atkılarla ya da gençliğine gizemli hava katan peçelerle oynuyordu satıcı kızlar onu överken: "Matmazel de pek güzel!"

Her gün saat beş gibi Rumpelmeyer'de olmayı hiç aksatmazdı; çevrede Fransızca, Rusça ya da Almanca konuşanların kısık sesle fısıldaşmasına kulak kabartarak çayını içer, uzun saçlı sıska kemancısı eşliğinde kıllı elini kalbine bastırarak *o sole mio!* şakıyan şişko İtalyan hariç kimseyi duymaz, görmez gibi yapardı. Dalgın, uzaklardaymış havasına girmekte pek başarılıydı, yalnızlığı içinde öyle ilgisiz, kendine güvenli bir hali vardı ki, çay saatinde pastane pastane dolaşmaya çıkan genç ve yaşlı beyefendilerin hiçbiri, yaklaşmak ne kelime, gözlerini dikerek bile bakamazdı ona. Ama bazen Annette'in fırlattığı kaçamak ve küstah bir bakış oku mekânın rafine, edepli atmosferini aniden delerken yüzünde beliren muzip ifade de onu izler, pusuda bekleyen avcılarının fincan, kaşık, tabak şangırtıları arasından geçip bir yüze konar, ama daha o meraklıların acaba mı demesine ya da azıcık umutlanmasına fırsat vermeden kayboluveren gülümsemenin son izleri de ölçülü bir ağırbaşlılıkla dudaklarından silinir, uzun kirpikler tevazuyla yere iner, mesafeli, geçit vermez çizgiler geri dönerken Mösyö de Tully'nin sözleri yeniden kulaklarında çınlardı:

"Unutmayın çocuğum, uzaksınız siz onlar için, ulaşamazsınız... Yaklaşamaz... Olimpos'taki yalnız tanrıça gibi... Kimse cüret

edememeli... Acaba mı diyememeli kimse... Uzaktan saygı duyup tapmaktan başka şey yapılamaz size, sadece hayıflanır, iç geçirebilirler... Onlara ancak böyle her istediğinizi yaptırabilirsiniz.”

Sonra çabucak atılmış kaçamak, muzip bir son bakışın ardından ve afallamış hayranların hiçbiri o gözlere inanıp iskemlesinden doğrulmaya yeltenmeden, soyluluk dışında anlam atfedilemeyecek kusursuzluktaki hayranlık verici çizgilerden yüzünde eser bile kalmazdı; muzip, büyüleyici, incecik burun, dolgun kirpikler tevazunun ağırlığını taşıyamıyor gibi düşüverirdi.

Sık sık uğradığı bijuterilerde o zamanlar pek düşkün olduğu muhteşem İtalyan akik taşlarıyla –Lady L.’nin onlarla dolu bir sürü mücevher kutusu vardı– oynarken ya da henüz o korkunç *klips* adı yakıştırılmamış kulak küpesi, bilezik ya da broş denerken görülürdü; irade ve özsaygısı öyle güçlüydü ki, bazen hüngür hüngür ağlayacak kadar çok arzuladığı halde asla hiçbir şey çalmadı. Ama asıl lüksün değerli taş ya da sanat eseri olmadığını, toprağın sunduğu ı ışık, renk ve canlı form zenginliğinin yanında en güzel mücevherin bile değersizleştiğini çabuk anladı. Doğuştan gelen bir otantiklik hissi vardı. Zarafetle düpedüz gösterişi, gerçek kibarlıkla öyleymiş gibi görünmeyi ayırmayı içgüdüsel olarak bilirdi; tuvaletine görünmez denecek bir kişisel dokunuşla fark katma gizemli sanatının en hassas yanlarını öğreneli çok olmuştu, buna rağmen girdiği her yerin en iyi giyinen kadını görünmekte hiç mi hiç zorlanmazdı.

Mösyö de Tully’nin ona sabırla öğretmeye çalıştıklarının gerçekten ne anlama geldiğini kantondaki gezileri sırasında kavradı. Onun için iyilik, lütuf dersiydi bir leylak dalı; gölün sularında kayan kuşları seyrettiğinde ya da bir çiçeğin yapraklarına dokunduğunda, birden, görgü kitaplarında okuduğundan çok daha fazlasını öğrenmiş olurdu; ne zaman bir bahçeye girse kendini daha zengin hisseder, hali tavrı değişirdi. Böylece Rumpelmeyer’de oturup çok dilli gevezeliklere kulak kesilirken ya da özel gösterimlerde tablo gezerken sadece güzelliğiyle değil aristokratların çok çabuk fark ettiği nerede nasıl öğrendiği bilinmez özgüveni, taklit edilemezliği, sonradan değil doğarken edinilmiş, mavi kan uzmanlarının birbirlerine bilmiş

bilmiş bakıp dediği gibi “elbette sınıfından gelen” özellikleriyle çevresinde hızla hayranlık uyandırmaya başladı. O soylu hayranlarında uyandırdığı ilk izlenimi yıllar sonra hatırladığında, sarı saçlı güzel başını arkaya atıp çevresindekilerde hep kendilerini de aynı kaygısızlığın içine çektiği için az çok endişe uyandıran neşeli kahkahasını patlattığında daha yeni yeni Lady L. oluyordu. İnsanlar bu hanım hanımcık kadında ahlak dışı, hatta nihilist bir yan olduğunu fısıldaşırdı aralarında; ama bu zaten gerçek soylularda sık rastlanan bir durumdu; her şeyi yapma hakları olduğu ve bu ayrıcalığı yüzyıllardır korudukları için bazen bir miktar eksantrik ve saygısız olabiliyorlardı. Ressamlar ya da heykeltıraşlar haline tavrına, en küçük jestinin ânında ortaya koyduğu kaliteye hayranlıklarını dile getirdiklerinde de şöyle derdi Annette:

“Ne kadar çok çiçek tanırsan, o kadar çok şey öğreniyorsun.”

Müziği de sevmeye başlamıştı. Gerçek virtüöz sanatını ayırt etmeyi çabuk öğrendi; konser salonunda gözleri yarı kapalı öylece oturur, dudaklarında gülümseme, kendini ancak aşkın aşabileceği bir coşkuya kaptırır giderdi. Ama o zamanlar bayağı kaba bulunan gaydalı vals hep zaafı oldu: Lady L. o sokak kızının salon kadını olmasına yardım edebilmek için uzun yıllar beklemek zorunda kaldı.

YEDİNCİ BÖLÜM

Armand'ın çevresine toplanan Cenevre'deki o küçük ekstremist grup dönemin hâkim devrimci düşüncesine bütünüyle isyan halindeydi. Ocak 1890'da Basel'de yapılan gizli toplantıda doktriniyle insanı doğrudan ve tümüyle devletin uşağı haline getirdiğini düşündükleri Karl Marx'la, "ağlak Fabiancılar"⁵ dedikleri İngiliz sosyalistlerle birlikte hareketi şiddetle reddedip ardından da "pek beyaz eldivenli"⁶ gördükleri Kropotkin ve Fedyukin'le ilişkiyi kestiler. Basel bölünmesi sonrasında Kurtuluş Komitesi adını sahiplenen ortak "sürekli devrim" hareketi, yönetim projelerinin, eylem çizgisinin büyük coşkuyla karşılandığı dönemde bile ciddi anlamda para sıkıntısı çekti. Armand ve Lecoœur'ün başarıyla yönettiği Lozan posta arabası saldırısı, Şubat 1890 başında yine Armand ve Slesser yönetimindeki Cenevre Maximin Kuyumcusu soygunu, ilkbahar başında Fransa sınırını geçen yarım düzine kadar hareketli grup örgütleme, silahlandırma olanağı sağladı. Bu grupların yarısı ânında parayla birlikte buharlaştı, kalanlarsa ancak 1 Mayıs 1891'de, sıkılan onca mermiye rağmen ölen ya da yaralanan kimsenin olmadığı Clichy gösterisi yenilgisi sırasında ortaya çıkacaktı. Burjuva toplumu mürekkep kâğıdının mürekkebi emmesi gibi anarşistleri tümüyle emip hazmetmiş görünüyordu; sürekli yeni kadro devşirmek gerekiyor, bu da mecburen ve oldukça yavaş ilerleyen bir eğitim ve formasyon sürecini zorunlu kılıyordu; oysa bu ağır tempo Armand'ın de-

5 Armand Denis, *L'Homme Libre*'in 3 Ocak 1890 tarihli sayısındaki "Pastoral Yalnızsama" makalesi.

6 Age.

lişmen mizacına da, yönetici sınıfların, sömürgecilerin hırs ve tehdidine maruz kalmış insanlığı kurtarmak için ona Basel’de “dünya çapında olağanüstü hal” ilan ettiren köklü inancına da aykırıydı. Suç ve suçlu çevrelerinden paralı eleman ayarlamak çok daha kolay ve etkili olacaktı; bunun için de Paris’te Ravachol adıyla bilinen Koenigstein’e görev verildi. Armand’ın hesabına göre her yıl başkentte işlenen ortalama birkaç yüz adi suç yerine aynı sayıda siyasi suikast yapılırsa kapitalist toplumun temel direkleri yıkılır, toplum halk kitlelerinin ilk ittirmesinde yerle bir olurdu.⁷ Ama bu çok pahalı bir eylem biçimiydi: Gerçek idealistler hiç masraf çıkarmazken, bu alanda uzmanlık sahibi profesyonel eleman devşirmek bayağı büyük para gerektiriyordu. Armand Denis epey bir tereddütten sonra, ki bugün Lady L.’ye zafer işaretinin kesinlikle iki parmağı arasında olduğunu anlatan şeydi bu, Annette’i nihayet, on sekiz ay önce hangi amaçla işe aldıysa aynı amaçla kullanmaya karar verdi. Cana yakın Camoëns Kontesi böylece villa villa dolaşıp çay içmeye, kroket oynayıp çocukların kafasını okşamaya, oda müziği dinleyip tatlı ev sahibelerinin konaklarını düşünceli ve mütereddit bakışlarla tarasut altına almaya başladı; çoğu köşk ve konak yağmaya çok müsaitti ona göre.

Baron de Beren diye birinin yardımıyla toplumun kalburüstü kesimiyle gerekli dünyevi ilişkileri kurmayı da başarmıştı. Son derece kültürlüydü baron, ender incelikte bir zekâya, espri anlayışına sahipti ve Alphonse Lecoœur’ün yıllarca kendine kul köle ettiği zavallılardandı; aristokrasinin ruhundaki o aşına yarayı acımasızca sömürmeyi iyi bilirdi çünkü Lecoœur; kişilik olarak son derece namuslu ve olağanüstü ince ruhlu olsa da, yerin dibine batırılıp aşağılanmadıkça ya da uçurumun kıyısında ölümcül tehlikenin eşğine gelmedikçe vazgeçemeyeceği, tatmaktan geri duramayacağı zevkleri olurdu böylelerinin. İçinde beni cezalandır diye haykıran gizli taşkın, kötücül çocuğa o karanlıkta boyun eğdiren dayanılmaz cazibenin etkisinden Freud bile kurtaramazdı kuşkusuz bu ak saçlı azgın herifi. Kalın

7 Armand Denis, *L’Homme Libre*’in 14 Kasım 1890 tarihli sayısında yayınlanan “Suçlular ve Biz” başlıklı makale.

kürklü paltonun altına saklanmış, solgun yüzündeki monoklde gaz lambasının ışığı pır pır eden, dehşeti ve hayranlığı bir arada yaşayan bu umutsuz külhanbeyi meraklısı, aşağılık gece dalışlarında gırtlığını kesilmekten kurtarmışsa eğer, bunu tümüyle Lecoeur tarafından korunuyor olmasına borçluydu muhtemelen. Serveti hepten onun hesabına geçmiş, mahkeme başkanlığından kapı dışarı edilmişti; dolayısıyla eski Chabanais patronuna yıllardır tek faydası kumar ortamlarında ya da isyancı olup olamayacağı öğrenilmeye çalışılan ağzında gümüş kaşıkla doğmuş yaldızlı gençler arasında “Milord” Lecoeur’e gönüllü yancılık yapmaktı. Cenevre’nin zengin, aylak ve zarafetle canı sıkılan yüksek sosyetesine girmeye çalışan Annette’e eşlik etme işi de ona düşmüştü. Lecoeur onu İsviçre’ye özellikle bu amaçla getirtmişti. Zavallı adam istemeye istemeye gelmiş, gelir gelmez de hastalanmıştı: İsviçre’nin temiz havasını kaldıramıyor, sık sık astım krizi geçiriyordu. Sağlıklı yaşam şartları bulunan her yerde boğulacak gibi oluyordu. Des Bergues Otel’inde penceresi kapalı, perdesi çekili odasında yatarken “Doğadan nefret ederim,” diye mırıldanırdı Annette’e hüznle. Ama karşı çıkması söz konusu bile değildi. Işıkla, ilkbaharla, buzullardan kopup gelen karlı rüzgârlarla kahramanca savaştı, iştahını kaybetti, sağlığı bozuldu, içi daraldı, ama şehir arabacılarında bulduğu teselli kırıntılarıyla yetinip görevini ihmal etmedi yine de. Camoëns Kontesi’nin o dünyada sağlam bir yer edinmesini sağlamak için epey uzun haftalar gerekti barona; kontesin yası biter bitmez de apar topar Paris’e dönüp yeniden oraya yerleşti. Ama eski alışkanlığını biraz da dikkatsizce sürdürmeye kalktığı ayak takımı arasında Lecoeur’ün sağlam yumruğunun eski ağırlığı yoktu artık; dönüşünden birkaç ay sonra cesedini bir su kenarında buldular: Yüzünde hâlâ lezzetli bir dehşet ifadesi vardı.

Dolayısıyla Annette’in mevsimine göre o ülkeden bu ülkeye uçan, Alman dadı ya da İngiliz bakıcı gözetimindeki oğul ya da kızları Edward Lear tarzı zarif suluboya resimler yapar, *Küçük Lord* okur ya da piyano önünde düşler kurarken onların da Baden-Baden ya da Kissingen kaplıcalarına inip hoş göl kıyılarında piknik yapan, ellerinde dağcı sopası buzul kenarında fotoğraf çektiren birinci sınıf göçmen

kuşların arasına karışması zor olmadı. Mont Blanc manzarası henüz hâlâ pek ürkütücü olduğu için bu tedbirli gezginlerin favori buluşma mekânı İsviçre'ydi o zamanlar; Victoria dönemi temsilcileri pelüşlü konforu, yatak ısıtan su kapları, fotoğraf albümleri ve gizli günlük sayfaları arasında kurutulmuş çiçekleriyle Como, Stresa ve Interlaken göllerinin kıyılarına, bakımlı parklarına ileri karakol kurardı.

Bununla birlikte, biricik tutkusu görgü kurallarınca yaşayıp *olması gerektiği gibi* olmak olan bu aylak ve avarelerin en eksantrik, en iyi eğitilmiş ve o döneme göre en akıllılarından biriyle tanıştı Annette. Uzun yıllar cömert koruyuculuğunu yapan Edward Lear hep "ermiş herif" sıfatını kullanırdı ondan söz ederken; Lewis Carroll *Alice Harikalar Diyarı*'ndaki kahramanını, aynanın öteki tarafında arazisi olan şu kralı yaratırken ondan esinlenmişti sanki. Çünkü kralı Dudley Page'e yazdığı mektuplarında şöyle tanımlamıştı: "Çirkin, sıkı bir Buda tahayyül edin; kafası tümüyle kazınmış, gülümsemeyi asla yüzünden eksik etmeyen, derin sulara benzer kısık gözlerini örten kirpiksiz göz kapakları, yediği her harika yemeğin lezzetini kıvrımlarında saklayan dudakları olan biri ve siz bu adam hakkında hiçbir şey bilmiyorsunuz; çünkü değişmez bir maskenin ardında görünmez gibi yaşar; çevresinde gördükleriyle, özellikle de sizinle fena halde dalga geçen canlı birini barındıran taştan bir heykelin karşısındaymışsınız gibi gelir size bazen; bu hiç de karşıdakini rahatlatan bir duygu değildir." Glendale Dükü, dostlarının deyişiyle "Dicky" o sıralar ellisinin az üstündeydi ve Kraliçe Victoria'nın en sevmediği kişi olma şöhretini uzun yıllardır başarıyla taşıyordu. Düşmanlarına göre tepeden tırnağa bozuktu, dostlarına göre ise bilgeliğin ete kemiğe bürünmüş hali. Tuhaf, maceracı karakteriyle nam salmış, bu özelliğini Lord Byron'un meşum Yunanistan yolculuğuna katılan babasından almıştı; adamın yolculuğa katılmasının sebebi Yunanistan'ın bağımsızlığına olan ilgisinden çok güzel manzara seyretmeyi sevmesi, şaire eşlik etmekten hoşlanması ve yürütmeye değer bazı Antik dönem parçalarına el koyma fırsatı bulmasıydı. İpsilantis saflarında savaşmayı Byron'un ölümünden sonra da sürdürmüş, Hellios Dağı'nı Türk süvarilerinin elinden almak için bir-

çok kez hayatını tehlikeye atmıştı. Zaferden sonra tapınağı havaya uçurmuş, ganimetini de yanına alıp muzaffer bir edayla İngiltere'ye geri dönmüştü. Genç kraliçenin ve eşi prensin büyük tepkisine rağmen oğlu bir Çingene kıızıyla evlenmiş, İspanya'ya gidip yıllarca kızın geniş ailesiyle birlikte yaşamıştı. Öfkeli İngiliz turistler onu Sevilla sokaklarında omzunda papağan, marifetli maymununun numaralarına tefle eşlik ederken görmüştü. Ardından Uzakdoğu'ya gidip yıllarca ortadan kaybolmuş, derken bir gün saçları kazınmış, sırtında Budist rahiplerinki gibi turuncu bir cüppeyle çıkagelmişti. Canterbury Piskoposu'nu Budist yapmak için yıllarca uğraşıp *Times* gazetesine ironik bir dille yazdığı makalede sadece tek bir tilkinin beğendiğini söylediği süre avını eleştirip mahkûm etmesinden ve her iki girişiminden de sonuç alamamasının ardından İngiltere'yi terk etmesi istenmişti. Gidip İtalya'da yaşamaya başlamış, hakkında konuşmaya bile değmez bir çevreyle, ressamalar, sosyalistler ve liberterlerle düşüp kalkması sebebiyle kendisinden çok az söz ettirir olmuştü. Bununla birlikte sanat aşkı sonuçta hayatına yön verir hale gelmesine yol açmıştı. Zevk ve değerlendirmelerinin üstünlüğü dönemin sanat tüccarları, koleksiyonerleri arasında tam bir efsaneye dönüşmüştü; sanatı insanın içinde bulunduğu duruma, kader çizgisinin kısılalığına isyanı olarak görürdü. Hoşgörölü, gülümsemeyi yüzünden eksik etmeyen iyi niyetli tavrını kimileri aristokrat kayıtsızlığı, hatta küçümseme olarak nitelerken, bunu aşırı hassas bir karakter yapısının yansıması gibi görenler de vardı; bir tür kalıcı ve güçlü öfke onu ironi ve ilgisizliğe iltica etmek zorunda bırakmıştı ister istemez; öyle ya da böyle, Victoria dönemi kural, anlaşma ve normlarını reddetmesi İngiltere'de yaşamasını imkânsız kılmıştı.

Rusya Büyükelçisi Kont de Rodendorff'un davetindeki ilk karşılaşmalarından itibaren ilgisini çekmişti Annette. Bu sarışın neşeli güzel kadın, adamı davranışlarındaki kimi tuhaf yanlarla da kendine hayran bırakmıştı. Annette hâlâ susmaya, davranış ve sözlerine mukayyet olmaya mecburmuş gibi hissediyordu kendisini: Argo bir kelime, delişmen bir tavır, kimi konularda cehaletinin apaçık ortaya çıkması dillerin uzamasına sebep olabilirdi çünkü. Glendale,

dudak kenarlarına yayılan o hafif gülümsemesi ve kirpiksiz gözkapaklarının altındaki o hafif çekik gözlerinin sabit bakışıyla ne zaman kendisine baksa sinirlendiğini hissederek, çıkık elmacık kemikleri ve soğukkanlı hatlarının yüzündeki tuhaf doğulu ifadeyi daha da belirginleştirdiğini düşünürdü adamın. Birlikte olmayı teklif etti Dicky ve Annette, kendisini hiçbir zaman rahat hissedemese de, kısa süre sonra neredeyse her gün birlikte görülür oldular: Öyle dayatıcı bakışları vardı ve öyle zarif bir gülümsemeyle bakardı ki Dicky, her sorusunu ölçsüzce yanıtlamış gibi hissederek genç kadın. Diğer bir yandan sevimli ve eğlenceliydi, apaçık belliydi kadına düşkünlüğü. Sıradan bir ölümlünün asla böyle bir hayat yaşayabileceğini düşünemezdi Annette. Fransız ve Çinlilerden oluşan aşçı ordusu, İtalyan başgarsonları, safkan atları, İrlandalı antrenörleri, şairleri, müzisyenleri, onu her an Avrupa'nın öteki ucuna götürmeye hazır özel treni, yarış atı ahırları ve sürü sürü av köpeği, tablo ve başka sanat koleksiyonları, evleri ve bahçeleri olmasına rağmen zenginliğinin, alay ettiği ayrıcalıklarının tadını çıkarmıyor, kendisiyle, hoşgörülü çevresiyle, tam merkezinde olduğu tantanalı hayatla, muktedir olduğu her şeyle dalga geçiyor gibiydi adam. "Ajan provokatör", bir gün kendini böyle tanımlamıştı Annette'e; ama bu terörist adamın ne kastettiğini anlamak için genç kadının Lady L. olmayı beklemesi gerekecekti.

Birlikte geçirdikleri saatler Annette'te iz bırakır olmuştu hızla; farkında olmadan onu adım adım dönüştüren bir tür değişime, başkalaşıma bırakmış gibiydi kendini; adamın hayatı algılama biçimi, derin bir yaşama arzusunu gizleyen eğlenceli kuşkuculuğu, iyi niyetli, hoşgörülü, ahlaksızlığa varacak ölçüde her tür önyargıdan uzak tutumu ona dayanılmaz çekici geliyordu: böyle bir kimliğe bürünenin kendisine de herkesi hayran bırakacak kadar çok yakışacağını çabuk kavradı ve dikkatle Dicky'yi izlemeye koyuldu; dünyanın geri kalanıyla araya mesafe koymayı sadece basit bir bakış açısıyla mümkün kılan bu sanatın sırrına vakıf olmaya çalışacaktı. Geçmiş konusunda tek soru sormamıştı o güne kadar mesela ve konudan kesinlikle kaçınmayı sağlayacak kadar ağırbaşlı, gizliliğe uygun tutumunun bunda büyük payı olduğunu bilse de, bu Annette'te ironik

biçimde bir tür güvensizlik, hatta kuşku yarattı; ama bunun için ona büyük minnet duydu sonra ve çok geçmeden yanında o varken hiç rahatsız olmadığı gibi kendini sakınmaktan da vazgeçti. Yanlış bir adım attığında ya da bir konuda bir şey söylerken ağzından argo kelime, mahalle ağzı şaka kaçtığında fark etmemiş gibi yapmayı biliyordu çünkü adam. Onunla olmaktan büyük zevk alsa da üstlendiği görevi de ihmal etmezdi Annette ve kısa sürede hazinesinin tam nerede bulunduğu, özenle numaralanmış vitrinlerde neler olduğu dahil Glendale villasının ayrıntılı planını çıkardı. Planı her gün biraz biraz, birlikte resim çalışırken yapmıştı; parka ve Leman Gölü'ne, gölün Fransız kıyısı tarafında ufku kesen dağlara bakan, limandan yelkenlilerin kelebek gibi süzülerek çıktığını gördükleri terasta. Glendale onun portresini yapıyordu o sırada; Annette'se, dizlerinin üstünde bir karton parçası, teras merdivenlerini süsleyen Apollon heykelinin erkeksi hatlarını çiziyordu elindeki kâğıda.

"Dicky, ikinci katın koridorunda sağ tarafta harika küçük objeler var, kütüphanenin tam girişinde; nedir onlar?"

Glendale bir gözünü yumup elindeki kalemle kadının kol boyunu hesaplamaya çalışırken cevap verirdi.

"İlginizi çekti değil mi, haklısınız. Mısır'dan getirilmiş tespih böcekleri onlar. III. Bin'den kalma şeyler, hepsi bir firavun mezarından benim için özel olarak çalındı. Aslında sürekli bana çalışan mükemmel bir arkeolog ekibim var, bunları onlar alıyor Mısır'dan. Tam bu aralar yeni bir mezar keşfettiler, onu benim için yağmalamakla meşguller. O mesen dedikleri adamlardanım ben."

"Çok para eder mi o büyüleyici küçük şeyler sence?"

"Muazzam para eder hem de. Biricikler çünkü, eşsizler."

Annette Apollon eskizini hafifçe kaldırdı ve planda vitrinin yerini işaretledi. Kenarına da not düştü: "Mısır'dan gelme altın tespih böcekleri. Çok para ediyor. Kaçırmamalı."

"Gelecek bahar yağmaya göz kulak olmak için kendim de gidebilirim Mısır'a. Bana eşlik etmek ister misiniz?"

"Harika olurdu. Ama söylesenize Dicky, şu tespih böcekleri... Onları satacak olsanız kaç para verirler size? Merakımdan soruyorum elbette, başka niyetim yok."

“Elbette. Bakalım öyleyse... Louvre Müzesi on bin teklif etmişti, ama Kaiser geçen yıl burada kaldığında iki mislini teklif etti de vermedim.”

“Yirmi bin mi?” dedi Annette sesini alçaltarak. Çünkü paraya saygısı sonsuzdu. “Verecek olsanız Kaiser’in böyle bir para ödeyeceğine inanıyor musunuz gerçekten?”

“Hiç tereddütsüz. Tespih böceklerime el koymak için İngiltere ya da İsviçre’ye savaş açmasına bile şaşırmam... O da mesen sayılır çünkü.”

Annette söylenen tutarın üstüne bir soru işareti koydu krokide ve muhtemel alıcının, Alman İmparatoru’nun adını da not etti. İlginç bir müşteriydi gerçekten, ama ahlaki bir problem vardı burada, çünkü Armand ve yoldaşlarının nefret ettiği Kaiser’le pazarlığa oturması epey zordu. Birden, sırrını yeni dostuna açmanın işi daha da kolaylaştırıp kolaylaştırmayacağını düşündü: Dicky durumu anlayışla karşılayıp soygunda onlara yardımcı bile olabilirdi. Öyle büyük, neredeyse çocuksu bir hayranlık duyuyordu ki adama, düşüncesini Armand’la paylaşmadan edemedi, ama genç anarşist müthiş tepki gösterdi.

“Ciğeri beş para etmezinki o. Hakkında söylenebilecek tek iyi şey şu; bu niteliği öyle ayan beyan ortada ki bir biçimde işimize bile yarar: Devrim sürecini hızlandırır. Keyfinden başka bir şey düşünmeyen bencil bir sefiş o herif. Sinizm ve septisizmi bir tür bilgelik gibi sunmaya çalışan vurdumduymaz liberalist tavırdan daha mide bulandırıcı bir şey olamaz... Çevresindeki sefalet ve çirkinliği görmemek için gözlerini sanatın altın tozuyla örter çünkü...”

Annette karşı çıkmak istedi.

“Ama öyle iyi ve cömert ki. Onlarca ressam, yazar ve müzisyenin geçimini o sağlıyor... O olmazsa ya açlıktan ölür ya da hiçbir şey yapamaz, başladıkları işi tamamlayamazlar.”

“Ya, ona ne şüphe,” dedi Armand omuzlarını silkerek. “Sanatçılar her zaman yönetici sınıflara suç ortağı olmuştur ve şimdi daha da fazlasını yapıyorlar: Geniş kitleleri yeni afyonlarını tüttürsünler diye kiliseden çıkartıp aynı sebeple müzeye göndermeye çalışıyorlar. Ta-

bancamı ağzına sokmamı istemiyorsa eğer hiçbir burjuvadan 'kültür' gibi bir laf duymak istemiyorum.⁸ Halkın uyumasına yardımcı olsunlar diye, parası neyse vererek şair ve müzisyenlerimize beşik ninnisi söyletiyorlar. Günümüzün aşağılık ressamlarını toplumsal gerçekliğin üstüne şal örtünler diye satın alıyorlar. Adaletsiz güzellik, insani gerçeklikten uzak sanat olmadığını, hiçbirinin övgü konusu olamayacağını öğrenemeyecekler bir türlü. Senin Glendale'in gerici hovardanın teki; gerçek bu ne yazık ki. Halk onu çiğneyip geçecek ve kötüye geri dönüş olmasın diye de tarih kitaplarına ölüm raporundan başka şey bırakmayacak."

Pèlerin Dağı eteğinde gezintideydiler. Armand duruma bu uygun diye kasket yerine beyaz kep taktığı bir öğrenci toplantısından dönmüştü; kasketine ise topladığı kirazları doldurmuştu tıka basa. Güneş ışığı ve rüzgâr saçlarındaki inatçı buklelerle oynuyor, hafif tıknaz yapısı, güçlü omuz ve kolları her zaman olduğu gibi *Père Peinard* dergisindeki ünlü resmin çok iyi yakaladığı kaba bir hava katıyordu ona. Lady L. o resmi kesip yaz evinde sakladığı bir Rus ikonasındaki Saint Cyrille tasvirinin üstüne yapıştırmıştı. Yeni başlamış yaz mevsimi ve küçük köyleri, menevişli dağları, göremediği ama hava ya da kristal buzul saflığındaki bir koyun sürüsünün uzaktan gelen çingiraklarıyla bu muazzam göl de sırtını dönmüştü sanki başka acı ve çirkinliklere; kuşkusuz gerici hovardanın tekiydi adam, ama Annette'i Armand'dan çok onun sözleri etkiliyordu.

"O Glendale hayatta tek amacı 'kutsal egoizm' denen şey olan lanetli bir sınıfın adamı."

Annette iç çekti: Daha kutsal ne olabilirdi ki. Dicky'nin koleksiyonlarını iç etmek o kadar iğrenç gelmiyordu, tersi bile söylenebilirdi; ama öyle bir serveti yağmalayıp onunla köprü uçurmak, trenleri raydan çıkarmak, bakan öldürmek, el ilan basıp "yoldaş" beslemek; bunlar gerçekten çok saçmaydı; o yoldaşlar ki asla, ama asla ne mü-

8 Armand Denis, Scavola'nın 1904'teki *Anılar*'ında yer alan, dolayısıyla Goebels'in neredeyse tıpatıp aynı açıklamasından otuz üç yıl kaleme alınan mektup.

zik dinler ne bir çiçeğe dikkat kesilir ne de yanlarından güzel bir kız geçtiğinde dönüp bakarlardı.

“Elbette ne istersen onu yapacağım, ama... Armand... Bir kez olsun parayı kendimize ayıramaz mıyız gezmek, dünyayı görmek, birlikte mutlu olmak için? Neden her şeyi hep dostlarına vermek gerekiyor ki? Beş para etmez adamlar hepsi! Boş konuşmak, parayı camdan dışarı atmak dışında bir şey yapmıyorlar. Tıpkı şu sakar Kovalski gibi. Adamın becerebildiği tek şey annesini patlatmak. Bu sana çok gülünç gelmiyor mu?”

“İyi bir şey olsun istiyordu o. Her zaman herkesin başına gelecek nahoş kazalardan biri onun başına da geldi, o kadar.”

“Sevgilim, soyalım şu bizim Dicky’yi, ama paranın bir kısmını da kendimize ayıralım. Gerçekten öyle çok istiyorum ki gezmeyi! Güney Asya’ya, Türkiye’ye gitsek... Bir yılcık sadece Armand. Sonra döner dünyayı değiştiririz. Ama önce oraları görmek istiyorum hâlâ güzelken...”

Kadına şaşkınlıkla baktı Armand: Şemsiyesini döndüre döndüre nergis tarlasında gezerken ne kadar büyüleyici, zarif, ne kadar kendinden emindi. Sokaktan topladığı ölümün eşiğine gelmiş şaşkın kızdan öyle farklıydı ki şimdi; topu topu on sekiz ay olmuştu oysa. Dizlerini yalayan çiçeklerin arasında durdu.

“Dinle beni.”

Döndüğünde yüz hatları sertleşmiş adamın ona neredeyse düşmanca baktığını, başını eğdiğini, şiddetten başka bir ifade olmayan gözlerindeki bakışın aniden sabitlendiğini gördü Annette. Elini tuttu.

“Bağışla beni. Sen benim hayatımsın Armand. Ne istersen yaparım. Hoppalaştım birden, mutluluk sarhoşu oldum, ne dediğimi bilemedim. Hem bütün günlerim her şeyle dalga geçen Dicky ile birlikte geçtiği için kim olduğumu bile unutmuş olabilirim. Tek bildiğim seni başka hiçbir kadının sevmediği kadar sevdiğim.”

Armand bileğini öyle güçlü sıktı ki canı acıdı.

“Dinle beni Annette. Katı bir yanın var senin, ki bu anlaşılır bir şey: Öyle küçük yaşta acı çekmeye, hem de derin acılar çekmeye başlamışsın ki, nefret etmişsin acıdan, lafını bile ettirmek istemiyorsun.

Öyle bir mutsuzluk okulunda büyümüşsün ki, bitirdiğinde sadece mutsuzluk değil mutsuz insanlar da dehşet yaratır olmuş sende. Sık rastlanan bir savunma mekanizması bu; tıpkı halkın içinden çıkmış burjuvazinin sertleşip kendi sertliğine, katılığına sığınması gibi... Ama yine de anlamadığım bir şey var. Beni sevdiğini söylüyorsun. Birini olduğu gibi sevemiyorsan nasıl sevebilir, nasıl seviyorum diyebilirsin ki? Nasıl hem sevip hem de tepeden tırnağa değişmemi, başka bir adam olmamı bekleyebilirsin ki? Devrim yolundan dönecek olursam eğer, benden geriye hiçbir şey kalmaz: Hem kendimi inkâr etmemi hem de sevdiğin adam olmamı bekleyemezsin. Biliyorsun, benim gibi olmak kolay değil. Kolay değil bir Armand Denis olmak. Durum her an değişebilir. Bazen sabahları uyanıp hâlâ orada, yaşıyor olduğuma şaşıyorum. Gücüm olmalısın benim, irademi, inancımı törpülemeye çalışmamalısın. Yapman gereken..."

Sustu. Annette'in gözleri dolmuştu. Yumuşadı.

"Demek istiyorum ki, insanlar insani yanlarından vazgeçmiş olsaydı eğer, insan olmaktan da vazgeçmiş olurlardı çoktan."

SEKİZİNCİ BÖLÜM

Annette iki gün sonra Glendale'in evine döndüğünde altın tespilh böceği koleksiyonunun yerinde olmadığını gördü, bayağı sinirlendi. Kaşlarını çatıp soğuk bir ses tonuyla ne olduğunu sordu; Dicky yüzünde masum bir ifadeyle boş vitrine baktı.

"Ha! Onları bankadaki kasamda korumaya aldım bir süreliğine," diye açıkladı. "Son zamanlarda çevrede biri iki soygun oldu, bu nadir parçaları biri benden çalacak olursa gerçekten çok sinirlenirim. Tanrı bağışlasın, ele geçiren biri eritip altına çevirebilir çünkü!"

Annette ilgilenmiyormuş gibi yaptı, ama Dicky'nin bir şeyden kuşkulandığını belli eden o nahoş duyguyu içinde açıkça yakaladı. Dostunun zihnindeki kuşkuyu sezinlemiş olması ona kendini aşağılanmış hissettirdi, rahatsız oldu. Gerçekten hiç de kibarca değildi bu. Tam bir hafta surat astı. Ama Glendale onunla çok ilgili görünüyor, hep birlikte olmak istiyordu. Ona İngilizce öğretmeyi önerdi; o çok belirgin Parisli vurgusunu dilinden asla silemese de kısa sürede hızlı ilerleme kaydetti Annette ve derdini bu dille kolayca anlatabilir hale geldi. Her yerde birlikte görünüyorlardı: Konserlerde, balelerde, garden partilerde ya da gölde yelken yaparken, çevrede uzun uzun arabayla gezerken.

Annette'in Bulgar Michel suikastının başını kaçırması da böyle bir gezide verdikleri kısa ama ateşli bir mola sırasında kiliseye girip mum yakması yüzündendi. Ertesi sabah Dicky'yi Rus Büyükelçisi Kont Rodendorff'la kroket oynarken buldu; doğal olarak bütün sohbetin tek konusu bir gün önceki saldırıydı. Herkes dehşet içindeydi. Terörizmin ülkenin turizm endüstrisini etkileyeceğinden korkan İs-

viçre makamları siyasi göçmenler üzerinde sistemli bir denetime yö-neldi; nitekim Armand ve dostlarının durumu kısa süre içinde iyice zorlaştı. Anarşist hareketin giderek yaygınlık kazanmasından –Yar-gıç Benoît’nın Saint-Germain Bulvarı’ndaki evinde saldırıya uğrama-sından bir hafta sonra, 18 Mart 1891’de de Lobau kışlasında patlama olmuştu– kaygılanan Fransız hükümeti ise ekstremistlerin Paris’teki yuvalarını dağıtmak üzere güçlü biçimde harekete geçti. Chaumar-tin, Béala, Simon ve Alphonse Lecoœur’ün sağ kolu Ravachol tutuk-lanıp mahkeme önüne çıkartıldı. Gazetelerin yeni yeni “Kara En-ternasyonal” demeye başladığı oluşumun sorumluları Basel’de bir araya geldi ve Armand bunu kendi bakış açısını kabul ettirmek için yeni bir fırsat olarak gördü: Durup beklemek yerine terör eylemlerini özellikle de Paris’te artırmalıydı ki tutuklu yoldaşları yargılamak için toplanan jüri korkutulup üstünde baskı yapılabilsin ve aynı zaman-da polisin güçsüzlüğü, hareketin hedefinde hiçbir değişiklik olmadı-ğı kamuoyuna gösterilebilsin. Ruslardan Belayeff’in önerisi üzerine de bir süreliğine İsviçre’yi terk edip “Kurtuluş Komitesi” merkezi-ni İtalya’ya taşıma kararı alındı. Bütün bunlar para gerektiriyordu, eylem grupları ise neredeyse beş parasızdı: Brüksel emlak bankası soygunu Kobeleff’in de yakalandığı büyük bir başarısızlıkla sonuç-lanmıştı. Armand Cenevre’ye döner dönmez çoktandır lafını ettiği gibi Kont Rodendorff’un villasını soyma niyetini açtı Annette’e.

Rus Büyükelçisi tıpkı sakar bir ayıya benziyordu, neşeli tabiatlı biriydi, kumarda dünyanın parasını kaybetmiş, ama bu uçuk kaçık hayata devam etmesine, altın sofrta takımlarıyla yüz uşağın hizmet verdiği büyük akşam yemeklerini sürdürmesine engel olmamış-tı. Madam de Camoëns’e de kör kütük âşık olmuştu; evlilik teklifi reddedilince kadının ayaklarına kapanıp hüngür hüngür ağlamış, Glendale’e “Ülkesine yapacağı en iyi hizmet bu olur,” yorumunu yaptıran tehdidi savurmuş, kafasına kurşun sıkıp intihar edeceğini söylemişti. Villaya Armand, Alphonse Lecoœur ve jokeyin girmesi kararlaştırıldı; Annette o sırada umutsuz âşığıyla bale izliyor olacaktı. Ama maalesef, büyükelçi gösteriden önce öyle tıka basa yemek yedi ki, balenin başlamasına çok az kala locasında rahatsızlandı ve

arkadaşları onu eve geri götürmek zorunda kaldı. Annette de kordudan tir tir titreyerek oteline döndü. Rodendorff dönüş yolunda kendini iyi hissedince tiyatroya dönmek istedi. Ama arkadaşları Rus generali Dobrinski ve Alman büyükelçiliği ataşesi onu villaya götürmek için ısrar etti.

Vardıklarında kapı açtı; hizmetçilerin ağzı tıkaçlı ve bağılılardı; iriyarı bir adam dudaklarında yaprak sigara, elinde tabanca girişteki holde dikilip duruyor, jokeyse altın sofra takımlarını torbalara dolduruyordu. Armand o sırada birinci kattaydı; tabancasını sekreterin girtlağına dayamış, adamı kasayı açmaya zorluyordu. Eylemin sekteye uğramasına öfkelenen Lecoeur'ün ilk tepkisi Rodendorff'a ateş açmak oldu ve adamı kolundan vurdu. Armand ise merdivene hamle yaptı; bu üçü Rus'un öfkeli kükremeleri eşliğinde, villadan herhangi bir zorlukla karşılaşmadan kaçmayı başarsalar da, eşkalleri polisin elindeydi artık; bilgi her tarafa dağıtıldığı gibi büyükelçi de suçluları yakalatacak herkese on bin altın frank ödül vermeyi vaat etti; konukseverliklerinin istismar edilmesi sebebiyle kendini hakarete uğramış hisseden İsviçre bütün ihbarcılarını harekete geçirince üçlü iyice kapana kısıldı. Basının "kara melek" veya "beyaz şeytan" yakıştırmaları için birbiriyle yarıştığı Armand'ın olağanüstü yakışıklılığı, Lecoeur'ün azmanlığı, jokeyinse bunun tam karşıtı ufak tefek hali onları ânında tanınır kılıyordu; akıllarına ortadan kaybolmaktan başka şey gelmedi ve çareyi Bergues'in saygıdeğer saatçisi Lanusse Baba'nın atölyesine sığınmakta buldular; Lanusse Baba kocaman pos bıyıkları, mülayim dede piposuyla Lemane Gölü kafelerinden çıkmayan pek itibarlı bir adamdı, ama altı ay sonra yakalandığında atölyesinde bütün mahalleyi havaya uçuracak kadar güçlü bir bomba stoku olduğu ortaya çıktı. Armand'ın eski semtteki evinde arama yapan polis valiz valiz anarşist kitap dolu odanın ortasında semaverin çevresine toplanmış karşılıklı nutuk atan bir grup Rus ilticacıyla karşılaştı. Armand Denis ve yoldaşlarının yakalanması artık an meselesiydi.

Onları gelip kurtaransa Annette oldu.

DOKUZUNCU BÖLÜM

Annette'in göle bakan oda penceresinde bir türlü sabah olmuyordu. Genç kadın sokaktaki her ayak sesine, yoldan geçen her arabaya, kıyıya yaklaşan her balıkçı teknesine kulak kesiliyordu. Armand'ın ölüm tehlikesiyle karşı karşıya olduğunu, amansız bir çatışmaya girmeden kendini yakalatmayacağını biliyordu, ama hayatta olduğundan, yara bile almadığından da emindi: fiziken teninde, iki beden tek bütünmüş gibi hissedecek kadar.

Oda hizmetçisi kapıyı çalıp bir saatçinin onu görmek istediğini söylediğinde saat henüz dokuz bile olmamıştı.

Lanusse Baba'nın anlattıklarını dinledi Annette; bir yandan heyecanla odayı arşınıyor, soylu düşünceler, incelikli sözler duymaya alışmış yaşlı idealistin alenen ayıpladığı küfürler savuruyordu arada dişlerinin arasından. Cesareti yerine gelmiş, hiçbir şeyin zafere ulaşmasını engelleyemeyeceği kadar güçlü bir mücadele ve kazanma arzusu uyanmıştı içinde. Onu karşı konamaz bir güçle Armand'a iten duygudaki tuhaf belirsizliği de ilk kez anlamaya başlamıştı: Neredeyse anaç denecek bir şefkat, kendini bütünüyle ona verme ama aynı zamanda onu da tümüyle kendinin kılma ihtiyacı, her tür fedakârlığa ve itaate hazır olmasına rağmen bir yandan da dayatmacı, neredeyse zorbaca denecek bir bencillik vardı bu duyguda; bütün gücünü ve enerjisini tükettiğini apaçık gördüğü bir zaaf. Ona yardım edebileceğini düşündüğü tek bir kişi vardı, ama bu gözüpek adımı atarken de son derece ihtiyatlı, becerikli ve kusursuz denecek kadar rahat olması, rolünü çok iyi oynaması, dokunup baştan çıkartırken eğlendiğini de hissettirmesi gerekiyordu. Pek sevimli bir yalan atmali, içindeki heyecanı şımarık bir tavrın

arkasına gizlemeliydi: Hayatı öyle bir salonda sürdürmesini mümkün kılacak üstünlükte bir patavatsızlıkla davranmalı, ama aynı zamanda arka ayakları üstünde susta durmayı bilen bir kaniş gibi olmalıydı. Özetle o âleme gerçek giriş sınavını asıl şimdi verecekti. Yarım saat sonra Glendale'in evindeydi.

Adam omzuna tünemiş bir tukanla terasta kahvaltı yapıyordu. Dev gagalı sarı bir kanaryayı andıran, ama vücudunun geri kalanı da ayrı irilikte kapkara bir kuştı tukan. Dicky bir Güney Amerika seyahatinden dönüşte getirmişti onu, çok iyi anlaşıyorlardı. Masanın üstünde kusursuz işlemeli, altın ve elmas kakmalı bir kutu vardı; Annette'e sigara ikram etmek için açtığında kutu hoş bir Bav-yera müziği çalmaya başladı. Dicky gün aydınlığında daha yaşlı görünüyordu, saçları da iyice kırışmış gibiydi. Yüzünün doğulu bilge hali donuktu, Annette adamın dudak kenarlarında gülümseme niyetine iki ince kıvrım oluştuğunu gördü. Sırtında Şam ipeği robdöşambr, ayaklarında terlik vardı. Kaç yaşında acaba diye tahmin etmeye çalıştı. Oturdu, ikram edilen sigarayı alıp hizmetçilerin çıkmasını bekledi.

"Dicky, başıma korkunç bir şey geldi."

"Bundan âşık olduğunuz, hem de fena halde âşık olduğunuz sonucunu çıkarmam gerekiyor sanırım. İnsan ancak âşık olduğunda böyle kötü düşer çünkü."

"Dicky, emin olun, hiç bundan daha kötü düşemezdim."

"Kutlarım küçüğüm. Çok iyi bir şey olmalı. Size nasıl yardım edebilirim?"

"Ah, Dicky; bunun nasıl imkânsız bir şey olduğunu anlayamıyor musunuz."

"Haydi ama, kim bu? Bir arabacı ya da balıkçı mı? Ya da bir uşak? Ya da ne bileyim, Tanrı esirgesin, şair mi yoksa?"

Durumu hikâye etmeye koyuldu Annette. Bütün gerçekliğiyle değil elbette; yalanlarını gerçekmiş gibi sunabileceği kadarıyla. Dicky'ye tam anlamıyla güveniyordu ama kendisine o kadar güvenmiyor, geçmişinden utanıyordu az da olsa. Eskiden sokak kızı olduğunu gönül rahatlığıyla itiraf edebilecek kadar hanımefendi

olamamıştı henüz. Özenle hazırlanmış hikâyesini olabildiğince düzgün biçimde, ne kadar gergin olduğunu mükemmelen gizleyerek anlattı. Dicky de tümüyle ikna olmuş göründü zaten. Bütün bu ezber dökümü sırasında Annette’i bir tek tukan rahatsız etti. Başını bir tarafa yatırmış, olağanüstü sarkastik bir ifadeyle dik dik bakıyordu kuş: Ha sırttı ha sırtacak diye bekledi Annette orada bulunduğu süre boyunca.

Bir akşam dairesinde saçlarını tararken kırmızı kadife perdenin birden kıpırdadığını fark etmişti pencere kapalı olduğu halde. Oda hizmetçisini çağırmak için hamle yapmış, ama bir şey, içgüdü ya da önsezi onu engellemiştir. Kalkıp perdeye yaklaşmıştı ve...

“Hayatımda hiç bu kadar soylu bir yüz ifadesi, böyle mert bakışlar, bu kadar erkeksi bir güzellik görmedim... Sırtında gömlek, elinde tabanca, düşünebileceğiniz en romantik havada orada öylece duruyordu. Kütüphanenizdeki o Lord Byron portresini andırıyordu biraz. Kalbim duracak sandım. Öyle sıradan bir soyguncu olamayacağını anlamam uzun sürmedi. Bu soluk, saf alnın arkasında sadece soylu, insana ilham veren düşünceler yatıyor olabilir mi ancak...”

Ekmek dilimine tereyağı sürmekte olan Glendale hafifçe suratını ekşitti.

“Yine de olağanüstü bir şey,” dedi biraz rahatsız olmuş gibi. “Bir kadın ne zaman bir erkekle ilgili fiziksel çekim hissetse, onu cezbedenin erkeğin ruhu ya da –daha modern ifadeyle– akı, zekâsı olduğunu ileri sürer. Akıllı ya da değil, herhangi bir şey söyleme fırsatı bulamadığına göre sizi hayran bırakan şey de adamın ruhu olmamalı bu durumda... Fiziki cazibeyi tinsel aşkla, politikayla idealizmle karıştırmak gibi bir şey: Ve bu çok kötüdür. Pekâlâ, sonra ne oldu? Yani... pek çekici bulduğunuz, sizi epey tatmin ettiği anlaşılan şeyin dışında demek istiyorum.”

“Rica ederim Dicky, böyle kinayeli konuşmayın benimle. Hiç hoşlanmam. Yaralarına pansuman yaptım... Ah, evet, yaralı olduğunu size söylemeyi unuttum.”

“Kinaye değil pek,” dedi Glendale; “varsayım. Onu neyin bu kadar çekici kıldığıyla ilgili bir varsayım...”

“Birkaç gün sakladım onu dairemde. Birbirimize deliler gibi âşık olduk. Sonra yaklaşık bir hafta görmedim. Şimdi yeni bir aptallık yapmasından korkuyorum fena halde.”

“... Şu salak Redondorff’un evini soymak gibi mi mesela.”

“Siz nereden biliyorsunuz ki?”

“Gazetelerden.”

“Dicky, yardım etmek istiyorum ona.”

“Hakkında ne biliyorsunuz tam olarak? Karşı konulamaz olması dışında yani?”

“Maalesef şu anarşistlerden biri olduğunu düşünüyorum. Adı Armand Denis. Duydunuz mu bu adı?”

Glendale konuşmanın başından beri ilk kez şaşırmış, hatta biraz heyecanlanmış göründü.

“Çok iyi hatırlıyorum! Çok bilinen romantik bir şairdir.”

“Haydi ama Dicky, şair falan değil! Bir eylem adamı ve toplumsal reformcu o. Adaleti, özgürlüğü getirmek... bunu dünyada herkes için sağlamak isteyen biri.”

“Tam da bunu demek istiyorum zaten: Romantik bir şair,” diye tekrarladı Glendale. “Elli yıl önce Yunanistan’ın bağımsızlığı uğruna ishalden ölen Byron gibilerden biri yani. 20. yüzyıla çoktan girmişken geçmişin kıyılarına hâlâ son romantik çağ kalıntıları atmaya devam etmesinden daha patetik bir şey olamaz. Dostum Karl Marx bana bu Kropotkin ve Bakunin müritlerinin nasıl insanlar olduğunu öyle iyi tarif etmişti ki bir gün: ‘Soyluluklarını ve insani duygularındaki zarafeti toplumsal doktrin sanan iflah olmaz hayalperestler. Bu tür insanlar toplumsal sorunları bu duygu inceliğiyle, bu kalbî soyluluk ve ruh iyiliğiyle çözmeye kalkar ve hepsi sosyolojiyle ilgisi olmayan, şiirsel ilhama dair şeylerdir... Çizeceği modelin karşısındaki ressam gibi insanlığın karşısına geçer, bundan başyapıt çıkarmayı kurarlar. Victor Hugo’nun şiir yıldırımları çaktırması gibi onlar da bomba atar ve bu bombalar çok daha az etkili olur.’ Ama bunlar sizin delikanlıyı ille de kötü bir âşık kılmaz elbette, tam tersi de olabilir.”

Annette ağlamaklı gözlerle yüzünü adama doğru kaldırdı.

“İyi de ne yapmalıyım Dicky? Nasıl yardım edebilirim ona? Bütün İsviçre polisi peşine düşmüşken...”

“Çok romantik,” dedi Glendale kahvesini bitirirken. “Tabii, İsviçre’de ne kadar romantik olunabiliyorsa o kadar. Pekâlâ, neden İtalya’ya küçük bir seyahat yapmayasınız ki gezgin şairinizle; sizi bu takıntılı halden kurtarmaz mı? Hem kim bilir, belki böylelikle sizin kollarınıza sığınıp dünyevi cennete kabul edilmenin bomba atmaktan başka yolları olduğunu da öğrenir. Ama sahiden, kimsiniz siz Annette?” diye sordu yeni bir ekmek dilimi alırken, “Kimsiniz tam olarak?”

Annette o masum gözlerini kocaman kocaman açtı.

“Ne demek istiyorsunuz? Camoëns Kontesi’yim ben.”

“Haydi ama, Camoëns Kontesi diye biri yok, hiçbir zaman da olmadı,” diye cevapladı Glendale bıkkınlıkla. “Neyse, geçelim. Bakayım ne yapabilirim. Hem bu delikanlıyla tanışmak hoşuma da gider. Ben hiçbir zaman bomba atmadım bir yerlere, ama elimden geleni de yaptım. Doğrusunu söylemek gerekirse benim hayat tarzım İngiliz aristokrasisine ve o genç dostunuzun ‘kokuşmuş yönetici sınıflar’ dediklerine son yıllardaki terörist saldırılardan daha çok zarar verdi. Dolayısıyla size ve korumanız altındaki gence küçük romantik bir İtalya seyahati organize etmeye çalışacağım. Risk almaya geçecek kadar eğlenceli olacak. Günü geldiğinde Galler Prensi’ne tehlikeli bir anarşisti İsviçre sınırından nasıl geçirdiğimi anlatma zevkini tadacağım. Umarım bu bilgi sevgili hükümdarımızın kulağına kadar ulaşır. Şöhretimi ayakta tutmak için bir şeyler yapmanın tam zamanı aslında. Yoksa insanlar yaşlandığımı sanacak.”

Armand ve yoldaşlarının kaçıışı çok kolay, polisin üç ülkede birden aradığı bir suç çetesinin rüyasında bile göremeyeceği kadar rahat oldu kuşkusuz. Sınırı Glendale’in özel treninde, düklük arması ve sarı zeminde sıçrayan leopar amblemi taşıyan vagonda İsviçre manzarası seyrederek geçtiler; aile katılmadığı halde Üçüncü Haçlı Seferi’nden bu yana bu amblemi bastırıyordu gümüş paralarına. Federal makamlar yolu açmanın yanı sıra trene çıkıp koruma görevini

de üstlendi, çünkü İsviçre son saldırılar sonrasında seçkin konuklarının güvenliğini sağlamak için elinden geleni yapıyordu. Onlara Milano'daki engelli koşuya katılacak atlarıyla birlikte dükün de İtalya'ya gideceği bildirilmişti. Trene bir ahır-vagon bağlandı, kareli kiremit rengi müthiş kostümlü heybetli bir antrenörle eşliğindeki koltuğunun altında semer taşıyan jokey, polislerin saygılı bakışları altında gelip sakince koltuğa yerleşti. Glendale ve Sapper birbirlerinin kollarına atıldı karşılaşıncaya; bir zamanlar aynı atları tanımışlardı çünkü.

Armand Denis kusursuz giysisiyle kolunu Annette'e uzattı, trene birlikte bindiler. Birleşik Krallık ve Federal İsviçre bayrakları parlak gökyüzünde yan yana salınırken İsviçreli konvoyu son kez teftiş edip gizlenmiş tek bir bomba olmadığını kayda geçirdi. Tren sarıldı. Eski anarşistle genç aristokrat –Glendale'in tanımı böyleydi– ellerinde şampanya kadehi, karşılıklı oturmuş sohbet ediyor, havyarlı ekmek dilimlerinin tadına bakıyorlardı, yolculuk boyunca başını kaldıramayan baş aşçı ise hararetli sohbetin taraflarını memnun edebilmek için içeride sülün ve rozbiflerine nezaret ediyordu. Dinlemekten çok Armand'ı seyretmekle meşgul olan Annette âşığının böyle bir rakip karşısında bile ısıltılı parladığını görmekten mutlu, gururluydu. Armand dönemin en seçkin erkeklerinden biriyle giriştiği sözel eskrim düellosunda öyle tarz sahibi, hünerli ve hatasız tuşeli bir sınav verdi ki gerçekten, Annette hiç değilse arşidük olarak doğması gereken genç adama kaderin çok büyük haksızlık yaptığını düşünmeden edemedi.

"Muhakeme tarzınız beni öyle etkiledi ki ne diyeceğimi bilemiyorum," diyordu Glendale. "Ama gelip geçici temsilcilerine yönelttiğiniz saldırıların devleti de yok edeceği yolundaki fikriniz bana tam şekillenmemiş gibi geldi. Kral ya da sıradan bir cumhurbaşkanı da olsa bireyin önemini fazla abartıyorsunuz sanki. Sağı solu bombalamanın sebebini başka ifade biçimlerinin yokluğuna –aslında var ama becerecek kimse yok– bağlamak konusunda kuşkuluyum. Deseydiniz ki parlamento binalarını ya da köprüleri uçurmaktan büyük zevk alıyorum ya da ancak böyle sakinleşiyorum, anlayabilirdim; tıpkı, aldıkları zevki paylaşmasam da, ellerinde olta kamışıyla

gün boyu su kıyısında oturan insanları anladığım gibi. Kendi payıma balık avlamaktan nefret ederim çünkü.”

Armand pek beğenmemiş gibi, ama nezaketini de bozmadan başıyla olumsuzladı.

“Bayım, sanat sanat içindir demek gibi kötü bir huyum yok benim. Devlet yöneticilerine suikast yaparken, polisi hırpalar ya da yöneticileri korkuturken pratik, şaşmaz bir amacımız var: ‘Düzen’lerini korumak isterken yönetenlerin giderek daha acımasız olmasını sağlamaya çalışıyoruz. Bugün lüks gibi sundukları sözde özgürlükleri sonunda toptan kaldıracaklar; bu ezilen kitleler için daha katlanılamaz olduğunda, ayaklanıp bütün bir kapitalist sistemin karşısına dikildiklerinde yapacak başka bir şeyleri kalmayacak, ki bu da çok yakın. Amacımız mengeneyi daha da sıkmalarını sağlamak ki kendisini silip süpürecek halk ayaklanmasını bizzat provoke etsin. Bizim aşırılıklarımızın amacı karşı tarafın aşırı tepki vermesini sağlamak. Devrimlerin en büyük müttefiki böyle gerici tepkilerdir. Gerçekleştireceğimiz her terör eylemine daha büyük ve daha kör bir terörle karşılık verecekler. Özgürlüğün kırıntısı bile kalmadığında da halk bütünüyle bizim saflara katılacak.”

Glendale’in yüzü kederlendi.

“Halkla ilgili düşünceleriniz pek hoş değil bayım,” dedi uyarıcı gibi. “Şahsen, her ne kadar giderek gerileyen bir aristokrat sayılsam da –laf aramızda başkalarından daha geri birileri hep olur– halk kitleleriyle ilgili kanaatim çok daha hakkaniyetli. Sağa sola çekemez, kızgın demirle dağlanmış hayvan sürüsü gibi isyana sevk edemezsiniz halkı. Devrim sadece ekonomik ya da polisiye değil, aynı zamanda kültürel bir kavram. Çok da zaman kalmadı aslında; bir kuşak sonra benim kasten göstere göstere yaşadığım bu hayata bakan insanlar da aynı zevklere sahip olmak ya da en azından beni bundan mahrum etmek isteyecek. Sizin haksız biçimde önemini küçümsediğiniz devrimci bir rolüm var benim. Mükemmel bir ajan provokatörüm ben, ilerlemeye katkım mütevazı seviyede oluyor belki, ama ihmal edilecek kadar da değil. Ayrıca şunu da eklemeliyim ki geniş kitlelerin kendilerine sunulan hayat ve sanatın tadına

gerçekten varacak hale geldiğini gördüğüm an da tarihsel rolümün gereğini yapmışlık duygusuyla yok olup gideceğim. Hiçbir şey aldığım zevkleri benden sonraki milyonların da paylaşacak olmasından daha mutlu edemez beni. Zevk almayı severim. Otantik bir hedonist türünün büyüyüp çoğaldığını görmekten daha çok sevindirecek bir şey olamaz. Doğrusu şu ki, otantik zevk sahibi biri zevkin kendisinden bile vazgeçip çileci hayata yönelebilir, yeter ki başkalarını, aldığı zevklerden sonsuz tatmin olmuş diğerlerini izlemesine izin verilsin. Bir tür röntgencidir artık o, ama kelimenin soylu, Budist anlamında. Çünkü Doğu’da insanların inzivaya çekilip tefekküre dalmaktan anladığı tam da budur. Buda öyle bir noktaya ulaşmıştı ki, kendi arzuları artık yetmiyordu ona: Herkesin özlemini çektiği neşe sarsın istedi çevresini. Ne zaman ki sevincimizin bizden sonraki kuşaklara da aktarılacağından emin oluruz, ölüm de mutluluk denizinde tatlı tatlı boğulmaktan ibaret hale gelir.”

“Bayım,” diye söze girdi Armand yüzünü ekşiterek; “kafa karıştırmak, işi çıkmaza sokmak isteyen herkesin klasik sığınağıdır paradoks; kendilerine varoluş mazereti yaratmak için dünyayı anlamsızlaştırmaya, usta bir güldüren ayna oyunu ile insanı allak bulak etmeye çalışırlar, çünkü şeklen kendilerinin de bozuk olduğunu bilirler – insanları yoldan çıkarmaya, hükmünü icra edip onları kıskıvrak bağlayan gerçekten kaçmaya yönelik zavallı bir çabadır bu.”

Annette pek eğleniyor, alkışlamak istiyordu. Ama onu asıl neyin mutlu ettiğinden emin değildi: Kaz ciğeri ezmesi, harikulade bir oyuncağı andıran özel tren, Armand’ın küstah yakışıklılığı ya da kırıksık yüzlü yaşlı hedonistin yaşanacak her şeyi yaşamış, hatırlanamayacak kadar eski zamanlardan kalma sanat yapıtlarını andıran dudaklarındaki donuk gülümsemeli ince mizahı, hangisi?

ONUNCU BÖLÜM

Sonraki aylarda Armand Milano'da bir eve tıklıp kalırken, Glendale sihirbaz maharetiyle Annette'i varlığından bile haberdar olmadığı kadim bir dünyayla tanıştırdı. İtalya ile ilk temasıydı bu genç kadının ve böylesi sarsıcı bir karşılaşmaya, o kadar çok beklediği halde hiç hazırlıklı değildi. Heyecandan hastalandı, zümrüt yeşili şehrin sabahın tan yeri pembesiyle akşamın sarısı arasında gidiş gelişlerini pencereden izleyerek epey yatmak zorunda kaldı; ta ki doktor yerinde teşhisle San Giorgio Maggiore'ye bakan perdeleri kapatıp birkaç damla Valerian öngören reçeteyi yazana kadar. İlk Hıristiyanların aslanlara atıldığı Colosseum zemininde yürürken aklına ister istemez Armand'ın o kurbanlardan biri olduğu geldi ve önünden bir papaz efendi geçerken arenada öyle ağladı ki papaz bunu onun güçlü Hıristiyanlık inancına vehmedip heyecanlandı, yanına seyirtip onu takdis etti. Neron'un ayakları dibinde yanan Roma'yı seyrederek lir çaldığı yerde –rehber Çiçeron diplomasını referans gösterip burası olduğunu temin etmişti– durup cevaptan çok da emin olmadan Armand'ın şairin lirini mi yoksa yangın meşalesini mi seçeceğini düşündü, sonuçta öyle bir yakışıklıya daha çok yakışacağı için meşalede karar kıldı. Tırıs kalkmış faytonda kafası yastığa dayalı, şemsiyesini döndüre döndüre Via Appia'da neşeyle gezerken bu kez de Armand'ı imparatorluk kartalının altında lejyonunun başında hayal etti, bugün olsa kendisi ne giyerdi onu düşündü ve hemen Luppi'ye koşup yeni bir elbise ısmarladı. Dönüşte Venedik'te Büyük Kanal'da Dicky'nin gondolunda tüy gibi kaydı; hafifliği, neşesi ve hoppalığı gezdiği pembe kiliselerde bile eksilmedi, Giotto'nun ışı-

ğını gözlerinde ağırladığı Floransa ve Pisa'yı, Bologna ve Padova'yı keşfetti, Scala'da locada Verdi dinledi ve kararı çok gecikmedi: Başka türlü yaşaması mümkün değildi artık, yerini, dünyasını, kaderini nihayet bulmuştu. Glendale sevecen bir dikkatle sürekli onu gözlemliyor, planında dönüm noktasına geldiğini, kadına içindeki cini kovdurtmayı muhtemelen başaracağını hissediyordu.

"Sizde çok nadir, giderek daha da ender rastlanan bir yeti var: yaşama sevinci. Geliştirmek, eğitmek gerek bunu; tek dileğim size bu konuda yardım etmeme izin vermeniz."

Ama her şeyi, bütün İtalya'yı arkasına almış olmasına rağmen baştan kaybedilmiş bir savaş sürdürdüğünü hissediyordu bazen Glendale; kadının önüne serdiği bütün güzelliklere, bütün akıl çelme turlarına rağmen ona aslolanı unutturmaya başaramıyordu: Hayatın onca neşesi arasında onu gerçekten sevindiren tek bir şey vardı: Milano'daki opera gösteriminin ardından onun şehrin hangi karanlık, tekinsiz köşesine koşturacağını unutmuyordu otele kadar eşlik edip onca teslimiyetle elini öperek vedalaştıktan sonra.

"Arabamı size bırakayım ister misiniz?"

"Hayır, sevgili Dicky, arabayı kendim çağırırım. Bu daha az dikkat çeker."

El edip araba çağırıyordu Glendale, binmesine yardım ediyor, kadın da içi sabırsızlıktan tutuşarak, arada arabacıyı sıkıştırarak Via Perdita'ya, Armand'ın karanlık bir viranede, iğrenç bir koridor dibinde kaldığı yere koşuyordu.

"Bugün koruyucumuzdan kaç para söğüşleyebildin bakalım?" diye soruyordu Armand da alaycı sesiyle.

Ama bu tepeden, alaycı tavra kanacak kadın değildi Annette, yokluğunun ve Glendale'le içli dışlı olmasının Armand'a nasıl acı çektiğini biliyordu. Polisin her yerde onu aradığı bu zorunlu hareketlilik döneminde tümüyle bağımlı hale gelmişti Armand; ne kadar saklamaya çalışırsa çalışsın bu yiğitlik gösterilerinin ardındaki kıskançlık notasını hissetmeye bayılıyordu Annette. Kendisine asla ihtiyaç duymamış bu adama tümüyle sahip olduğu duygusu

içindeydi ilk kez. İçindeki şefkat duygusunu bastırmaktan başka anlamı olmayan sertçe çekip sarılmasından, öpücükten boğuluyormuş gibi hissettiği anlardaki küfürlü fısıltılarından, hiçbir küstah ve alaycı sözün, hiçbir sarakanın örtemediği bakışlarındaki umutsuz itiraftan anlıyordu bunu. Kazanmaya başladığını, Özgürlük, Eşitlik ve Kardeşliğin kuşatmayı nihayet gevşettiğini, Armand'ı ellerinden kurtarmak üzere olduğunu hissediyordu Annette. İnsanlık ormanının uzak bir köşesinden gelip duvarları aşmayı başaramayan boru sesinden başka bir şey değildi artık. Ona ihtiyacı vardı Armand'ın ve geri kalan her şey önemsizdi. Eğilip, çözdüğü ıslak saçlarını Armand'ın çıplak göğsüne, yüzüne sürdüğünde, ona en yüce sloganlardan daha insani gelen çocukluktan kalma alçakgönüllü, yıpranmış nakaratlı o eski Paris sokak şarkısı dudağına takıldığında kendini öyle yatışmış öyle keyifli öyle kuşkudan arınmış, kendinden emin hissediyordu ki; nihayet sonsuza kadar kendine saklayabilecekti onu:

*Başka şey tanımam ben
Aşktan başka
Aşktan başka
Tek bir gün yaşayamam ben
Aşkım olmasa
Aşkım olmasa...*

Devlet Şairi halinden hoşnut, başını kaldırdı: Lady L. şarkı söylüyordu. Çiçekli bir leylak dalının altında durmuş, Fransızca söylüyordu şarkıyı ve bu öyle olağanüstü genç bir sesti ki kır düşmüş saçlarına bundan daha az uyan bir şey olamazdı. Çünkü ses yaşanmayı becerememişti bir türlü ve bu biraz üzücüydü. Sonra şarkı dudaklarının arasında öldü ve geriye gözyaşları kaldı sadece o gülümsemeye rağmen; eliyle usul usul leylak dalını okşuyordu; Sir Percy gözlerini başka yöne çevirdi, başını önüne eğdi ve patikanın toprağına bastonuyla küçük küçük kareler çizmeye koyuldu.

Bir akşam, sepetinde soğuk sülün, üzüm ve bir şişe şarapla virane- nin kapısından girdiğinde Alphonse Lecoeur'le jokeyi yatağa oturma- ş, odayı heyecanla arşınlayan Armand'ı dinlerken buldu. Başıyla ilgisizce selam verdi Armand kadına ve Annette takıntı yine mi dep- reşti yoksa diye düşünmekten delikanlının ne dediğini dinlemedi bile. Lecoeur hâlâ boğa kadar güçlü olmasına ve kendinden emin küstah tavrına rağmen, gözbebeği büyümesi dışında belirtisi olma- yan bir hastalığın son evresindeydi. Kiremit rengi suratındaki ser- semlemiş ifadeyle öylece duruyordu. Sapper'se kederli bakışlarını Annette'e çevirir gibi yapıp başını yeniden sigarasına doğru eğdi: Bünyesinin sağlamlığına güvenen Lecoeur cıva tedavisini yıllar önce bırakmıştı. Odada biri daha vardı; yerinde duramayan, ufak tefek, kel kafalı, Marotti diye bir İtalyan; mükemmel bir iş çıkarmış gibi sürekli, keyifle ellerini ovuşturuyordu. İtalya Kralı Umberto'ya yeni Verdi operasının prömiyerinde yapılacak suikastı planlıyorlardı. Annette sepeti elinden atıp hıçkırarak hıçkırarak koşarak kendini dışarı vurdu. İşin sonraki kısmı onun çok iyi bildiği şekilde gelişecekti; yine mücevherlerini elden çıkarmak zorunda kalacak, elde edilecek –ve mücevherlerin değerinin üçte birini karşılamayan– para suikast hazırlıklarına gidecekti. Dicky'nin armağanı bir çift küpenin başına gelenler Annette, Glendale ve Armand üçlüsünü birleştiren tuhaf ilişkinin özeti gibiydi. Görece küçük ama olağanüstü iyi temizlenip perdahlanmış, Amsterdam elmas kesicilerinin eseri gerçek başyapıt elmaslardandı küpeler; Annette her akşam canlı, sevimli birer hay- vancıkmuş gibi avucuna alıp okşardı onları. Armand istediğinde iki- letmeden, sadece iç geçirerek teslim etti onları ve küpeler *Galliera'* da ânında okutuldu. Ertesi günkü akşam yemeğinde Glendale şöyle bir baktı Annette'e ve kaba bir dille mücevherlerin kime satıldığını sor- du. Hemen parasını verip satın aldı ve küpeler kulağa geri döndü. Ama çok geçmeden yeniden "Eylem Grubu"nun eline düştü, yine *Galliera* yolunu tuttu; Glendale uzunca bir nutuktan sonra bir kere daha satın aldı küpeleri, ama bu defa az da olsa kızmıştı. Lady L. küpelerin şaşkın mücevherciye nasıl üç defa satılıp geri alındığını, en masum onca yemine rağmen her defasında mücevherleri nasıl Armand'ın eline teslim ettiğini sık sık hatırlar, gülerdi.

Sonunda Glendale'in sabrı tükendi. Annette'i bir kez daha azarlayıp gözyaşlarına boğduktan sonra Milano'da herkesin tanıdığı sarılı siyahlı kupa arabasına binip soluğu hep gözetiminde tuttuğu teröristlerin son sığınağında, sevimli Camoëns Kontesi'nin korkunç âşığıyla birlikleyken polis baskınına uğramasından endişelendiği mekânda aldı. Böyle bir rezalet planlarını bozabilirdi; mizah duygusu sayesinde zar zor gemlediği ama giderek büyüyen öfkesine rağmen teröristin güvenliğini sağlamak gerekirdi. Sırtında siyah kürklü paltosu, uşak üniformalı iki valesi eşliğinde Armand'ın baskı makinesinin başına geçtiği kaçak matbaaya dramatik bir giriş yaptı; Marotti de o sırada bütün Kuzey İtalya'ya dağıtılacak el ilanı metninin son rötuşlarını yapıyordu. Glendale ardiyenin basamaklarından inip şimşek gibi bir bakış fırlattı oradakilere, Armand'a yaklaştı, cebinden cüzdanını çıkartıp kuru bir ses tonuyla sordu:

"Size tam olarak kaç para gerekiyor şu Umberto suikastını hakkıyla yapabilmek için? Bununla ilgili tüm masrafı karşılamaya hazırım, ama sizden ricam, şu küpeleri rahat bırakın artık. Onları gözü gibi seviyor çünkü Annette. Bunun sizin armağanınız olduğunu varsayın mesela."

Kraliyet locasına konan bombanın mekanizması çalışmadı ve Umberto kendini öldürtmek için 1900 yılına kadar beklemek zorunda kaldı. Annette'se o dönemde çoktandır krallara merak sarmıştı ve neden bunlardan daha fazla yok diye hayıflanıyordu. Arada bir ikisini öldürmek gerektiğini anlıyordu elbette, ki ülkeyi doğru dü-rüst yönetip ifrata kaçmasınlar; ama tantana ve şatafatlarına, müzik ve pembeli yaldızlı süslerine, parlak kılıçlara, tüylü şeylere, taçlara ve reveranslara da gerçekten bayılıyordu; çevresinde de onlardan çokça vardı. Karşılaştığı, takdim edildiği hanedan manzaralarına kendini kaptırmayacak kadar sokağa yakın olsa da, eşelenip duran süslü atları, miğferi sorguçu generalleri, saray avlusunda ağırlanan kardinalleri seviyordu, kardinal pembesine zaafı vardı ve Kilise'nin genelde çok iyi giyindiğini düşünüyordu. Renk, ışık ve güzel kostüm zenginliği açısından dünyanın hâlâ çok eksikliği vardı ve krallar insanların gözünü gönlünü şenlendirmek içindi. Tek yapılacak şey

yönetmelerine engel olmağı. Çoğunun sonunun giyotin olmasının pek önemi yoktu; yeter ki hayattayken gösterişi, tantanayı eksik etmesinler.

Kan dökmemek ve eğlenmek koşuluyla bir şeylerini çaldırıp buharlaştıracak kadar güçlü bir terörist damarı vardı hâlâ.

Boyunduruktan ilk kurtulma hamlesi küpe olayından kısa süre sonra, Dicky ile Venedik karnavalına gitmesinden önce yaşandı. Armand Denis adı o sıralar polisin bütün arananlar listelerinin başındaydı ve ancak çok sıkı önlem olarak buluşabiliyorlardı. Bir akşam, Prenses Montanesi'nin balosundan sonra âşığıyla üstü kapalı bir arabada buluştuklarında Armand'ın kendisine küçümser hatta nefret edercesine baktığını fark etti. Üstünü değiştirecek zaman bulamamıştı ve gazlı sokak lambası ışığında Glendale'in o akşam takması için verdiği zümrüt ve elmaslar boynunda, kulak memelerinde, parmak ve bileklerinde pırıl pırıl yanıyordu.

"Oyunu kuralına göre oynamalıyım," dedi ürkek bir sesle Armand'a.

"Ama bu lüksün dünyanın bütün aç insanlarına yapılmış bir hakaret olduğunu düşünmemize engel değil."

Araba Milano sokaklarını turlarken bir süre sessiz kaldılar. Sonra Armand arabacıya bağırıp kadının o güne kadar hiç gitmediği bir semtin adını verdi. İki yabancı gibi hiç konuşmadan, biraz daha gidildi. Annette kendini mutsuz, çaresiz hissetti: Hayatı boyunca çektiği sıkıntılar içinde en ağırı, en dayanılmazı onu kaybetme korkusuydu çünkü. *Campo*'nun karanlık, dar sokaklarına saptıklarında Armand işaret edip arabayı durdurdu. İndiler. İri kaldırım taşlarına, su birikintilerine mehtap inmişti. Hava çöp ve virane kokuyordu. Yollarda kimsecikler yoktu. Kaldırımında sırtı duvara dayalı oturan yaşlı bir dilenci kadın onları görünce elini uzattı. Armand tek kelime etmeden Annette'nin küpelerini, kolyesini, bilezik ve yüzüklerini çekip aldı. Kıpırtısız duran yaşlı kadına eğilip gözlerini yüzüne dikti şefkat benzeri bir yumuşaklıkla; küpeleri kulaklarına, kolyeyi sıksa boyuna geçirdi; epey uğraşıp bilezik ve yüzükleri de deforme olmuş bileğine, parmaklarına taktı. Sonra elini kadının omzuna koydu.

“Kabul et bunları,” dedi iyilik dolu, Lady L.’nin asla unutamaya-
cağı tatlı bir gülümsemeyle. “Senin hakkın bunlar.”

Kadın kollarındaki taş ve altınların ağırlığıyla zorlanarak elleriyle gözlerini örttü. Bir an öylece, kıpırdamadan durdu, ifadesizce yüzüne baktı Armand’ın. Sonra başını öne eğdi.

Yoksulluğunda bir şey birden Annette’in dikkatini çekmiş olmalı ki kadına doğru eğildi. Gözleri açıldı yaşlı kadının; heyecandan ölmüştü. Annette çığlığı basıp hıçkıra hıçkıra kaçtı.

Ertesi sabah Milano gazetelerinde “yüzyılın en esrarengiz olayı” haberi vardı tam sayfa: Boynunda paha biçilmez bir kolye, kulaklarında on iki karatlık elmas küpe, üstünde paçavralara tutturulmuş altı tespîh böceği olan yaşlı bir dilenci kadın *Campo* semtinde ölü bulunmuştu; soğumuş bileklerinde de altın ve zümrütlü bir bilezik vardı.

Glendale’in avukatları müvekkillerinin oteldeki kasadan çalındığını ileri sürdükleri mücevherleri geri almak için iki yıl uğraştı. Tahminin bini bir paraydı ama Annette’in adı asla ne gazetelerde ne de soruşturma evrakında yer aldı. İtalyan yazar Arditti’nin en tanınmış romanlarından birinin yola çıkış noktası bu eğlenceli olay oldu.

Annette o geceyi odasında ağlayarak geçirdi. Ateşlenip yatağa düştü. Armand’la tanışalı beri ilk kez ondan korkmuştu. Kendini aşağılanmış, küçümşenmiş, reddedilmiş hissetti; şiddet, dik kafalılık, ihtiras adına, kadınlık adına ne varsa içinde, her şey onu aşkıyla kini arasına mesafe koyan bu adımı atmaya zorluyordu; ironiyle açıklanabilecek şeyler değildi artık olanlar, şakacı oyunlar, davranışlar anlamını, koruyucu özelliğini yitirmişti; kendisini bir tutku ve heyecan girdabına bıraktı; derin çaresizlik ve hıçkırıklarının bile teselliye yetmediği bir acıyla çocuksu zafer ve intikam düşlerinin iç içe geçtiği bir girdaba. Ama hemen ardından trene atladığı gibi Como’ya, teselliye onu gerçekten anlayıp her haliyle kabul eden biricik erkeğin yanında aramaya, ona sığınmaya koştu.

“Artık böyle devam edemem Dicky. Yapamam. Artık yapamam ve yapmak istemiyorum...”

Glendale gözü yaşlı kadının başını usulca omzuna dayadı. Gamsız ve doğulularinkini andıran yüz hatları, kısık, donuk gözleri gide-rek genişleyen sevincini gizlemekte epey zorlanıyordu. Öyle doyum içindeydi ki, Louvre Müzesi'nden *La Joconde*'u nihayet çalmayı başarmış gibiydi.

"Yalvarıyorum size Dicky, bana yardım edin... Beni mahvedecek çünkü... ve... onu öyle çok seviyorum ki!"

"Sakin olun. İkiniz de çok hırslısınız. İnsanı bayağı uzun süre mutlu edebilecek ılıman iklimlerde bulunmamışsınız hiç, öylesini tatmamışsınız. Onda ruh ve zihin, sizdeyse gönül ve duygu ekstremizmi var. Bu çok kötü bir şey! İster gönül ve kalple ilgili ister fikişsel olsun, tutku eninde sonunda dünyayı cangıla çevirir. William Blake'in şu dizelerini hatırlayın: *Tiger, tiger burning bright, in the forests of the night...** Tutkuyu bundan daha muhteşem, daha doğru tanımlayan başka imge bilmiyorum..."

"Ama ne yapacağım ben Dicky, ben ne yapacağım?"

"Haydi ama çocuğum, o kadar kolay ki! Görmeyin onu, uzak durun. İlk ağızda Türkiye'ye gidebiliriz mesela, acınız hafifler. Boğaz'da geçirilecek bir bahar birçok şeyi halleder."

"Bu hiçbir işe yaramaz Dicky. Bir kere yeterince uzak değil. Hep gidip gidip kollarına atılırım. Onsuz yaşayamam ki... Tanrım, Dicky, daha neler gelecek başıma böyle?"

Glendale ciddi ciddi düşünüyormuş gibi yaptı.

"İnanın bana, gerçekten yapılabilecek tek şey bu. Madem böyle özel bir ihtirasla bağlısınız ona, seçim yapacak durumda değiliz. Öyle bir çözüm bulmalıyız ki onu görmek *fiziken* mümkün olmasın. Başlangıçta çok çekilmez gelebilir, ama hayat böyle bir şey, eminim kısa sürede üstesinden geliriz."

"Söylüyorum size, bana Çin bile uzak sayılmaz. Kendimi tanıyorum ben."

"Aslında kafamdaki tam bu değil," dedi Glendale sevecen bir sesle. "Bana öyle geliyor ki tek çözüm ikinizi kalın duvarlarla ve her

* Kaplan, kaplan! gecenin ormanında
İşıl işıl yanan parlak yalaza. (çev. Selahattin Özpalabıyıklar)

an gözetim altında tutacak şekilde ayırmak, ki Armand size ulaşma konusunda mutlak imkânsızlık yaşasın.”

“Ne demek istiyorsunuz? Öyle bütün günlerimi kale duvarı arkasında geçiremem ben.”

“Hayır çocuğum, hayır. Siz değil. O. Bunu ayarlamak çok kolay gerçekten. Armand’ı İtalyanların Avusturya’dan kalma, hâlâ çok iyi korunan o koca hapishanelerinden birine kapatabiliriz kolayca.”

Korkuyla baktı genç kadın.

“Dicky, korkunçsunuz! Sizi kesinlikle men ederim! Onu polise teslim ederseniz bir daha asla bakmam yüzünüze! Kendimi de öldürürüm.”

Kadının elini tuttu Dicky.

“Dinleyin Annette. Ve iyi düşünün. Sağlığım pek parlak sayılmaz... Doktorlar uzun yaşamayacağımdan endişeli. Çocuğum da yok. Bahçelerimi, her şeyden çok sevdiğim tablolarımı düşünüyorum da... Siz de ben de insanı sever gibi bağlıyız nesnelere, onları seviyor, cansız denen bütün bu gizem dünyasına özenli davranıyoruz... Siz onları terk ederseniz eşya da hayatiniyetini kaybeder çünkü, yaşamak için bakmak, dostluk kurmak gerekir onlarla... Öldüğümde bana ait bütün bu şeyler dağılıp gidecek, her biri bir yere savrulacak... Düşünmek bile acı veriyor. İstiyorum ki bu küçük sevgili dünyama siz göz kulak olun benden sonra. Benimle evlenin istiyorum.”

İnanmaz gözlerle baktı Annette.

“Dicky! Beni tanıyorsunuz bile!”

“Her şeyi biliyorum. Yaklaşık bir yıldır geçmişinizi araştırıyorum ve sanıyorum ki öğrenmem gereken pek bir şey de kalmadı. Dahasını da söyleyeyim: Geçmişinizden tek iz yok artık. Bana epey sıkıntı verdi, ama bugün belediyede Annette Boudin’i arayan biri boşa zaman kaybeder. Ve bu doğum, asalet, kan bağı gibi zırvalıklarla deliler gibi dalga geçerim ben, umurumda bile değil hiçbirisi. Hepsi kötü şeyler hissettirir bana. Karım mesela, benle tanıştığında sokaklarda dans eden bir çingeneydi, ama pek soylu, kaynağını doğadan almış denecek kadar otantik soylu bir kadındı. İnsan denen canlıda

tek şey önemlidir, kalite; sizde de bunun âlâsı var. Bana kusursuz bir partner ve sahip olduğum her şeyin ideal mirasçısı olacaksınız. Sizsiz tablolarım için tek ölçüt para olur, evlerim bomboş kalır, gide-rek çirkinleşir, solar, bahçelerim terk edilir, unutulur... Sevdiğimiz şeylere bunu yapamayız Annette: Onların size ihtiyacı var.”

Kadın sersemlemiş, allak bullak olmuştu: Daha heyecan verici bir itibar bağışını tasavvur bile edemezdi. Ama başını sallayıp ol-mazlandı.

“Size gerçekten evet demek isterdim Dicky. Ama imkânsız, ayrı-ca size karşı dürüst davranmamış olurum. Armand’sız yaşayamam ben. Biliyorsunuz.”

Dicky alnından öptü kadını.

“Evet küçüğüm,” dedi kederli bir ses tonuyla. “Evet. Biliyorum böyle olduğunu. Neyse... Haydi Ravenna’ya gidelim.”

Ama kadının düşünmesi için kapıyı aralık bırakmayı da ihmal etmedi Dicky. Annette bütün gece gözünü kırpmadı, sigara üstü-ne sigara içti, allak bullaktı, kendisini çaresiz hissediyordu; özgür-lük hayali kuruyordu ama bunu yapabilecek gibi de değildi. Aşkın acımasız bir uşaklık hali olduğunu anlamaya başlamıştı; kurtulmak için olağanüstü irade sahibi olmak gerekirdi ve öyle ya da böyle, onda bu irade yoktu. Armand’dan, özgürlükten daha değerli bir şey olmadığını, bu uğurda tereddütsüz her şeyi feda etmek gerektiğini öğrenmişti, ama bu derslerin pek faydasını göremeyecekti. Demek ki gerçekten sağlam bir terörist ruhu olmalı insanda diye düşündü iç çekerek; onun dediği gibi doğrudan eyleme geçmeli, öğrendikleri-nin gereğini yapıp bombayı savurmalı, zorbadan kurtulmalıydı.

Ravenna dönüşü yeniden görüştüklerinde bu kez başka, eskisinden farklı bir dikkatle dinledi delikanlıyı; söylediklerindeki acımasız mantığı hakkıyla kavramaya, köleliğin her biçimini, gönül ve aklın her tür uşaklığı reddetmesini öğütleyen bu yüksek tınlı, tutkulu, et-kileyici sesin ikna gücünün onu da sarıp sarmalaması için kendini olayların akışına bırakmaya çalıştı. Gerçi Armand’ın öğrettikleriyle var oluş biçimi, mutlak özgürlük çağrısıyla kendisinin ideoloji köle-si olması arasında çelişki olduğunu biliyordu Lady L. bugün. İnsan

gerçekten özgür olmak istiyorsa düşüncelerinden de özgür olmalı, aklın onu alıp götürmesine izin vermemeli, doğru da olsa her şeye, her tür düşünceye insani marj koymalı gibi geliyordu bugün ona. Özgür olmak, özgür kalmak için gerektiğinde fikirlerini, inançlarını tepelemeyi de bilmeliydi. Ne kadar sert ve köşeli muhakeme yaparsan o kadar çok hapishaneye dönüştürüyordun onu; oysa hayat çelişki, taviz, geçici de olsa uzlaşma demekti ve büyük ilkeler dünyayı ancak yakarak aydınlatabilirdi. Armand'ın en sevdiği cümle "Sonuna kadar gitmek gerekir," hiçlikten başka bir yere götürmüyordu, mutlak toplumsal adalet düşü ancak mutlak boşluktaki kadar saftı. O ise henüz yirmi yaşındaydı, okul yüzü görmemişti, ekstremist düşüncenin doğru kadar yanlışla da götürebilecek denli yıkıcı gücü olduğunu bilmiyordu, o büyük ideomanyaklık yüzyılına tanık olmamıştı henüz; tek bildiği onu yiyip bitiren tutkusuydu; ne kaldıysa onunla yetinmeye mecburdu. Delikanlının insanlıktan sanki kadınmış gibi söz ettiğini, bu yüzü olmayan, gizli, esrarengiz, bir türlü tatmin edemediği erkeklerin en çok da kaybetmekten zevk alır görüldüğü rakibesinden nefret etmeye başladığını fark ediyordu. Hep başka birinden söz edildiğini dinlemek, göğsüne uzanıp tutkulu, hülyalı, içinde kendisinin olmadığı özlem dolu gözlere bakmak kudurtuyordu onu. Coşkulu, dinmek bilmez acılarında, gözüpek eylem planlarında ben yokum diye düşünüyordu; benim için yaşamıyor, acı çekmiyor; başını vermeyi göze aldığı ben değilim. O erkek, o şehvetli, sıcak, hayatı yeryüzünde yaşasın diye yapılmış beden benim değil; o güçlü kalça ve baldırlar, o sağlam ve esnek göğüs, tutup saklamak, korumak için yapılmış o güçlü eller onunla zerre ilgilenmeyen, acımasız, doyumsuz bir metrese, kendini paralayarak hizmet ettiği, tek derdi mutlu olmak, zevk alıp tatmin olmak olan uzaklardaki kötü bir prensese aitti. "O," "oradaki," "öteki" diyordu Annette rakibesi her aklına geldiğinde; sonunda insanlığı talepkâr, doymak bilmeyen, âşığını elinden almak isteyen bir kadın gibi görmeye başladı o da. Evet, prenesti rakibesi; acımasız, sert, korkunç kaprisleri olan, kana susamış oyunlara bayılan soylu bir hanımefendi. Dahası fikirler, davalar, siyasi teoremler; tümü fazla karmaşık,

fazla gerçek dışı, az çok mide kaldıran şeylerdi; madem “o”nu mutlu etmek için bomba atmak, suikast düzenlemek gerekiyordu, öyleyse bundan hoşlanan, acı çektirip sürekli imkânsız isteyen kadınlara tapan erkekler olduğunu biliyordu “o” ilahi melun; öyleyse o çok iyi bilip tanıdığı şirret kadınlardandı “o” da. O halde “o”nu açıkça eleştirmekten kaçınmalı, hakkında kırıcı tek laf etmemeliydi, Armand anasına sövülmüş gibi soğuk bakar, davranırdı yoksa; Annette de ne yapacağını bilemez, eli ayağı kesilirdi.

“Krallar, hükümetler, polisler, generaller; insanlığın kaderi bu,” derdi okuduğu gazeteyi avucunda buruştururken; “kendini savunmıyor insanlık, onların o korkunç iştahını doyurmak zorunda; bir de sesini boğan basın, ses çıkarma vaazı veren kilise var tabii.”

Omuz silkiyordu artık Annette.

“Belki o böylesinden hoşlanıyordur, ne biliyorsun?”

Öyle sert bir bakış fırlatmıştı ki Armand, Annette bir anda endişeye kapıldı.

“Bağışla beni sevgilim, ne dediğimi bilemez oldum artık. Öğrenmem gereken öyle çok şey var ki...”

“Ne tuhaf,” diye düşünüyordu eğilip cayır cayır yanan, yaralı, utanç dolu gözleriyle genç adamın coşku dolu yüzüne parmaklarının ucuyla dokunarak; “ben ona nasıl tutulmuşsam o da o şirret kadına bağlanmış tutkuyla; ona duyduğum büyük aşk uğruna kendimi ateşe atacak olmam gibi o da o şirret için aynı ateşin üstüne yürüyorken, özgürlüğünü her şeyin üstünde tuttuğu halde o şirretten bir türlü kendini kurtaramıyorken ve ben bu körü körüne bağlılığı bunca eleştirirken kendimi kurtarmaktan aciz kalışım ne tuhaf.”

Ama onu her gördüğünde, her sarıldığında öyle mutlu oluyordu ki, bütün bu hayranlık verici ve haklı akıl yürütmeler süresince, tümüyle gerçeklikten kopuk zavallı birer teorik fabrikasyona dönüşüyor, düşünerek aldığı kararların tümü buharlaşıp uçuyordu; Armand bile sarılıp bu davetkâr, tutkulu, her an göğsüne bastırabileceği canlı gerçekliğin tadına nihayet vardığında, eksiksiz yaşanan o ender mutlaklık anlarından biri nihayet ete kemiğe büründüğünde öyle büyük bir coşku ve öyle tutkulu bir şefkatle bırakıyordu ki ken-

dini, genç kadın o çok iyi bildiği, düşündüğü her şeyi unutuveriyordu: Kısacık bir mola ânyıydı yaşadığı, serseri yıldızların yeryüzüne bahşettiği gerçekten insani bir dinlenme ânyıydı çünkü. Ve sersemce bir mutlulukla birbirlerinin kucağına atılıyorlardı.

"Seni seviyorum, biliyorsun."

"Armand, sus, ya seni duyarsa..."

"Kim?"

"Öteki."

"Anlamadım."

"Haydi ama Armand, pekâlâ biliyorsun, öteki diyorum; insanlık."

Elleri saçlarında gülerdi genç adam.

"Abartıyorsun ama sen de. Sanki düşmanınmış gibi söz ediyorsun ondan."

"Her yerde casusları var, biliyorsun. Seni ihbar edebilirler her an. Söz konusu kişi şu gün, şöyle bir yerde bir kadınla sevişti. Al sana suçüstü. Özgürlük, Eşitlik ve Kardeşlik de oracıkta bitiverir, tanık da onlar olur."

"Peki sonra?"

"Sonrasını ben nereden bileyim. Seni mahkûm ederler."

"Suçlu olmadığımı söylerim."

"Gördün mü bak, sen beni sevmiyorsun..."

"Şöyle derim insanlığa: Bizimle aynı düşünceleri paylaşan ve davamızın sadık yoldaşı bir kadın seviyorum ben, üstelik de işinin ehli, ne yaptığını bilen bir kadın... Ciddiyim, yakında senden bir konuda yardım isteyeceğim çünkü. İşler yolunda gidiyor. Buna ağır bir gerici baskıyla karşılık verebilirler. Bedelini de işçiler öder ve doğruca yarımıza gelirler."

Dalgın dalgın adama bakardı iç geçirerek.

"Tanrım!" diye geçirirdi içinden, "neden idealist bir adam seviyorum ki ben, neden herkes gibi domuzun tekine âşık olmadım. Ne kadar mutlu olurduk!" Ama bunun doğru olmadığını bilirdi. Tam tersine, onu yiyip bitiren alevin güzelliğine kapılan kendisiydi; hükmedici, içgüdüsel ve çok kadınsı bir arzu işkence ediyordu ona; içindeki şefkati çalıp götüren, coşku ve sadakati herkesten çok hak

eden o istisnai varlığa sahip olmak, başkasına, insanlığa kaptırmak istemeyen bir arzu.

“Neden ağlıyorsun Annette, söylesene?”

“Of, bırak beni.”

Terörizm o dönemde, özellikle Fransa’da zirvedeydi. Kimi gerçekten hak eden, kimi masum bankacılar, siyaset adamları sokaklarda, hatta parlamentonun ortasında katlediliyor, kamusal alan, “kokuşmuşlar”ın uğrak yeri olduğu gerekçesiyle kafeler bombalanıyordu: Glendale sonunda kalan mücevherlerin hepsini Annette’ten geri almıştı. Armand sürekli yer değiştiriyor, asla üst üste iki akşam aynı yerde kalmıyor, genç öğrencilerce saklanıyordu, ki bunlardan ikisi onu korumak isterken öldürülmüştü; nerede ne zaman buluşabileceklerini bilmezdi Annette. Aniden gelen bir pusulayla kendini bir anda Stresa Gölü’nde bir balıkçı kayığında, kırmızı gömlek giyip kafasına mavi pescatore bonesi geçirmiş Armand’ın karşısında bulur, geceyi ağa takılmış su perisi gibi balıkçı ağının üstünde geçirirdi. Sonra bir ya da iki hafta tam bir sessizlik olur, gazeteler de o günlerde yeni bir saldırının haberi verirdi – Milano Garı açılışı sırasında kalabalık arasında küçük bir kız cehennem silahıyla ağır yaralandı. Mutsuz, endişeli, aşağılanmış, bu defa gerçekten isyana hazır bir vaziyette beklemeye devam eder, yeni bir mesaj geldiğinde de Cenova’ya, Armand’ın alçıdan aziz heykelleri ve taştan yontulmuş melekler arasından aniden beliriverdiği *Campo Santo*’ya koşardı. Birkaç defa da Gabriele D’Annunzio diye, İtalya göklerindeki yükselişi henüz yeni başlamış bir gencin evinde buluştular. D’Annunzio ile tanışmaları tipik, onun alıştığı biçimde oldu; çünkü, deyim yerindeyse şiirlerine gösterdiği özeni hayat tarzında da aynen koruyan bir adamdı. Bir ikinci vakti Campo Santo’da dolaşırken genç, iyim giyimli ufak tefek birinin dünyanın bu en ünlü mezarlığındaki barok anıt mezar taşları arasında kendilerini adım adım izlediğini fark ettiler. Armand polis olabileceğini düşündü hemen; esrarengiz genç büyük bir nezaketle ve asla küstahlık yapmadan onlara yaklaşırken ceketinin altındaki tabancayı eline almıştı bile.

“Adım Gabriele D’Annunzio ve şairim,” dedi genç, selam verdi. “Sizden bir ricam olacak ve söyleyeceklerim küstahlık gibi gelirse

peşinen özür dilerim. Siz mösyö ve siz matmazel evimi şereflendirmek isterler mi acaba?”

Armand kuşkuyla baktı.

“Korkarım ne demek istediğinizi anlayamadım.”

“Yalnız yaşadığım evimi hizmetinize sunmak isterim, ki aşk ve güzellik bu şairin yeni ikametgâhını kutsayıp yaratacağı esere ilham versin...”

D’Annunzio ise hikâyeyi farklı anlatır. Onun versiyonunda Cenova’da *Campo Santo*’da karşılaştığı beş parasız bir âşık çifte, tam da intihara, birlikte ölmeye karar verdikleri sırada evini sunmuştur. Bu hikâyeyi daha sonra şairin bir mektubunda okuyan Lady L. kolunda Parma menekşesi dolu sepet taşıyan genç bir çiçek satıcısı olarak tarif edildiğini, çiçekleri “son sevişmelerine yataklık etsin diye soğuk toprağa serdiğini” ve hakkındaki “İnatçı bir hayvanın eşsiz güzelliğine sahipti,” yakıştırmasını okuyunca bayağı eğlendi. Ama özgür şair tavrı ne demek iyi bilirdi, ayrıca, “inatçı hayvan” olarak tanımlandığını öğrenince mest oldu.

Ardından peş peşe iki olay Annette’i hayatının en acımasız kararını almaya yöneltti, bunun en mutlu sonuçlarından biri de Britanya tahtının en sağlam direklerinden birini dikmek oldu.

Bir gün Glendale’in sekreterinin ısrarlı davetine icabet eden Annette dostunun evine gidip hemen huzura kabul edildiğinde Dicky soluk, çökmüş suratıyla yatağa uzanmış yatıyordu; elmacık kemikleri daha çıkık, gözleri daha çekik görünüyordu; yüzündeki yaşlılık çizgilerine hastalık çizgileri de eklenmişti. Elinde gerçekten şefkatle baktığı bir minyatür vardı ve onun için ölüm tehlikesi olması ihtimal dışıydı: Holbein’in elinden çıkmıştı minyatür. Başucunda iki adam vardı; ünlü kardiyolog Manzini ve Milanolu antikacı Sinyor Felicci. Bu iki yabancı çıkar çıkmaz Glendale kederli bir gülümsemeyle elinin altındaki eserlerin en güzeline, en sevdiğine döndü; heyhat, bu bağımsız düşünceli, bağımsız iradeli canlı eser onun gibi bir amatör sanat meraklısı için hayatı pek zorlaştırıyordu.

“Manzini bir yıl ömür biçti. Sanırım beni fazla küçümsedi, ama iki yıla kadar uzayacağı gibi pekâlâ altı ayda bitebilir de. Yeğenleri-

min ağzı şimdiden sulanıyordur ve sanırım Beethoven'ın dört defa çaldırdığı kader tokmağını bir müzayede memuru vuracak... Benimle evlenir misiniz?"

"Ama yapamam, yapamam," diye haykırdı Annette. "Demek beni hiç anlamadınız..."

"Annette, özgürlük yeryüzünün en değerli varlığı; bütün filozoflar ve o ismi hak eden bütün devrimciler bize hep bunu öğretti. Hayatınızın sonuna kadar tutkunuzun kölesi olarak kalamazsınız. Armand'dan aldığınız derslerin gereğini çoktan yapmalıydınız, demek ki iyi bir tilmiz değilsiniz. Öyle ya da böyle, sahibi olduğu idealist tutku, Blake'in sözünü ettiği o ormandaki kaplan eninde sonunda onu da mahvedecek, sizi de. Madem o zorbasına isyan edemiyor, bari siz kendi zorbanıza karşı ayaklanın. Kurtulun şu boyunduruktan. Özgürleşin. O acımasız efendiyi bombalamanız gerekse bile yapın bunu. Düşünün çocuğum ve cevabınızı bana çabuk verin."

Ne yapacağını, kendini hangi azize ya da şeytana adayacağını bilemeden sessizce ağlamaya başladı genç kadın. Bunun son şansı olduğunu, zamanın aleyhine işlediğini hissediyordu. Dicky gitti mi düşmekten kimse kurtaramazdı onu; ama tek yapabildiği başını ta-kıntılı biçimde sallamak oldu.

Kaderin imdada koşup vereceği karara yardım etmesi için birkaç gün yetti: Armand'dan hamileydi. "İlahi bir güç müdahale etmese ne halde olurdu kim bilir..." Lady L.'nin kendine sıkça sorduğu sorulardan biriydi bu: Boldini ve Sargent'a portresini yaptıramaz, Glendale hanedanına varis bırakamazdı, Anglikan Kilisesi, İmparatorluk ve Muhafazakâr Parti en sadık birkaç destekçisinden, İngiltere en büyük hanımefendilerinden birinden mahrum kalırdı.

"İnsan neler hesaplıyor," dedi Sir Percy'ye dalgın dalgın bakarken.

Devlet Şairi şüpheyle bakıyordu, ama yüzünde dehşet ifadesi, patikanın ortasında öylece duruyordu, elindeki bastona öyle güçlü sarılmıştı ki, Lady L.'ye bir an kendisini kuşatan dalgacı şeytanları kovmak için bastona havada çarklar çizdirecekmiş gibi geldi.

Hamile olduğu kesinleşince çelik gibi sert ve kararlı davranıp kalbini susturdu, düşünmeyi bile yasakladı kendine ve zihninin yeni çalışma biçiminin karakteristik özelliğiyle, duyduğu bütün güvene rağmen durumundan Dicky'ye asla bahsetmedi. En küçük risk almayı reddetti, en eski doğa yasasına biat eden hayvani içgüdüleriyle gözü başka şey görmeden çocuğunun geleceği için mücadeleye hazırlanmaya koyuldu.

En son buluşma Maggiore Gölü'nde Borromeo Adalarındaydı. Adalar o sırada hâlâ Borriglia ailesinindi, Annette de onların davetlisiydi. Armand dalgalı sulara rağmen randevuya kayıkla gelmiş, Annette beyaz giysisi, elinde şemsiyesiyle sabahın erken saatlerinden itibaren onu özel liman iskelesinin mermer merdivenlerinde beklemişti. Sonra birlikte yürümüşler, genç adam gül ağaçları arasındaki patika yolda genç kadının peşinden gelmişti: Eylülün son gülleri; hoş, azalan bir kokusu vardı, sonunda kemale eren insanlar gibi çiçekler de tam solarken böyle kokardı.

Armand'a ekim ayında Glendale'in villayı kapatıp bütün değerli eşyasını İngiltere'ye götüreceğini söyledi Annette; hareketin her zamanki gibi beş parası kalmadığına göre bu son şanslarıydı. Hafta sonunu Como Gölü'e bakan villada geçireceğine dair söz vermişti, birkaç konuk daha olacak, hepsinin şarabına uyku ilacı koyacaktı, hizmetçi ve uşakları halletmek hiç mesele değildi ama elbette önce Glendale'in programı değiştirip değiştirmediğinden emin olmak gerekiyordu. Lady L. bunları söylerken hissettiği fiziksel denecek kadar büyük acıyı bugün bile hatırlıyordu. Hatırladığı başka şeyler de vardı; güllerin üstüne üşüşen yaban arılarının vızıltısı, derin, topyekûn ve onarılmaz bir çaresizlik hissiyle iç içe geçmiş delice kini, içinden çıkamadığı ve onu altüst eden duygu karmaşası; kâh tırnaklarını çıkartmış alaycı, soğuk bir vahşi hayvan öfkesi kâh merhamet, şefkat, koruyup kollama, acı çekmesin diye öldürme arzusu, hemen ardından da kötülük yapma, cezalandırma isteği. Armand da sanki durumu daha da zorlaştırmak için öyle anlayışlı, öyle müşfik ve kucaklayıcıydı ki. Ne kadar neşeli ve umut doluydu ve ne kadar yakışıklı; Annette daha şimdiden karnunda taşıdığı çocuğa benzetti-

ği bu yüze bakarken nasıl mutluydu, sersemletici karmaşık duygu yumağına dayanamayıp kendini genç adamın kollarına atıyor, ikide bir omzunda ağlamaya başlıyordu. Neredeyse özür dileyip her şeyi itiraf edecekti: Neyse ki o daha konuşmaya fırsat bulamadan ama gözleri bağışla beni demeye başlamışken, şeytan tutkulu genç adamı yeniden ele geçirdi; zincirlerinden, onu zehirleyen her şeyden kurtulup özgürleşen insanlığı bekleyen o harikulade yeni dünyayı anlatmaya koyuldu yeniden; rakibesinin sadakat ve aşkını anlatmaya başladı da Annette içindeki son yürek darlığını, son tereddüdü de sıyrıp attı; verecekleri kavgadan, geçecekleri sınavlardan öyle gerçekçi dille öyle büyük bir inançla söz ediyordu ki, genç kadın derin derin iç çekti.

“Hem sürekli devrim için çok büyük önemi olan bilimsel bir keşif oldu yakınlarda,” diye özetledi Armand; “üretimi çok daha kolay, bugüne kadarkilerden yüz kat güçlü bir patlayıcı...”

“Ne güzel haber,” dedi genç kadın. “Harika olmalı.”

“Bununla gerçekten çok büyük işler halledeceğiz Annette. Ama ulaşmak için kararlı bir avuç adam yetecek. Bu şeklini şemalini yitirmiş, kokuşmuş burjuvazi karşısında iktidar o kadar yakınlaştı ki, harekete geçmiş azınlıklar olarak elimizi uzatsak yakalayacağız. Ve yapacağız bunu.”

Gözleri yarı aralık şefkat ve nefretle baktı adama. İmdadına yaşlı ayartıcısının sokulgan, ikna edici sesi yetiştirdi: “Kendi zorbanıza karşı ayaklanmanız gerekecek er ya da geç. Armand’ın derslerinin gereğini yapma zamanıdır, yoksa kendinizi tembel öğrenci, kötü bir tilmiz gibi hissedersiniz...” Dudaklarında gülümseme, şemsiyesi omzunda, eldivenli eliyle kırmızı bir güle dokunurken yüzünü ona döndü.

“Bütün yoldaşlar bu yeni keşfin bize yeni perspektifler sunacağı konusunda hemfikir...”

“Kuşkusuz öyledir sevgili dostum,” dedi genç kadın.

İroniden başka bir şey yoktu artık tavrında. Alaycı, sofistike, acımasız diyebileceğimiz Lady L. kişiliği de işte tam o anda, gözyaşları kirpiklerine birikmiş ve parmaklarının ucuyla kopardığı gülle bir yaban arısını dans ettirirken doğdu.

Yüzünü yeniden Armand'a çevirdi ve bakışlarını uzun uzun belleğinde sadece esrarengiz ve kösnül uyumunu saklayacağı yüz çizgilerinde gezdirdi. "Tanrı böyle güzel, yakışıklı düşman yaratmamalı gerçekten," diye düşündü derin derin iç geçirirken; eliyle portakal ağacı dalını tutmuş genç adamın bedenindeki örtük yırtıcı hayvan çevikliğinin hareketsizken daha da belirginleştiğini fark etti; simsiyah, alev alev yanan gözler birden hayvan kafesinin içinden bakıyormuş gibi geldi Annette'e. Mırıldandı:

*Tiger, tiger burning bright
In the forests of the night...*

"Bir şey mi dedin? Ne bu?"

"William Blake'in bir şiiri. İngilizce dersi alıyorum da."

Ne büyük haksızlıktı! Ne kadar acımasız davranmıştı genç adam Annette'e ihanet edip onu böyle korkunç çözümler aramak zorunda bırakarak; asla affetmeyecekti, asla... Kolunun yeninden mendilini alıp silmek için gözlerine götürdü. Genç adam onu kendine çekip güldü.

"Haydi ama Annette, haydi ama," dedi. "O kadar vahim bir şey değil yaptığın..."

"Bu nasıl olabilir?" diye düşündü kadın delikanlıya dikkatle bakarak; "nasıl oldu da bütün Avrupa polislerini parmağında oynattı, nasıl oldu da yakalanmadı? Aslında polise kadın yerine erkek alıyorlar, onlar da ne yapacağını bilmiyor, mesele bundan ibaret." Armand ve iki yoldaşının Como'ya gelmesi için en uygun zaman Cuma akşamıydı, yani yarından sonra. Geceyi Kont Granowski'nin villasında, sahibi Monte-Carlo'da bütün servetini kaybedip intihar ettiği için aylardır boş ve kapalı duran villada geçireceklerdi; Annette cumartesi öğleden sonra her şeyin yolunda gittiğinin, hiçbir sürprizle karşılaşılmayacağını işareti olarak gidip demir villa kapısından içeri bir gül atacaktı. Grup akşam saat onda göl kıyısındaki Glendale malikânesine sızıp dört hizmetçiyi bağlayacak, üç adam torbalarını doldurduktan sonra Granowski villasına dönecek, Avus-

turyalı ve Fransız süvari subayı üniforması giyip –konkurhipikler her yıl Como’da yapılıyordu– gece yarısı treniyle Cenova’ya gideceklerdi. Oradan da hiç zaman kaybetmeden gemiye atlayıp dönemin dünyadaki en iyi çalıntı eşya pazarı İstanbul’a yollanacaklardı. Büyülü İstanbul adı Annette’in muhayyilesinde öyle romantik bir tını yaratmıştı ki, Armand bu adı anar anmaz yeniden fikir değiştirmeye, Glendale villası soygununda Armand’a dürüstçe yardım etmeye bile niyetlendi: Kendisini âşığının kollarında Boğaziçi’nde salınan yaldızlı bir kayıkta görür gibi oldu. Neyse ki karnında ilahi küçük bir ayak darbesi hissetti de yeniden akli başına gelebildi. Tam olarak inançlı biri olduğu söylenemezdi, ama iyiliksever koruyucu bir gücün ara sıra çevresini sarıp ona kucak açmasını açıklamakta da zorlanıyordu. Zaten Tanrı’yı her şeye kadir Dicky gibi tahayyül ediyordu sık sık; güzel çiçekler ve hoş meyveler âleminde esrarengiz, iyicil tebessümler saçan bir güç.

Lady L. o tarihten sonra birkaç kez gitti İstanbul’a ya da o zamanki adıyla Kostantipol’a; bu şehri kasvetli ve çürümüş hoşluğuyla öyle çok severdi ki; ama Armand yanında olmayınca aynı etkiyi yaratmıyordu, terk edilip kenara atılmış bir süsten ibaretti o yeni haliyle. Neyse, hayatta *her şeye* birden sahip olunamıyor ki.

Armand o kırmızı gülü konuşulduğu gibi, konuşulan gün ve saatte demir parmaklıktan atılmış, yerde buldu. Yapma bir tül çiçekti. Annette bir şapkasından söküp almıştı. Gerçek gülün ömrü kısa olurdu, o tıklıldığı hapishanede sürekli kendisini düşünmesini sağlayacak bir şey olsun istemişti.

Üç adam kolayca sızdı villaya. Cenevre’de yaşayan iki Rus öğrenci, Zavlavski ve Lubimoff girişteki demir kapı önünde gözcülük görevindeydi. Annette kapıyı açık bırakmıştı; Glendale Milano’daki İngiliz konsolosunun, konkurhipik Alman takımı kaptanı General von Ludekindt’in ve Lady L.’nin adlarını uzun süre önce unuttuğu başka iki seçkin şahsiyetin daha aralarında olduğu konuklarına uyku ilacını dayamıştı; hepsi taş oyma şamdan ışığında ziyafet sofrası kompozisyonunda, uşak elbiseli iki vale, metrdotel ve jöleli sülünle birlikte masaya serilmiş yatıyordu; Glendale ne olur ne ol-

maz diye uşaklarına, hatta köpeği Murat’a bile ilaç vermişti. İkisinin aldığı karar uyarınca sadece Glendale uyku ilacı içmiş gibi yapmıştı: İnandırıcı ve pitoresk bir havada koltuğa yığılmış gibi yatıyor, göz ucuyla sahneyi izliyordu; küçük canlı tabloyu pek başarılı bulmuştu. Annette’e gelince, cömert dozda olmasa da o da narkozluydu: Bu önlemi almasa gece gözüne uyku girmezdi çünkü.

Armand, Alphonse Lecoeur ve jokey kırk beş dakikalık istirahat gibi mesaiyi tamamlayıp ganimetleriyle Granowski villasına döndü. Ama villa bahçesine adımlarını henüz atmışlardı ki üstlerine her yönden yirmi kadar polis üşüştü. Armand ve jokey ânında yakalandı, ama Lecoeur okkalı bir küfür savurup eski külhanbeyi bıçağını çekerek polislerden birinin göğsünde derin bir yara açmayı başardı. Zaslavski ve Lubimoff trende yer tutmak için soluğu dosdoğru garda alıp kaçmayı başardıklarından Rusya’daki nihilist saldırılar vesilesiyle uzun süre daha kendilerinden söz ettirdiler: Lubimoff Sibirya’da öldü, Zavlask ise hayatta kalıp sosyal demokratlara katıldı, sürgünden sonra Kerenksy çevresinde önemli sayılabilecek bir rol oynadı. Üç anarşist Milano’ya götürüldü ve bütün gazeteler günlerce Armand Denis ve suç ortaklarının şanlı yakalanmasından söz etti; ama sonuçta haklarındaki başlıca suçlama silahlı soygundan ibaretti; bütün örgüt dağıldığı için aleyhte ifade verecek tanık kalmamıştı; dahası jüri misillemeye uğramaktan korktu; verilen on beş yıllık ağır hapis cezası gerek Fransa’da gerekse İtalya’da muhafazakâr çevrelerce apaçık aklama sayılıp öfkeli bir tepkiyle karşılandı; tam o sıralarda meydana gelen ve düzen yanlılarına cinayetler döneminin kapanmak bir yana büyüyerek uzadığını hatırlatan Ravachol patlamalarından daha çok gürültü kopardı.

Devlet Şairi, Lady L.’nin kendisini dinlemek zorunda bıraktığı skandal hikâyeye öyle öfkelenmişti ki, artık mümkün olduğu kadar az şey duymak istiyordu. İçinden çıktığı âleme ait kimsenin sarsamaya-acağı imgelerden medet umarak hayatının özeti sayılabilecek teselli eden, avutucu ufak tefek şeyler düşünmeye çalıştı: Saint-James’taki

Boodle's kitap kulübünün girişı, Avustralya'yla son kriket maçından enstantaneler, *Times*'ta, dünyanın bu en ağırbaşlı gazetesinde yer alan ve felaketle savaşıları, hayat memat meselelerini, özgürlük ve esaretiyle Tarih'i gerçek yerine oturtmak istiyormuş gibi köşe yazılarını ve dünya aktüalitesini bile geri plana itip bütün birinci sayfayı kaplayan küçük ilanlar vb... Üzerinde kafa yorulduğunda; hayatın canınızı sıkmak üzere burnunuzun dibine girmesine müsaade etmeyen İngiliz mizahının büyük terörist geleneği ve ayrıca, ilk bakışta gerçek senyörlerin önemsiz görünen gülyeryüzlü soğukluğunu yönlendirebildiğinde Lady L. açısından hakikaten aristokratik, hatta bir ölçüde nihilist bir tutumdu bu. Ama bütün bu hikâyenin masaldan ibaret olduğuna ikna olma çabası boşunaydı; gerçekliğin korkunç hatlarını görür gibiydi ne de olsa. Glendale'i biraz tanımışlığı vardı; hayal âleminde yaşayan, her tür berbat işi yapabilecek, Britanya Tahtı'nın hep kuşkuyla baktığı biriydi. Galler Prensi'ne giyotin formunda altın puro makası armağan edecek kadar ileri giden o değil miydi bir gün? Ama daha korkuncu Lady L.'nin hikâyeyi anlatırkenki umursamazlığı, hatta acımasızlığıydı belki; Sir Percy'nin hassasiyetini önemsemiyor, özellikle de bugüne kadar hep çok iyi gizlenmiş olsa da kendisi hakkında görmezden gelemeyeceği duygularının derinliğine saygı göstermiyordu sanki konuşurken. Kırk yıla yakın süredir onu öyle çok, öyle değişmez duygularla seviyordu ki, bazen hiç ölmeyecekmiş gibi hissediyordu kendisini; onunla ilgili hislerinin, sevgisinin böylelikle son bulacağını düşünmek bile istemiyordu çünkü. Ama şimdi fütursuzca yaralamaya, kalbinde yarattığı tapılası resmi yıkmaya çalıştığı gibi, toplumsal konum ve unvanına hiç yakışmayacak kötü bir portreyi kendi elleriyle çizmekten sanki özel bir zevk alıyordu! Sivri kubbesiyle mavi gökyüzünü delen yaz eviyle aralarında birkaç adım kalmıştı ve giriş kapısını gizleyen yabani gül ve sarmaşık kaplı çitin arkasında onları neyin beklediğini düşündükçe Sir Percy'yi giderek daha çok sıkıntı basıyordu. Bu gizli randevu yerinin atmosferi onu endişelendiriyor, biraz da incitiyordu. Gül fidanlarıyla leylak ağaçlarının arasında her yerde kı-

çını havaya dikmiş saçma sapan, ellerinde ok ve yayıyla aşk meleşî heykelcikleri vardı üstelik; bahçenin bu köşesine öyle sokulgan öyle tatlı kokular sinmişti ki kelebekler bile kösnül denecek bir yavaşlıkta kanat çırpıyor gibiydi: Devlet Şairi bastonunun topuzunu daha sıkı kavradı, kendisini büyülu bahçede mızrağıyla ortadan kaybolan Sir Galahad'a benzetmeden edemedi.

"Evlilik törenimiz çok tantanalı oldu," diye sürdürdü Lady L. "Yaşamak için İngiltere'yi seçtik, oğlum orada doğdu. Dicky doktorların öngördüğünden daha uzun yaşadı, bunda belki benim de payım vardır. Kraliyet hanedanı kaşlarını çatmaya başlamıştı elbette, ama Dicky dönemin en seçkin adlarından oluşan çok ikna edici bir soyağacı oluşturdu benim için; aile belgeleri ve portreler –bütün uzmanlar dedemin dedesinin Gonzague de Camoëns olduğunun ve portresinin El Greco tarafından yapıldığının keşfini yüzyıl sonunun en büyük sanat tarihi olaylarından biri saydı biliyorsunuz– aradan geçen çağlara rağmen atalarımın aramda heyecan verici bir benzerlik olduğunu ortaya koydu ki bu insanlığın en şanlı dönemlerinden birine gerçekten damga vurduğuma ilişkin müthiş bir his yarattı bende. Saray çevresi de sonuçta korktuğum kadar kuşkucu davranmadı. Bana olan aşkı yüzünden Dicky'ye öfkelenen birkaç kişi oldu gerçi ama, durumun skandal olarak değerlendirilmemesi onu teselli etti. Benimle ilgili olmaktan çok Dicky ile ufak çaplı özel savaşı sebebiyle Kraliçe Victoria'nın ölümüne kadar Buckingham Sarayı'na kabul edilmedim ama, Galler Prensi haber gönderip beni pek cana yakın bulduğunu duyurdu. Görevlerimi, ödevlerimi çok ciddiye aldım. Çok para harcadım. O dönemde bile pek örneğı olmayan bir lüks içinde yaşadım ama yapıma uygun olan bu olduğu için değil; rakibemle mücadele etme, ona meydan okuyup hayatımın tek gerçek zenginliğinin anısını zihnimden kovma biçimim buydu çünkü. Birçok yoksul ailenin geçimini sağladım, ama önce gidip yoksullarımın bundan hoşlanıp hoşlanmayacağını, bana minnet duyup duymayacaklarını anlamaya çalıştım: Öteki için, o soyut, kimliksiz, yüzü ve sıcaklığı olmayan, iyi niyetli bir sürü insana dadanıp sonu gelmez ihtiyaçlarını karşılamak için boş yere onları sömürmeye çalışan in-

sanlık için bir şey yapmak istemiyordum. Aşkı kullanarak gözünü diktiği erkekleri yiyip bitiren kadınlara benzediği söylenir onun; bu doğruysa eğer, insanlığın kadın olmanın hakkını gerçekten verdiğini söyleyebiliriz. Yaşadığım lüks sinizm sayılmazdı, ama sanırım bir miktar nihilizm, hatta hiçlik vardı içinde. Kendimi bir yıldızıyıcı olarak açıkladım kendime. Gerçek anlamda bir vicdan muhasebesi değildi; daha çok sürekli isyan hali, Birinci Dünya Savaşı sonrasında umutsuz ve çaresiz bir sanatsal ifade biçimi olarak kendini gösteren gerçeküstücülükteki bir ruh ekstremizmiydi. Glendale House'da tam yüz kırk hizmetçimiz vardı ve kışı geçirmek için Londra'ya gittiğimizde yarısını yanımızda götürürdük; hayatım balolarda, tiyatro gösterilerinde, resepsiyonlarda geçti. Bu girdaba kendimi teslim etmemin sebebi eğlenmekten çok –nasıl demeli?– Armand'ı iyice rahatsız etmekti. Dicky söylenirdi biraz, ama her yerde sevinçle karşılanmamdan, çevremi saran o büyük itibar duygusundan da hoşnuttu: Geldiğim yer, Gire Sokağı aklına geldiğinde yüzünde aydınlık bir gülümseme belirirdi. Doğma büyüme anarşistti gerçekten. Sanırım onu mutlu ettim. Bazen o kara kaplanım da gelirdi gözümün önüne, ama öyle anlarda küçük oğlumu kucağıma alıp güldürmek bana yeterdi ne kadar iyi bir şey yaptığımı düşünmek ve pişmanlıklarımı, vicdan azabımı kafamdan atmak için. Kısa süre içinde zamanın en gözde, en tapılan kadınlarından biri oldum; Avrupa'nın en parlak beyinleri salonlarımı şerefletirmek için can atar; kurduğum sofralarda devlet işleri tartışılır, herkes ağzı bir karış açık, fikirlerime kulak kesilirdi. Çevremi donattığım o dillere destan tablolara ilgisizliğimin geçici olduğundan kimsenin kuşkusu yoktu, ama ben bu bahçe köşesinde yaptırdığım zevksiz şark yaz evinde biriktirdiğim ikinci el eşyaları daha çok severdim. Ama bir yandan da rakibem ve âşığıyla olan düellomu sürdürüyordum; bütün bu tablo, mücevher koleksiyonlarımın, bahçe ve villalarımın sözüne itibar edilir bütün anarşist belge ve yazılarında aristokrasinin çöküş ve kokuşmuşluk örneği olarak anılacağını biliyordum bir süre sonra. Portremi yapan ressam ânında sipariş yağmuruna tutulur, salonumda konser vermeye çağrılan virtüözün davete icabet etmemesi söz konusu bile

olamazdı. Yazarlar bana eser ithaf eder, eksantrik hatta zevksiz denebilecek bir hamlem bile ânında yeni moda yaratmışım muamelesi görürdü. Özetle, olunabilecek en iyi yerdeydim. Dicky evliliğimizin altıncı yılında öldüğünde sevdiğim her şeyini özenle sakladım ve o sessiz şeyler âlemi giderek sığınağım, can yoldaşım oldu. Lord L. ile evlendim –iyi uşak bulmak bayağı zorlaşmıştı o zamanlar çünkü– ve siyasi kariyerinin pekişmesine bayağı yardımcı oldum; Muhafazakâr Parti, yani dar kafalılar ve odunlar partisi beni en sadık destekçisi sayar, bir dediğimi iki etmezdi. Fikir ve hayal gücü fukaralıklarının, işe yaramaz aşırı korumacılıklarının epey tadını çıkardım: Düşmanıma, insanlığa nasıl öfke duyduklarını bilir, hisseder, elbette düşmanımın düşmanlarıyla işbirliği yapardım. Çok şey öğrendim bu arada. Sabahlara kadar okurdum ve en muhteşem yol arkadaşım kitaplar oldu. Sağduyulu ve orta yolcu özellikleriyle liberal fikirler daha çok ilgimi çekerdi, ama kendimi tutardım, bayır aşağı salınuvermem söz konusu bile olamazdı. Harika bir oğlum vardı; kapkara gözlü, sıcacık bakan: Annesinin uzun uzun yüzüne bakıp neden birden hıçkır-maya başladığını sık sık soruyor olmalıydı kendine. İçimdeki cinleri kovmak, mutlu olmak için elimden geleni yapardım: Konserler, baleler, sergiler, geziler, kitaplar, dostluklar, çiçekler, hayvanlar; hepsini denedim. Ama bazen omuzlarım pek üşürdü, kendimi dünyanın en yalnız, terk edilmiş kadını hissederdim. Böyle yaklaşık sekiz yıl pek sonuç alamadan ve her ânı umutsuzluk dolu bir savaş sürdür-düm düşmanıma karşı. Ve sonra bir gece...”

ON BİRİNCİ BÖLÜM

Pencere açıktı. Bahçe karanlıkta kaybolmuş, görünmez olmuştu; gökyüzünde yıldız olsa, gece onları kendine saklayacaktı. Lady L. koltuğa oturmuş, gözleri kapalı, geçmiştenmiş gibi uzaklardan gelen Scarlatti'yi dinliyordu. Bir kadeh Jerez ve sigara içmek için konser salonundan, davetlilerin yanından ayrılmıştı. Özellikle de o gülümseme ve kibar sözcük sağanağından kurtulup yalnız kalmak için. Evinde konser vermesini istemişti Szilagi Dörtlüsü'nden, ama bir süredir müziğe bir şey olmuştu, safi kederdi sanki; güzelliği bile hasmaneydi, sonraki sessizliği uzatmaktan başka işe yaramıyordu. Lady L. başını yastığa dayadı. Sigara parmaklarının arasında kendi kendine yanıyordu.

Birinin sesini boğmaya çalışarak öksürdüğünü duyup gözünü açtı. Ama salonda yalnız olduğunu fark etti. Çevresine daha dikkatli bakınca ağır kırmızı kadife perdenin altında bir çift çamurlu postal gördü. Bir an şaşkınlıkla, ama en ufak korku duymadan oraya baktı: En fazla, adamın biri onu korkutmak için perdenin arkasına saklanmış olabilirdi. Perde aralanıp arkasından tanımadığı biri çıktığındaki tepkisi de belli belirsiz öfkelenmek oldu: Bahçe bekçileri işlerini iyi yapmıyordu. İriyarı, kolları kısacık, beyaz ellerinde sinirleri görünen, yumuşak yüz hatları sıkıntıdan kırış kırış biriydi adam. Şu veya bu sebeple sürekli hayal kırıklığına uğramış kimi iyi niyetli insanların yüzüne yerleşmiş şaşkın küçümsemeyle, kaygı ve kibir karışımı bir ifadeyle dosdoğru kendisine bakıyordu. Bakışlarını adamın ayaklarına kaydırdı: Gerçekten kocamandı ayakları ve çamura bulanmış postalları Çin halısının üstünde daha da ağırlaşmış gibiy-

di. Pardösüsü de çamurluydu: Duvardan inmeye çalışırken düşmüş olmalıydı. Kısacası çekeceğimiz var, diye düşündü. Sonra –kuşkusuz meydan okuma gösterisi olarak– şapkasını da çıkarmadığını fark etti; mavi gözlerindeki ebedi ve hakiki toplumsal itiraz bakışlarıyla, yaralanmış, ayıplar gibi bakmaya devam ediyordu adam.

“Gromoff,” dedi birden davetsiz misafir boğuk ve fena halde umutsuz, en hoşnut ânında bile kendini boş vermiş bir ses tonuyla; “Platon Sofokles Aristoteles Gromoff’um⁹ ben; Scarlatti değil mi çalan? Müziğe, *bel canto*’ya ben de çok meraklıyım; büyük Hertzen ve Bakunin’in öğrencisi ve Covent Garden Operası eski baş baritonuyum; kafası taçlı heriflere şarkı söylemeyi reddettiği için alçakça kovulanlardan biri.”

Donuk denebilecek bir ilgiyle, soğukça adama baktı Lady L. Yabancılar arasında onca yıl geçirip sonra iyi tanıdığı biriyle karşılaşmış olmanın rahatlığı vardı içinde – birden babası aklına geldi ama düşmanca davranmamayı başardı. Adam badi badi birkaç adım attı öne doğru; cana yakın mavi gözleri, terden ıslanmış ürkek yüzüyle patetik bir görüntüsü vardı; dokunaklı şarkısının orta yerinde üzerine boca edilmiş bir kova soğuk suyla şakımaya ara vermek zorunda kalmış bir şarkıcıyı andırıyordu. Sigarasını dudaklarına götürdü Lady L., gözlerini kısıp dumanı dışarı saldı.

“Çok hassas bir mesele, çok önemli bir mesaj ve tam anlamıyla hayat memat meselesi... İnsanlığın hizmetinde bir posta kutusuyum ben sadece... Kendini yeniden yaratacak insan. Bütün zincirlerinden kurtulup yeniden keşfettiği doğasının tazeliğiyle mutlu olacak, ışıyacak... Neyse. Buraya ulaşmak o kadar kolay olmadı, havlayan köpekler, zifiri karanlık, buna rağmen işte buradayım; her zaman olduğu gibi elimden gelenin en iyisini yaptım. Bu yüzden bir bardak şarap çok makbule geçer.”

9 Gerçek adı P.S.A. Thomas; Chichester Katedrali orgcusunun oğlu ve Kropotkin’in İngiltere’de kurduğu *Eylem* grubunun üyesi. Sonraları baletlerin de alışkanlık edildiği üzere, o dönemde anarşistler Rusça takma ad kullanmaya başlamıştı.

Lady L. tam o anda içeri bir davetli ya da hizmetçinin girebileceğini biliyordu, dolayısıyla ve maalesef görgü kuralları gereği bu eğlenceye son vermesi şarttı. Ama pek eğlenmişti. Yılların teşrifat, debdebe, kibar toplum yapmacıklığından sonra adamın düşkün, korku ve meydan okuma karışımı hali, hatta halının üstündeki çamurlu kocaman postalları onda içeri temiz hava girmişçesine bir etki yaratmıştı. Ama bu tedaviyi daha fazla sürdürmesi mümkün değildi. Bu az çok midesini kaldıran adama eski bir dostla karşılaşmış gibi şaşkın şaşkın gülümsemeyi sürdürmesi söz konusu bile olamazdı. Kaşlarını çatıp elini zilin kordonuna uzattı. Adam bunun üzerine hokkabaz çabukluğuyla melon şapkasını kaldırıp içinden kırmızı tül den bir gül çıkarttı, kolunu uzatıp iyice yukarı kaldırdı.

Lady L. sesini çıkarmadan güle baktı. İfadesiz gibi duran yüzünde belli belirsiz alaycı bir gülümseme çizgisi oluştu. Ama bedeni bir anda onu terk etmiş, bırakıp gitmiş gibiydi: Şiddetli kalp çarpıntılarının dışında hiçbir şeyin barınmadığı mutlak bir boşluktaydı. Dostu Oscar Wilde'ın "Her şeye direnebilirim, günah hariç," sözleri doldurdu kulaklarını. Elini uzattı. Platon Sofokles Aristoteles Gromoff pek ama pek şaşırmış gibiydi: Başarıya alışık değildi. Her şeyi ıskalamış olanlardandı, elinden hiçbir şey gelmezdi, hayatı yanlış anlamalarla, hatalarla, zamansız tepkilerle doluydu, hep alay konusuydu, kimse ilgilenmezdi onunla, ama yine de inanmaya, şefkatle sevmeye devam eder, adanmışlığından vazgeçmezdi. İnsanlığın kimsenin, hiçbir yenilginin yok edemeyeceği aşkları etkileyen böyle esrarengiz bir gücü vardı işte; Hiçbir beylik laf, hiçbir dokundurma sarsamazdı onu: Her âşığından canının her istediğini alabilecek kadar büyük, çok büyük kadındı gerçekten. Her önüne gelenin itip kaktığı bu lirik soytarı tekme tokat dışarı atılmayı göze alıp mütevazı görevini yapmaya gelmiş, ama işte bir anda bir şeyler değişmiş, ayaklanıp uç vermiş, anlam, gerçeklik kazanmıştı. Yüzü aydınlanıverdi, hemen verdi gülü, rahatlamış gibi iç çekti ve kurnaz, naif bir gülümsemeye, korkusuzca, ellerini ovuşturarak tek ayaklı masaya yanaşıp bir bardak Jerez doldurdu kendine.

“Hayatın güzelliğine,” dedi kadehini kaldırırken. “Sınıf ve ırk ayırmsız, vatansız, efendisiz, adalet ve aşkla kardeşçe birleşmiş insanlık için. *Cheers*.”

“İyi de, mesaj ne oldu?” diye sordu Lady L. sertçe. “Her şeyi doğru dürüst anlatsanız iyi edersiniz dostum, oyalanacak zaman değil. Konuşun, yoksa öyle bir kırbaçlatırım ki size bu kıcı verene lanet okursunuz. Neymiş bakalım o meşhur mesaj, kimden gelmiş? Bekliyorum.”

Platon Sofokles Aristoteles Gromoff neye uğradığını şaşırmış gibiydi. Bir elinde karaf, ötekinde kadeh, bir müddet gözlerini kırıştırdı, bir süre daha tereddüt etti, sonra umutsuz bir cesaretle konuşmaya başladı, yüzüp yüzemeyeceğini bilemeden suya atlamış biri gibi. İki dostu –zindan köşelerinde sekiz yıl geçirmiş kutsal bir davanın savaşçıları yani– sonunda kaçıp İngiltere’ye gelmeyi başarmıştı, kendilerine yardım edilmesini, korunup kollanmalarını bekliyor, umuyorlardı – anlaşılan onlara böyle bir söz verilmişti ve söz tutulmalıydı... Dolayısıyla Altesleri tamı tamına on beş gün sonra evlerinde kostümlü bir balo verme lütfunda bulunabilirler belki diye düşünülmüştü... Şöyle seçkin, dört başı mamur bir balo olursa eğer, o davetli hanımefendiler de en güzel mücevherlerini takmış olarak gelecekti kuşkusuz –Altesleri öyle bir suarenin nasıl verileceğini bilirdi elbette– ve böylece valsli, havai fişekli, kaz ciğerli, şampanyalı, keklik kanepeli bir gece olurdu; bu bir tavsiye değildi elbette, hele emir hiç değildi; insanlığın hizmetinde bir posta kutusunun mesaj aktarımıydı, o kadar... Bu vesileyle soyup soğana çevirdikleri, gülünç duruma düşecek bazı kişilerin maske takması da uygun olacaktı ve...

Sonra sustu adam ve kafasına bir kadeh daha Jerez diktikten sonra cüretkârlığın bu kadarına kendisi bile şaşarak göz ucuyla baktı. Lady L. hızla düşündü. Zerre korkmadığı gibi biraz sâbırsız bir neşe, hatta coşku da karıştı duygularına: Nihayet Armand’ı yeniden görebilecekti, gerisi umurunda değildi.

“Muhteşem bir andı Percy. Birden her şeyimi iade ediyorlar gibi bir duyguya kapıldım. Birlikte Sorrente’ye ya da Napoli’ye, hata daha uzaklara, İstanbul’a gidebilecektik; Türkiye’deki büyükelçimiz bana bir akşam yemeğinde muhteşem anlatmıştı oraları. Boğaziçi’nde Armand’la kayığa binmişiz; insanı bundan daha fazla sarhoş edebilecek bir şey düşünebilir misiniz? Bugünkü durumumla her şeyi sunabilecektim ona, tasavvur bile edemeyeceği büyük bir lüksle donatabilecek, hak ettiği gibi davranabilecek, ona layık bir makam bile verebilecektim. Arada birilerini öldürmek gerektiğini –tercihim bunun kraldan çok mümkünse cumhurbaşkanı olmasından yanaydı yine de, çünkü ilişkilerim bunu gerektiriyordu– ve ilişkimizin bir köprü uçurmak ya da bir treni yoldan çıkarmak vesilesiyle kesintiye uğrayabileceğini biliyordum elbette, ama bu bile kendimi fazlaca tehlikeye atmadan sahip olabileceğim bir lükstü, benden kuşkulanan kimsenin aklına gelmezdi. Biraz da kızgındım ona; beni mahkûm ettiği bu sekiz yıllık yalnızlık kolay unutulabilecek gibi değildi, bana gerçekten çok acımasızlık etmişti, zaaf gösterdiğimi düşünebilir, havai davranmakla suçlayabilirsiniz beni isterseniz, olsun, her şeyi bağışlamaya hazırdım. Armand’ın Gromoff’un ağzından çıkan ihtiyatlı ve çok da anlaşılır olmayan sözlerin arkasındaki talimatlarını açıkça görebiliyordum: Londra sosyetesinin bütün mücevherlerini soyup soğana çevirmek gerekiyor ve konuk listesini benim yapmam isteniyordu. Dicky’nin kulağıma fısıldayan ironik sesini duyar gibi oldum: ‘Eh, madem seçme şansımız yok, biraz eğlenmeye bakalım bari...’”

Konser salonundan Scarlatti tınları gelmeye devam ediyordu. Gromoff epey içmişti, ne kadar içtiğini kadehini kafasına kadar kaldırıp kendisi ölçüyordu. Derken müzik sustu, alkış patladı.

“İki kişiler, dediniz değil mi?”

“İki. Biri büyük bir adam... Çok ünlü; biri de çarpık boyunlu ufak tefek bir İrlandalı. Üç kişiymişler ama biri hapisshanede ölmüş...”

“Zavallı,” dedi Lady L. “Pekâla, bayağı ilginç bu anlattığınız şeyler. Söyleyin onlara, biraz düşüneyim. Haftaya beni görmeye gelin. Saklanmadan ve düzgün bir şeyler giyerek. Alın şunu...”

Parmağından bir yüzük çıkartıp adama uzattı.

“Satın. Ve şimdi toz olun.”

Adam boş kadehini tek bacaklı masaya bırakıp reverans yaptı, pencereye yöneldi. Düztabandı. Çıkmadan önce dönüp iç çekti ve birden kendine acıyacağı tuttu.

“Zavallı Gromoff,” dedi. “Asla kapıdan değil, hep pencereden ve hep de gece yarısı!”

Ardından gözden kayboldu.

Lady L. başını arkaya attı. Salonda yeniden müzik başlamıştı ve uzaktan bu kez Schumann tınları yükseliyordu. Belli belirsiz bir gülümseme gezindi dudaklarında ve yarı açık gözleriyle elinde tuttuğu kırmızı tül den gülü seyretmeye koyuldu.

ON İKİNCİ BÖLÜM

Devlet Şairi kenarları yeryüzü cennetinde tatlı tatlı oynayan hoş aslan, köpek, maral ve güvencin motifleriyle bezeli Victoria tarzı koltuğunda dimdik oturuyordu. Yaz evine hiç girmemişti Sir Percy, kuşkulu, beğenmez gözlerle çevresine göz gezdirdiyordu şimdi. Mekânın atmosferi hiç hoş değildi gerçekten. Boyutları itibarıyla ayıplanacak büyüklükte bir yatak vardı mesela; yaldızlı, oryantal, kendini dayatıp haremi hatırlatan ve daha da kötüsü orada bulunması tamamen anlamsız aynalı tavanlıklı bir yatak. Bakmaktan kaçınmaya çalışıyordu, ama lanet mobilya gözünüze gözünüze giriyor, ayna bir tür sinik gülümsemeyi andırıyordu. Bütün mekân tam bir zevksizlik ürünüydü ve tuhaf, dahası marazi bir havası vardı. Her yer muhtemelen Türkleri simgeleyen, mest olmuş cariyelerinin üstüne abanmış bıyıklı, sakallı savaşçı portreleri, aziz tasvirleri arasına kara kalem yakışıklı delikanlı figürlerinin serpiştirildiği Rus ikonalarıyla doluydu; maskeler, nargileler, ahşap bir mankene giydirilmiş başka bir zamana ait bir İspanyol giysisi, bir sürü yumuşacık yastık, oyun kartlarıyla, karanlık, uğursuz kâhin gözleriyle bakan maça kızı kartlarının yan yana yapıştırılmasıyla oluşmuş tuhaf bir paravana. Ve yine her yerde, saygısız bir üslupla Lord L. ailesi fertlerinin portrelerinin üstüne resmedilmiş, elbette Lady L.'nin en sevdiği hayvanların suratları. Yaldızlı çerçevelerin içinden küçümseyerek Sir Percy Rodiner'e bakan saray kostümlü köpekler, kediler, maymunlar, sincaplar. Lady L.'nin en favori oyalanma mekânlarından burası: Kim bilir kaç kez görmüştü onu kocasının en seçkin atalarından birinin surati yerine köpeciğinin resmini çizerken. Zırh kuşanmış ke-

diler, amiral kıyafetiyle Trafalgar'da uzaktan düşman donanmasını izleyen at binmiş kediler, Muhafız topçusu üniforması giyip başlık takmış, bir ayağını *Burayı Koruyacağım* sloganı yazılı sararmış parşömene dayalı keçiler, bir büyük büyükannenin saygın yüz hatlarına oturtulmuş papağanlar, maymuna döndürülmüş mürebbiyelerinin yanında oturan küçük küçük torun fotoğrafının üstüne çizilmiş melek yüzlü kedi yavruları ve kılıcı elinde, atın üstünde son derece tepeden bakarak oturan ve şehvetle kıvrılmış kuyruğunda Majestelerinin en parlak alaylarından birinin sancağını taşıyan olağanüstü güzel bir siyah erkek kedi.

"O var ya, benim sevgilim Trotto o," dedi Lady L. "Zavallı aşkım Kırım'da Hafif Süvari Birliği'ni yönetiyor. Biliyorsunuz, tarihimizin en şanlı olaylarındanır."

Sir Percy kınayan gözlerle baktı kadına. Lady L. kocaman, pembeli yaldızlı barok bir Peru tarzı koltukta oturuyordu. Koltuğun oturma yeri ve sırtlığı kocaman bir aslanın açık ağzından çıkıyordu, koltuğun kollarıysa onun pençeleriydi. Duygulanmış gibiydi Lady L., ölmüş bir sevdiği aklına gelmişti sanki. Devlet Şairi cesur ama her an tetikte havalarında başını sağa sola çevirdi. Gizli bir tehlike karşısında savunmasız gibiydi. Yaz evinin atmosferinde boğucu, kasvetli bir şey vardı. İçeride temiz hava olmadığı için belki; çünkü tozlu her eşyayı, kumaş ve ahşap her parçayı insanı içine çeken yaşlı, kuru kokusuyla fiziken hissediyordu. Panjurlar kapalıydı, içeri sızmayı başaran bir parça ışık çevreyi saran eşyaların tuhaflığını, mekânın acayipliğini büyütmekten başka işe yaramıyordu. Gizli bir tehlikeyle karşılaştığı fikri tuhaf geldi Percy'ye, ama aklından silmek de kolay değildi öyle. Birden Lady L.'nin anarşist dostlarının bu evi bomba saklamak için kullanıp kullanmadığı geldi aklına. Mekân buna pek uygundu. Her yere saklayabilirdin patlayıcıları; sedef ve fildişi kakmalı Zanzibar gardırobuna belki ya da Glendale'in doğu gezisinden getirdiği, genellikle Madras bankerlerinin altın sakladığı bakır bordürlü siyah bodur kasaya.

"Pekâlâ," dedi içinde giderek büyüyen sıkıntıyı sevimsiz ses tonuyla saklamaya çalışarak, "sonra ne yaptınız?"

Hikâyenin her kelimesine inanıyordu artık: Mekânın atmosferinde tuhaf bir gerçeklik vurgusu vardı. Yeniden kaçamak bir bakış attı yatağa: Pek sevimsiz bir mobilyaydı, ne arıyordu gerçekten İngiltere’de bu?

“Bu Tunus işi bir yatak,” dedi Lady L. “Kayrevan’dan bizzat satın aldım. Dosdoğru Bey’in hareminden çıkma bir yatak ve...”

“Sonra ne yaptınız?” diye sordu hemen Sir Percy kim bilir başka hangi tehlikeli ayrıntılarla karşılaşacağı duygusunu kafasından atmaya çalışarak.

“Kostümlü bir baloyu hakkıyla kotarmak için iki hafta gerçekten çok kısa bir süreydi. Yani işim başımdan aşkındı gerçekten. Ve yetmezmiş gibi Galler Prensi de Bath dönüşü hafta sonunu bizim burada geçirmek istediğini bildirmek lütfunda bulundu; bu en az yirmi kişiyi ve elbette Miss Jones’u peşinden sürükleyeceği, iki günü saçma sapan konuşmalarla, ıvır zıvırla kaybedeceğimiz anlamına geliyordu. Kocamı saymazsak tam yüz kırk hizmetçim vardı elbette, ama Eddie’nin rahat etmesini kendi ellerimle sağlayıp bundan emin olmam, günlük işlerimizi yapıyor görünüp ağırlama ve teşrifatı en titiz biçimde kotarmam gerekiyordu yine de – oyunun kuralı böyle, ne yaparsın. Gerçekten çok can sıkıcıydı. Ama olağanüstü mutlu, sabırsız bir ruh hali içindeydim: Armand’ı nihayet görecektim, daha önce de dediğim gibi başka hiçbir şey umurumda değildi. Böyle acı bir ayrılığa nasıl dayanabildiğini, beni değişmiş bulup bulmayacağını, bana kalbinde küçücük bir yer ayırırken insanlığı hâlâ bütün kalbiyle sevip sevmediğini sorup duruyordum kendime; ya da aldığı bunca dersin hayal kırıklığıyla rakibemin gözünden azıcık da olsa düşüp düşmediğini. Fazla umutlanmaya cesaret edemiyordum, ama en büyük şairler bile gün gelir mehtaptan sıkılır diye düşünüyor, arada beni kollarına alıp şefkatle sarılacağını, yaptığı bütün kötülükler için af dileyeceğini umduğum da oluyordu. Balomun davetli listesini yapmak için deliler gibi zaman harcadım; kimseyi unutmamaya ya da kırmamaya, kimi kibarca geri çevirmem gerektiğini hatırlamaya çalıştım; itiraf etmeliyim ki kibirli dostlarımın mücevherlerinin araklanacak olması beni bir ölçüde zevklendirmi-

yor da değildi. Hem zaten, seçim yapacak durumda da değildim; azıcık direnmem Armand'ın tek kelimedeki geçmişimi faş etmesine, rezalet çıkarmasına yeterdi. Ve bu harika olurdu; beni vicdan muhasebesi yapmaktan, ahlaki ikilemler yaşamaktan kurtarırdı. Şarap şişesi bir kere açıldı mı onu içecektin artık ve itiraf etmeliyim ki bazı duygularımda indirim yapmayı bile başarıyordum. Örneğin Sapper'i yeniden görecekmek olmak sıkıntı veriyordu; suçluluk duygum Armand'dan çok o küçük adamla ilgiliydi, çünkü Armand'ı ihtirasla seviyordum ama Sapper zindanda sekiz yıl boşu boşuna yatmıştı. Halinden pek memnun görünen Galler Prensi'ni ziyareti sebebiyle tanışmam kolay oldu; kocamın Paris'e büyükelçi atanma umudu vardı ve annesiyle daha yeni uzlaşmış olan Eddie'nin ona paha biçilmez bir yardımı dokunabilirdi. Dolayısıyla elimden geleni yapmaya karar verdim. Hem itiraf etmeliyim ki Paris'te İngiliz sefinesi olma fikri bana da cazip geliyordu: Paris'i bambaşka bir açıdan görmek eğlenceli olabilir diye düşünüyordum. Ayrıca Paris devlet ve gönül işlerini kolayca birlikte yürütebileceğim bir şehirdi, eğer Armand fikirlerini bir kenara bırakıp bir süre burada yaşamaya razı olursa birlikte pek mutlu birkaç yıl geçirebilirdik. Gizlice bir ev tutup yerleştirebilirdim onu, maddi hiçbir kaygı duymadan hoş bir hayat sürmesini sağlayabilirdim; gizlice siyasi faaliyet yapmak istediğinde de çok faydam dokunabilirdi fazla abartmamak, ölçüyü kaçırmamak koşuluyla. Hapishanede birlikte yattığı her tür it kopukla ilişkisi beni umutlandırıyordu, idealizmden arınmış, sağduyulu gerçekçi tavır nedir öğrenmiş, onlardan etkilemiş olabilirdi; hayatı gerçekten tozpembe görüyordum. Milletvekili seçilmesini bile sağlayabilirdim. Henüz yirmi beş yaşındaydım ve hayal âleminde yaşıyordum. Öyle sabırsızlanıyordum ki, baktığım yeri görmeden, dudaklarımda hayalci bir tebessümle evin içinde bir o yana bir bu yana yürüyüp durduğumu gören kocam bile şaşırdı. Öyle mutluydum ki farkında olmadan onu bile öptüğüm, şefkatle eline sarıldığım oluyordu. Hiç o kadar sevinmemiştir. Kimi zaman fırlayıp oğlumun odasına koştuğum da olurdu; kollarıma alır, yüzümdeki gülümsemeyi saçının buklelerinin arasına saklayıp öpücüğe boğardım onu. Yaşça az daha

büyük olsa ne iyi olurdu, o kadar çok istiyordum ki ona her şeyi anlatmayı; eminim o da her şeyi anlar, beni bağışlardı. Dicky'nin alaycı bakışları her yerde beni izliyordu zaten, yaptıklarımı tümüyle onayladığını hissediyordum.”

Gromoff yeniden görmeye geldi beni; bu defa kılık kıyafeti bayağı derli topluydu ve cesur davranıp güpegündüz ve ön kapıdan girdi. Bütün ayrıntıları birlikte gözden geçirdik. Kaçakların kimliklerini saklayabileceği kıyafetleri yaz evinde, akşam hava kararınca giymesi, konukların arasına öyle karışmaları kararlaştırıldı: Kıyafet seçimi yaparken epey eğlendim. Sapper'e basit bir jokey giysisi hazırlamıştık; kenarsız kasket, siyah-turuncu kazak; kocamın favori renkleri idi. Gromoff içinse bu yakışıklıyı acayip iyi gösterecek Fransisken keşiş cübbesi. İtiraf edeyim, Armand'a beyaz peruklu XV. Louis tarzı saray dalkavuşu kostümü seçerken kurnazlık yapmadım değil: Ruhundaki soyluluk başka bir şeyi hak ediyordu aslında ve bu gösterdiği tepkiye uygun bir kılıktı. Covent Garden Operası eski baritonu elinde şapkası, inanmaz ve ürkmüş gözlerle çimenlikte kocamla dolaşan Galler Prens'i'ni izleyecekti. Onu o koca düztaban ayaklarıyla penguen gibi dikilir vaziyette, verdiğim her talimatta iki büklüm görünce emin oldum; biraz antrenmanla mükemmel bir metrdotel olurdu ve o sırada tam da öyle birine ihtiyacım vardı. Ama sonra vazgeçtim; çünkü çok içtiğini hatırladım.

ON ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Konuklar trenden, arabaların sabahtan beri kendilerini beklediği Wigmore Garı'nda indi. Çimenliğe kurulan muhteşem bir çadırda soğuk içki servisi yapıldı; çadır Dandalo'nun pembe kıçlı, tombul yanaklı aşk melekleri, gökyüzünde kanatlı arabalarda uçan genç tanrılar, pembenin siyaha, tatlı mavinin kan kırmızısına meydan okuduğu havai, hafif, ciddiyet ve gölgeden uzak hoş âlem görüntüleri gibi bilindik motifleriyle bezeliydi. Katedrallerde acı kültü yücelten, müzeleri can çekişme mekânına dönüştüren o büyük sanattan pek uzak şeylerle...

Saat yediye doğru herkes maskesini, balo kostümünü kuşanmaya gitti, bir anda her kata eli kolu türban, peruk, cübbe, pelerin ve kılıç dolu hizmetçiler üşüştü. Bir yandan da telaşlı sesler duyuluyordu; kimi saç maşası arıyor, kimi elinde giysiyle yolunu şaşırmış hizmetçilere sesleniyordu. Konukların önemli bölümü uşağını, bir bölümü kuaför ve terzisini de yanında getirmişti bir terslik yaşamamak için.

Lady L., portresi ana merdivenin üstündeki şeref köşesini süsleyen Alba Düşesi gibi giyinmişti; balo salonuna inmeden önce bir an önünde durup sevmeyi bu kadar iyi bilen, aşkı uğruna başvurduğu acımasızlıklarla dillere destan olmuş düşese sessizce, içten bir dua etti. Lord L. epey tereddüt edip bir Venedik doçu kıyafeti seçmiş, Venedik doçlarının tümünün aslında derin, sır dolu denizlerle evli olduğunu hatırlayan karısı da gülümsemeden edememişti.

Saat on olduğunda şampanyanın da etkisiyle sesler, kahkahalar ısınmaya başlamıştı bile; soytarılar, büyücü krallar ve doğulu prensler bizzat Mösyö Fortnum gözetiminde hazırlanan her biri yirmi

metre uzunluğunda üç büfenin önünde mütemmim cüzleri olan şehrazatlar, çoban kızları ve Britannialarıyla gevezelik ediyor, Café Royal'den kavga dövüş kaldırılan Çigan orkestrası insanın iştahını açıp ordövrle güzel giden step havaları çalıyordu. Lady L. coşkulu bir mutlulukla konukları arasında gidip geliyor, söylenenleri yarım kulak dinleyip bakışlarını maskeler, takma burunlar, öteki gizlilik malzemesinde gezdirip duruyordu; çoktan gelmiş olmalıydı çünkü; *conquistadores*, Don Juanlar, hafiften mayışmış büyük kâşifler ve sakallı firavunlara dikkat kesilip onu arıyor, biraz da kızılıyordu; ne fenaydı, nasıl da esirgemişti sekiz yıl boyunca şefkatini kendisinden; olanlardan ötürü kızgındı belki, kuşkusuz bir ders vermek isteyecek, homurdanacaktı, ne de iyi bilirdi bunu yapmayı; ama ilk öpücükle birlikte her şeyin unutulacağından emindi. Papağanların, kırmızı, yeşil, mavi ve sarı yüzlerce kuşun uçuşup tavana değdiği, kara burunlu küçük maymunların bu hoş İtalyan cangılında taklalar atıp avizelere, yapılı saçlara, göğüs dekoltelerine tünemeye çalıştığı yeşil salonda bir tur atıp siyah beyaz mermer döşemede keyifli burgaçlar oluşturan ilk valsini başladığı büyük balo salonuna geçti; elinde yelpaze, müzik kutusunun cam fanusunda dönüp duran oyuncak balerinler gibi bir tur da orada attı ve birden gördü; terasa açılan camlı balkon kapısı aralığında, kundak bebeği suratlı ürkmüş bir Fransisken keşişiyle başı yana eğik, kıpırtısız bir jokeyin arasında, dikilip duruyordu. Derken araya Tiepolo'dan çıkıp gelmiş hissi veren bir grup commedia dell'Arte karakteri girdi sıçraya sıçraya farandol yaparak, bir konfeti bulutu uçuştı; sonra bakışlar yeniden buluştu ve dudaklarında tatlı bir gülümseme, elini uzatarak, yaklaştığını görünce zarafetle reveransa başlamış ipek giysili, beyaz peruklu bir markiye doğru ilerledi Lady L. Kostüm ona müthiş yakışmıştı: İçindeki bedeni öyle iyi hatırlıyordu ki.

“Armand Denis saray dalkavuğu kılığındaydı,” dedi Lady L. “Bu bile bir şeydi her şeye rağmen. O zamanlar fotoğrafçı denen insanlar yoktu ne yazık ki. Dansa kalktığımızda ensesini parmaklarımın ucuyla şefkatle okşamaktan kendimi alamadım ve sanırım dudakla-

rımla kulak memesine hoppaca dokunmamdan pek hoşlanmamıştı: Bu tür saray şenliklerinin adamı değildi bildiğiniz gibi. Ama onu cezalandırmak için dayanılmaz bir istek vardı içimde, o an bulunduğ u âlemden alıp onu bir Fragonard tablosunda yaşamaya mahkûm etmek için her şeyimi verebilirdim. Değişmemişti, hâlâ çok yakışıklıydı, özellikle zor sakladığı öfke, hırs, şiddetli dargınlık hallerinde gözleri iyice vahşileşir, bu da ona pek yakışırdı. *Fazla* hoştu gerçekten. Epey, daha önce olmadığı kadar çok içtiğini fark ettim. Ama olsundu, hapishanede sekiz yıl geçirmiş, insan denen varlık üstüne düşünmek için bol bol zamanı olmuştu, artık o kadar güzel görünmüyordu belki ona insanlık, cazibesini yitirmişti belki biraz gözünde, kendisinin şimdi sergilediği kadınlığı ancak arada bir gösterebiliyordu belki... Sesi biraz daha boğuktu şimdi, çatallıydı, gözlerinde küçümser, acı, tehlikeli bir ifade vardı; tek kelime etmiyordu, bir tür şiddetli protesto halindeydi. Oysa on, on beş yıl sonra 'o' kadın, pek sevdiği o efsanevi kadın, onun için ölüp bayılanlar arasında kendisine acı çecktirecek yeni âşıklar edinmiş o uzaklar prensesi tarafından unutulmuş, Seine'de bir köprü altında bir kenara atılmış olarak hayal edebilirdi onu istese; anarşizminden geriye de anarkodan başka bir şey kalmamış olarak. Aklımdan neler geçtiğini tasavvur bile edemezsiniz sevgili Percy. Çünkü sizin kumaşınız farklı. Korkarım ekstremist değilsiniz, terörizm sizin için İspanya ya da Sicilya'da siyasi ihtiraslarla ilgili bir olgu, değil mi?.. Bu yüzden anlayamazsınız. Onu üzme isteğini yani, aynı zamanda kendimi de üzüp sıradan bir şeymiş gibi tümüyle ona tabi olma isteğini, şey gibi..."

Sustu Lady L. Devlet Şairi gözünü kibarca gökyüzünde bir noktaya dikip kadına bakmamaya çalıştı. Şefkat mi yoksa pişmanlık ifadesi mi yansıtacağını sadece Tanrı'nın bildiği bu çok iyi tanıdığını sandığı yüzdeki her çizginin doğa yasaları gereği gençliğinden, zamanın saldırısının bugüne kadar yok etmeyi başaramadığı saflığından bir şeyler alıp götürdüğünü görmekten korkuyordu. Gözlerini yummuştu

Lady L.; gülümsüyordu. Sonuna kadar inkâr edip onu iyice kızdıracak, bakışlarından bir ışık daha çekip alacak, sesine bir acı tonu daha katacak, böylece etini, kanını daha iyi hissedecekti tırnaklarında.

“Tebriklerimi sunuyorum madam, kutlarım. Hayranlık uyandıran bir ihanet içindesiniz...”

Öyle hoş bir çift oluşturmuşlardı ki, damalı mermer döşemede dönüp duran soytarılar, periler, Nelsonlar, Bonaparte ve Kleopatralar kimsenin tanımadığı, ama her davranışında ağzında gümüş kaşıkla doğmuş herkesin hemen fark ettiği doğal bir seçkinlik ve zarafet olan, erkeksi çekiciliğiyle kadınlarda merak, erkeklerdeyse rahatsızlık uyandıran beyaz ipek giysili Louis XV dalkavuşunun kollarında neşeyle gülümseyen Alba Düşesi’ni hayranlıkla seyretmek için yavaşlamak zorunda kalıyordu yanlarından geçerken.

“Oh, Armand, Armand...”

“Tamam, tamam. Hem bize bakıyorlar. Daha güzel şeylerden konuşalım.”

“Dinle beni...”

“Nasıl masum bir bakış nasıl bir şaşkınlık hali... İyi oynuyorsun. Eh, hanımefendisin ne de olsa. Doğuştan soyluluk emaresi hepsi: Devrimin inkâr, polise ihbar, tam olması gerektiği gibi. Yalan, riya, ihanet... Hiç tartışmasız bu dünyanın kadını olmuştun.”

“Armand...”

“Armand, ya. Orospuluk için ille de genelevde çalışmak gerekmez; biraz lüks, güzellik, sınıf atlama, değil mi, çabucak ulaştırır oraya; kendini satarsın, dostlarını satarsın...”

“Ben yapmadım...”

Ne kadar hoştu onu böyle kanarken görmek; sıkılmış dişlerinin arasından homurdanan sesini duymak, ona pek yakışan bu çaresizce dargınlığı, gücenmişliği hissetmek. Yumuşakça elini sıktı adamın.

“Çok yakışıklısın, biliyorsun değil mi?..”

“Niyetim intikam almak değil, bundan emin ol. Tehlikede değilsin; hâlâ ihtiyacımız var sana. Hem zaten intikam bana uymayan,

fazla kişisel bir doyum biçimi, fazla bencilce. Benim için bir önemi yok, senin için de; alt tarafı vals yapıyoruz ne olacak... Buna karşılık önemli bir şey var ki düşmanlarımız her yerde kazanıyor, matbaalarımız kapatıldı, militanlarımız dağıtıldı, bir şey yapamaz hale getirildi, bu arada yönetici sınıflar ve silah tüccarları halkları mezbahaya sürüklemeye hazırlanıyor, Sosyalist Enternasyonal ise beyaz eldivenleri, akıllı uslu proletaryasına yaptığı tatlı vaatlerle bizi bütün mevzilerimizden etti... Çok para lazım. Şimdi gerçek anlamda orospu olduğuna göre, işimize gerçekten yarayacak işler yapacaksın..."

"Glendale en ufak hareketini takip ettiriyordu, her şeyden haberdardı, o yapt..."

"Tamam dedim sana. Müşterinin talebini karşılarken soyunman o kadar kötü bir şey değildi... Erkekler donlarını çıkarmakla asla kötü bir şey yapmış olmaz... Bu burjuva ahlakını ilgilendiren bir durum. Hayır, gerçekten kötü bir şey yapmak istediklerinde soyunmaz erkekler, tersine giyinirler. Hatta üniforma ya da smokin giyerler. Kimse çıplakken kötü bir şey yapmaz..."

"Armand..."

"Ya, Armand, evet. Haydi söyle bakalım. Söyle de her şey tamam olsun. Seni seviyorum Armand; bildik teraneler bunlar, her yerde duyduğumuz şeyler. İyi insanlar toplumu Bizet'nin *Carmen*'ine, o büyük operaya ses veren kafatasını sarhoş etmek, çirkinliğini güzellik ürünleriyle saklamak için gider... Madem beni seviyorsun, o halde ben de seni seviyorum ve seni seviyorsam eğer, kolla kendini... Her şeyi öğrendik. Her şeyi gördük. Her şeyi anladık. Boşuna yatmadık sekiz yıl hapisshanede..."

"Glendale yaptı..."

"Yalan söylüyorsun. Güzel yalan söylüyorsun. Çünkü, söyledim sana, hiç söylemediğin kadar yalan söyleyeceksin şimdi ve bu da ilerleme sayılır bir yerde... Gerçekten en büyük oyununu oynayacaksın. Neredeyse orada, Rothschildlarınla, Gülbenkyanlarınla, dük ve milordlarınla kalacak ama bizim için çalışacaksın, unuttuğun büyük kalabalıklar, tırmandığın yüksek yerde görünmez olan insanlık için..."

Hiç değişmemişti. "O" hâlâ ve hep güzel görünüyordu gözüne. "Onu" hep, her zaman daha çok seviyordu. "O" canının her isteğini yapacak, Armand da bunlara mazeret bulup işlediği suçları örtmek için elinden geleni ardına koymayacaktı. İşlediği suçları, çirkinlik ve alçaklıkları, kıyıcı cinayetleri bir tek sınıfın, çevrenin, toplumun hesabına yazacak, insanlık ise kuşkudan hep uzak kalacaktı. Öyle büyük, öyle saygın adı vardı ki hiçbir şey ona ulaşamaz, kirletemezdi. Ama sesi hâlâ öyle güzel homurdanıyordu ki Armand'ın, ne söylediğinin bir önemi yoktu.

"Armand..."

şampanya, vals, heyecan fena başını döndürmüştü, nerede olduğunu bilemez haldeydi. Zorlanıyor, bedenini onunkine yapıştırmamak, mutlu mutlu gülümseyip aşk dolu bakışlarını güzel yüzünde gezdirmemek için kendini zor tutuyordu. Saygı duyulan, üstüne titrenip hayran hayran bakılan, bu salonda bile en az beş erkeğin gönlünü kaptırdığı Lady L. miydi o gerçekten; yoksa sonradan kendini suçlayacağı bir anlık zevki uğruna her riski göze almaya, her türlü çılgınlığa boyun eğmeye hazır Annette mi?

"Armand, çekip gidelim buradan. Gidelim. Hemen gidelim. Götür beni."

"Bitti artık o tatlı sözler. Burada, olduğu yerde kalacak ve bize çalışacaksın."

Vals bitmek üzereydi, dediklerini anlamak için kendisini biraz zorlaması gerekti: Sonraki dansın ardından bilardo salonunda buluşacaklardı, ardından Armand, Gromoff ve Sapper çıkıp bütün katları dolaşacak, aşağıda eğlencenin dibine vurulurken onlar yukarıda mücevher toplayacaktı. Ayrıldılar, genç kadın birkaç adım daha attı damalı mermer döşemede, durup bir kadeh şampanya içti, Lesseps ve Panama Kanalı'nı anlatan kupa valesi kılığındaki Sir Walter Donahue'yü dinledi kibar kibar, sonra oğlunun odasına koştu. Dingen yüzüne ay ışığı vuruyordu küçüğün, yorganın üstüne çıkardığı elinde kıvrık kırmızı burunlu, kötü kötü bakan bir kukla vardı. Üstüne saldırır gibi eğilip dudaklarını oğlının sıcak kulağına yapıştırdı. Çocuk kıpırdar gibi yaptı, başını çevirdi, ama uyanmadı. Ama

bu küçücük soluğu yanağında hissetmek kendine gelmesini, aklını başına toplamasını sağladı. Yeniden konukların yanına döndüğünde hal ve tavırlarında genellikle ve pek yanlış biçimde “saraylı” olarak tanımlanan o güven dolu rahatlık vardı.

“Esas olarak hâlâ halk kadınıydım,” dedi Lady L. “Neyse ki henüz, tümüyle o şatafatlı dünyanın insanı değildim. Beni kurtaran da bu oldu. Doğanın kucağındaydım hâlâ ve biri yanımda yavrusunu savunan bir dişi canlıdan söz ettiğinde –Kipling çok güzel yazar bu konuda– yaptığının çok korkunç olduğunu bilirim, ama asla kendimi suçlamam.”

Papağanlı yeşil salona döndüğünde bir Mefisto’nun farkında olmadan bir yandan kuyruğuyla oynarken bir yandan da *Charivari* karikatüründen fırlamış gibi duran silindir şapkalı bir John Bull’la politika konuştuğunu gördü. Saint-James Sarayı nezdinde Hollanda büyükelçisi olan Arap prensi kılıklı biri tek gözü siyah bantlı, kan kırmızı fularlı pek çirkin bir korsanla, dışışleri müsteşarı Saint-John Smith’le Transvaal’in son durumuyla ilgili fikir teatisindeydi. Zamanın en oturaklı en korkulan yargıçlarından Kraliyet Mahkemesi Başkanı Kazanova kılığındaydı ve bu Lady L.’ye pek acıklı geldi; adam şampanya içiyor, bir yandan da şapır şapır terleyip imdat arayarak gözlerini yargıçtan kaçırmaya çalışan bir Fransisken keşişiyle gevezelik ediyordu.

“Evet, sayın yargıç... Bu konuda sizinle tamamen hemfikirim sayın yargıç,” diye geveliyordu zavallı Gromoff soğuk ve mekanik bir sesle, karşısındakinin ettiği tek lafı bile dinlemediği açıkça belliydi. “Günün birinde Disraeli’nin de dediği gibi... O kadar da iyi söylemişti ki... Neyse, ne dediğinin önemi yok, sonuna kadar haklıydı... Tartışmasız çok büyük adam Disraeli. İskoçya’da çalıhorozu avındaydık, yoksa keklik miydi? Her neyse, pek haklıydı. Son derece de meşru... Şerefim üzerine yemin ederim, asla kaçak avlanmam... Hep şunu derim: Yasa size saygılı olsun istiyorsanız, yasaya saygılı olun...”

Yavaşça geri çekilip neredeyse Lady L.’nin arkasına saklandı soluksuz kalmışçasına: Yüzünü ter basmıştı, gözleri yağlı bir sıvıda yüzüyor gibiydi.

“Bu kadarı da fazla, baksanıza yaprak gibi titriyorum... Bu adam var ya, şu bana bakan yargıç, Kraliyet’e hakaretten tam üç yıl hapis cezası yapıştırmıştı bana Kraliçe’nin ellinci yılını protesto gösterisinden sonra... Sizi bir yerden gözüm ısırtıyor, eminim, dedi bana... Kalbim böyle sınavlara dayanmaz, hiçbir şey göremiyorum, gözümün önünü sis kapladı, müthiş korktum, diyorum size, sanki sonum gelmiş gibiydi... Buna izin veremem... İngiltere’de kalan son anarşistim ben, korunup kollanmam gerekir...”

Armand bilardo salonunda büyülenmiş gibi onu izleyen üç kadınla tatlı bir sohbettedy; biri Marie-Antoinette kılığındaydı, diğeri Jeanne d’Arc, sonuncusu ise Juliette değilse eğer, Ophelia. Neresinden baksan her biri üstlendiği rolden en az yirmi yaş daha fazla, diye düşündü Lady L. tiksintiyle. Armand nihayet onlardan ayrılıp yanına geldi. Terasa çıkıp gecenin kıyısında durdular. Neşeli, hızlı, kadınsı bir vals arkada bir yerde kahkaha ve çığlıkları zıplatmış, uçarlılığıyla yeryüzünün bütün yüküyle dalga geçiyordu.

“Her şey hazır mı?”

“Odama deri torba bıraktım. Benim mücevherler de orada. Birinci katta sağdaki en son kapı. Hepsini al. Servet eder benimkiler, size en az bir yıl yeter. Ama ötekilere dokunma. Çok tehlikeli çünkü.”

“En iyi dostlarını mücevherlerinden arınmış görmek Hanımefendi’yi eğlendirmeyecek mi yoksa?”

“Hem de çok eğlenceli olur sevgilim, ama sürekli gülemeyiz ki...”

Lady L. yüzünü, boynunu gecenin karanlığına uzattı serin havayla biraz sakinleşmek umuduyla.

“Armand, Armand, arada düşündüğün olmuyor mu biraz da kendim için yaşasam diye?”

“Sürekli aklımda, ama insan kendini sakınmalı.”

“Mutlu olmaktan mı?”

“Tek istediğim bu, ama bunun için can yoldaşı lazım.”

“Dünyada kaç kişi yaşıyor tam olarak? Bir milyar mı? İki mi?”

“Yakında hatırlatacaklar sana kaç kişi olduklarını.”

“Peki al mücevherlerini. Konuklarımı da soy. Ama bir kısmını kendine sakla bari. İkimiz bir yerlere gidelim biraz. Güney Asya’ya, Türkiye’ye...”

“Sen gerçekten hiç anlamayacaksın aşk denen şeyi.”

Sesi giderek acılı bir tona bürünmüştü. Lady L. tanıdığı tek gerçek anarşistin sözlerini düşündü: “Sizin âşığınız kendini toplumsal reformcu sanan bir yıldızıyıcı. Yeryüzünün en kadim soylu sınıfına mensup biri, idealist bir hayalperest. Şövalyeleriyle birlikte Graal’ı arayan Arthur’un *Ölüm*’ünün soyundan geliyor doğruca, ama sırrı *Anarşinin İlkeleri*’nde bulduğunu sanıyor. Büyücü Merlin zamanında da çok öldürdüler, ama bunlar o zamanın ejderhaları değil. İflah olmaz bir açlık, susuzluk bu, çok ilginç bir fenomen ve çok da tehlikeli: En müthiş katliamlar hep bundan çıkar. Günün birinde en çok sevdiklerini de tutkulu bir cinayetle yok edecek o büyük insanlık tutkunlarından biri o. –Evet, sevgili Dicky, bin defa haklısınız, ama öyle yakışıklı ki! –Madem öyle, Boldini’ye ısmarlayın, ‘Mutsuz Palyaço’ suretinde portresini yapsın, siz de rahat edin.”

Ama bütün bunlar, hayatın umutsuz derin tınlarını örtsün diye kulağında çaldırıp durduğu dalgacı çanlar, gerçek olan ötekini unutmak umuduyla kendine yeni bir kişilik yaratmak amacıyla ustaca edindiği hal ve tavırlar, düzenbazlıklar kendisine ait olup başka birine, milyonlarca meçhul yüzden oluşan bir düşmana gidecek güzelliği, yakışıklılığı korumayı, ona sahip olmayı, yüzünü kendisine döndürmesini sağlamaya yetmiyordu işte ve birden, yelpazesinin taş tutmacına öyle şiddetli vurdu ki, yelpaze kırıldı.

“Haydi, içeri girelim.”

ON DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Sir Percy Rodiner gergin elleriyle koltuğun kolunu hafifçe kavramış, kuşkulu bakışlarla çevresini süzüyordu: Lady L.'nin onu buraya getirmesi için çok önemli sebepleri olduğuna inanmak gerekirdi, çünkü görmeye alıştığı türden bir yer değildi burası. Bir yerlere gizlenmiş bir duvar saati olmalıydı, kuşkusuz şu fena halde kasvetli maça kızı paravanının arkasına; dinmek bilmez düzenli tik taklarıyla kader ânının yaklaştığını haber verir gibiydi: Bütün bu korkunç terörist ve bombalı saldırı hikâyelerinden sonra saat de cinayet için harekete geçirilmişti ve bütün bu marazi dekor birden suratında patlayacaktı. Yaz evi atmosferinde ahlak dışı, kuşkulu, şehvet çağrışımlı bir şey vardı ve ortamın insanda sapkın meraklar uyandırmaması, hatta bu tür hayaller gördürmemesi mümkün değildi. Duvarlarda saldırgan dürtü ürünü olduğu belli tablolar vardı örneğin; sarışın kimi kadınlar, ki İngiliz bile olabilirlerdi, memeleri tümünden çıplak, bıyıklı esmer âşıklarının kucağında Boğaziçi sahilinde mest olmuş haldeydi; manzarayı tamamlayan desenler için "cüretkâr" tanımını yetersiz kalırdı; iki, üç gravür ayrıntılı incelenmese daha iyiydi sanki, "Fransız" tanımlaması yeterdi; kendini erkeğine teslim etmiş beyaz cariyeleri atının terkisine atmış kara derili şövalyeler; kar üstündeki troykalar da, klasik İtalyan balkonlarda, klasik mehtap manzaralarında, her yerde, her iklimde sevişen âşık çiftler; havada bile aşk kokusu var gibiydi. Devlet Şairi ayıplar yüz ifadesiyle ve Lady L.'nin gülerek onu izliyor olmasının büyüttüğü sıkıntıyla bütün bunların ortasında dikilip duruyordu. Esasen bütün bu rüküşlük sonradan görecekleleriyle karşılaştırıldığında bir hiçti ve Lady L.'nin bugüne kadar sakla-

dığı ve dışarıya, yıkım tehdidi altındaki –aslında buna artık Sir Percy de ikna olmuştu– yaz evinin dışına taşımak için kendisinden yardım isteyeceği gizli hazinenin ne olduğunu tahmin etmesi çok zordu. İçeride az çok ticari değeri olabilecek tek tablo hamamda cariyelerin tasvir edildiği bir Fragonard resmiydi. Fragonard'ın eserlerinde doğudan ilham aldığını bilmezdi Devlet Şairi, ressamın edepsizliğinin Fransa'yla sınırlı olduğunu sanırdı o güne kadar.

"Bu tür elden düşme ıvır zıvır koleksiyonu yaptığınızı bilmiyordum," dedi kuru bir ses tonuyla.

Lady L. omuzlarını saran Hint şalının püskülleriyle oynuyor, hoşça gülümsediği bir şeye bakıyordu: Percy bakışları takip edip kadının en sevdiği evcil hayvanlarından birinin başını gördü karşıda: Postu kaplanı gibi çizgili, mavi yakalı bahriyeli elbisesi giyip kafasına kırmızı ponponlu bere takmış bir erkek kedi, yaldızlı bir çerçevenin içinden bakıyordu. Adam kederlendi, sonsuzluğa intikal etmiş sevgili hayvanlar dizisi daha da genişlediğinde benim bedenimde hangi kanarya ya da dişi papağan belirecek acaba diye düşündü.

"Buradaki bazı objelerin benim için büyük duygusal anlamı, değeri var. Ev yıkılacağı için onları dışarı taşımama yardım etmenizi rica edecektim sizden."

O çok iyi tanıdığı şımarık, canlı baş sallama hareketini yaptı sonra kadın.

"Hayatımın bir bölümü burada geçti ve ıvır zıvır dediğiniz şeyler benim için elinden geleni yaptı Percy... Düş kurmama, hatırlamama yardımcı oldular..."

Ne kadar tuhaf, diye düşündü birden Lady L. şüpheyle, kendini şimdi, burada, aniden yaşlı bir kadın olarak buluvermesi, yaklaşık altmış yıl, gerçekten altmış yıl geçip gitti deyivermesi, geriye hiçbir şey kalmaması, her şeyin uçup gitmesi, balonun bitmiş olması ne tuhaftı. Oysa Çardaş tınları öyle canlıydı ki kulağında; avizenin altında dönüp duran çiftleri, şefleri nedense parlak sırmalı Avusturya askeri üniforması giymiş kemanlı, tefli Çigan orkestrasını görür gibiydi; ve jokey hemen önünde, kazağı ve siyahlı sarılı kepi, elinde kamçısı ve yana yatmış başıyla kapı aralığında, kendisini dikkatle

dinleyen bir grup insanın ortasında dikilip duruyordu. Hepsi çok içmişti. Biri bu yıl atı Zephir'le derbi kazanan Sir John Evatt'tı.

"Lütfen, açıklayın bana, lütfen, Ascot'taki son yarışında Hurricane'e siz mi bindiniz, bunu mu söylüyorsunuz yani?"

"Kesinlikle bayım, ben bindim, başkası değil," diye cevap verdi jokey hafiften kavgaya hazırlanan ses tonuyla.

"Ve yine diyorsunuz ki Rothschildlerin Sirius'una binen de sizdiniz?"

"Evet, öyle diyorum bayım, şerefimle," diye cevapladı Sapper kuru bir sesle. "Sirius atların şahıydı bayım."

"Ve tam iki defa Grand National kazandınız?"

"İki defa bayım," dedi Sapper. "İki defa, iki yıl peş peşe; gerçek bu bayım."

Üç adam bacaklarının üstünde hafifçe yaylanarak, küçümser bir ifadeyle, buz gibi baktı.

"Öyleyse bir tek şey söyleyebilirim size bayım; buraya 'Sapper' O'Malley, on iki yıl önce Paris'te Grand Prix du Bois yarışında boyunu kıran o ufak tefek jokey kılığında geldiniz yani."

"Tam üstüne bastınız. Ayrıca hafızanızın önünde saygıyla eğiliyorum bayım."

"Çok ünlü bir jokeydi Sapper," dedi Evatt.

"Bu konudaki düşüncenize tamamen katılıyorum bayım," dedi Sapper.

"Boynunun kırılmış olması ne büyük talihsizlik."

"Yazık, gerçekten yazık bayım," dedi Sapper.

"Hep merak ederim sonra ne yaptı diye?"

"Bir sürü şey, bir sürü şey yaptım bayım."

"Hepsinden büyüktü," dedi Evatt.

"Gerçekten de hepsinin içinde tek ve biricikti, evet bayım," dedi Sapper.

"Öyleyse o küçük adama içelim bayım," diye önerdi Evatt.

"İçelim elbette bayım," dedi Sapper.

Armand'ın oyunun tehlikeli bir hal almaya başladığını hissedip araya girmesi de tam o anda oldu. Sapper'i çekip büfeye doğru gö-

türdü; korkudan dehşete düşmüş Gromoff oradaydı, sakinleşmek için tas tas et suyu içiyordu.

“Artık yapamayacağım,” dedi ağlamaklı bir sesle. “Öyle korkuyorum, korkum öyle büyük ki, şu bina kadar; hem bazı şeyleri böyle gerçek bir büyüklükle açıklamak da güzel... Doğrudan Eylem beni dehşete düşürüyor. Kutsal dava için ruhumun ta derinlerinden gelen heyecanla elimden geleni, yüreğimin her dediğini yaptım şarkı söyleyip haykırırken, ama sıra eyleme gelince... Dağılıyorum, kendimi kaybediyorum, sanki yokmuşum gibi. Benim için gerçek eylem şarkı söyleyip haykırmak, tabanca kullanmak değil.. Çıkartın beni buradan. Çok güzel bir sürü şarkım var daha söylenecek, sesim halkı sokaklara dökecek kadar güçlü hâlâ... Ama bunun için önce hayatta kalmalıyım. Güzel bir şiirin, hissederek söylenen bir isyan şarkısının devamına buradaki varlığımdan daha çok faydası olur. O haldeyim ki öleceğimi hissediyor, öyle inanıyorum...”

“Buna ben de inanıyorum,” dedi Armand buz gibi bir bakış atarak. Çorba kâsesi Gromoff’un unfacık, tombul ellerinde titremeye başladı, gözleri yaşla doldu.

“Pekâlâ, vakit geldi,” dedi Armand. “Üçüncü kattan başlayıp aşağı ine ine devam edeceğiz.”

Annette’e döndü.

“Orkestraya göz kulak ol... Hiç susmamalı, ara vermemeli... Bize kırk dakika ver, yeter, sonra yaz evinde buluşuruz.”

“Kimseyi öldürmemeye dikkat edin dostlarım,” dedi Lady L. “Lekeşi çıkmıyor sonra.”

Üçü uzaklaşırken gözleriyle izledi: Kristallerin sonsuza çoğalttığı avize ışıklarının altında kostümlü kalabalığa dalıp Charlemagneli, Brutuslu, Cengiz Hanlı, Aslan Yürekli Richardlı Tarih’in derinliklerinde kayboldular. Lady L. bir an Alba Düşesi portesinin önünde durup başını oraya doğru kaldırdı, yerimde olsa o ne yapardı diye geçirdi içinden. Ama güzelliği dillere destan düşesin yaşadığı çağ başkaydı; arzuları, istekleri, kaprisleri yasa kabul edilirdi o zamanlar. Modern dünya sevmeye uygun bir yer değildi gerçekten. İç geçirip portreye

küçük bir işmar ettikten sonra konukların arasına karıştı; kâh onunla olmanın mutluluğuyla kilolarını ya da devlet sırrını unutan şişman palyaço Scaramouche'u kâh Borsa gevezeliği yapan Iago'yu kâh bir Robin Hood'u peşine takarak bir o tarafa koştu bir bu tarafa. Herkes pek neşeliydi. Kocası, her şeyden, özellikle de kendinden hoşnut her zamanki yüz ifadesiyle onu kutlamaya geldi.

"İnanın bana Diana'm, çok parlak bir davet oldu, bana sorarsan bugüne kadarkilerin en mükemmellerinden biriydi, bu konuda herkes de benimle aynı fikirde. İnsanlar siz olmasanız olmazdı diye düşünüyor. Bu arada Smithy, Fransa büyükelçiliğimin hâlâ masada olduğunu teyit etti. Bana harikulade bir sefire olacağınızı söyledi. O ülkeyi de iyi tanımıştınız. Kraliçe'ye bunun lafını edeceğine dair söz de verdi ama, Majesteleri hemen atama yapmak niyetinde değil gibi."

"Ben de aynı kanıdayım," dedi Lady L. "Paris'e temsilci yollama fikrinin Sevgili Victoria'mızı rahatsız eden bir yanı var. Onun gözünde kötü bir yer Paris."

El ele tutuşup sıçraya sıçraya salondan salona geçen bir grup saraband dansçısı araya girip konuşmayı kesti. Lady L. üç İtalyan *monsignori*; Lord Ridgewood, Lord Brackenfoot ve Lord Chilling tarafından çepeçevre kuşatılmış buldu kendini. Üç genç *tehlike* sınırını aşmayan, kimseyi rahatsız etmeyen bir cesaret gösterisiyle babalarının Kral naipliği nezdindeki kötü şöhretini sürdürme niyetindeydi; ama Lady L. saten ayakkabıdan şampanya içmenin ya da aile doktorunun önceden sıkıca muayene ettiği genç bir hanımı ziyaretin ötesine geçmeyeceklerinden emindi. Gülerek yanlarından uzaklaşıp balo salonuna döndü.

Eğlence sönmeye yüz tutmuş gibiydi. Yorgunluk ve şampanya etkisini göstermeye başlamıştı. Talleyrand kılıklı –Metternich'in ruhu şâd olsun– Avusturya Büyükelçisi koltuğunda uyukluyor, Eddie Rotschild saygıda kusur etmeden, gözleri hafifçe donuklaşmış VIII. Henri kılıklı genç Norfolk dükünü ayakta tutmaya çalışıyordu.

"Diyorum ki Diana'm, bu akşam benimle bir kez olsun dans etmediniz..."

“Birazdan Bunny,” diye söz verdi Lady L., “izin verin biraz so-luklanayım.”

Mendiline iğneli küçük İtalyan kol saatine baktı çaktırmadan. Yaklaşık üçtü. Kırk dakikalık süre rahat rahat dolmuştu. Müziğe tan yeri tizliği, coşkunluğu hâkim olmuştu. Orkestra şefine yaklaştı genç kadın; ufak tefek, yusyuvarlak, burnuna hamam böceği konmuş gibi bıyıkları, kocaman gözleri olan biriydi; müziği yarım saat daha sürdürmelerini istedi. Adam kollarının hareketine ara vermeden kibarca göz kırptı, ama birkaç konuk balodan ayrılmaya başlamıştı bile; armatör Gülbenkyan’ın İyilik Meleği kılığına girmiş karısının da onlarla olduğunu fark etti, kadın bitkin, merdiveni çıkmak için bir adım attı. “Tanrım, bitirmiş olsalar bari,” diye düşündü. Şans-ları yaver gittiyse eğer, şu an ganimetle çoktan sıvışmış olmalılar; evde kılık değiştirecek, sonra rahat rahat Wigmore’a gidecek sabah beş trenine bineceklerdi; polisin ite kaka gelip araştırmaya başlaması bayağı zaman alacaktı ve böylece birkaç ay daha kazanacaktı, ama artık onu asla rahat bırakmayacaklarını, kaderinin ellerinde olduğu-nu biliyordu, skandal er geç patlayacaktı. Erken davranıp gecenin karanlığında onlarla gidip ortadan kaybolmak, her şeyi geride bırak-mak; kimsenin gerçeği öğrenmemesi, mehtap ışığında rahat rahat uyuyan oğlunun kâbus görmemesi için gerekirse kendini feda et-mek yapılacak en iyi şeydi... “Aman ne kadar da kandırılmaya hazır bir kafam var,” diye geçti aklından; “Armand’ın peşinden gitmek için mazeret bulmaya başladım bile.” Ardından bir şampanya daha getirmelerini istedi; elinin titrediğini fark etti.

Ortalığı delip geçen bir kadın çılgılığı tam o sırada patladı evin içinde. Çılgılık duvarları yıkacakmış gibi geldi Lady L.’ye, ama or-kestra sönmekte olan eğlenceyi ateşlemek için iki kat gayrete gel-mişti ve çılgılığı bir tek kendisinin duyduğunu düşündü. Hızla ana mermer merdivene yöneldi, bir an durup dinledi.

Bayan Gülbenkyan yatak odasının kapı eşiğini aşıp içeri girmek üzereyken jokey ve aba cübbeli keşişle burun buruna gelmişti; mü-cevher kutusunu deri torbaya boşaltıyorlardı; kadının inci kolyesi hâlâ keşişin elindeydi. İmdat diye bağırıp geri kaçmıştı kadın ve

Lady L.'nin duyduğu bu dehşet çılgınydı. Kat hizmetçilerinden biri tam zamanında yetişip İyilik Meleği'nin düşmek yerine kollarına yığılıp bayılmasını sağlamış, iki "katil"le bu kez kendisi burun buruna gelmişti. Kadın öyle büyük bir korkuya kapılmıştı ki ağzından anlamlı laf almak için saatler geçmesi gerekmişti. Armand o sırada yandaki bir odadaydı. Hemen koridora fırladı ve dehşet içindeki kat hizmetçisinin de, kendinden geçmiş İyilik Meleği'nin de ciddi bir tehlike oluşturmadığını çabucak anladı. Suç ortaklarına beni takip edin işmarı yapıp sol kanattaki merdivene yöneldi, hızla zemin kata inip davetli kalabalığına karıştı. Uzun süredir korkusunu bastırmaya çalışan Gromoff bu kez aklını gerçekten yitirmese üçünün aynı şekilde bahçeye ulaşması işten değildi; ne yaptığını bilemeyen, kaçmaktan başka şey düşünemeyen Gromoff bir elinde deri çanta, ötekinde ise az önce çaldığı inci kolye, başını öne eğip dosdoğru balo salonuna inen ana merdivene yöneldi. Kendini biraz toplayıp hengâmeli eğlence ortamına dalması, yakayı sıyırması o an bile mümkündü, çünkü atılan çılgık kimsenin dikkatini çekmemişti, *Çardaş*'ın dibine vurulmuştu, her yerde kahkaha ve neşeli bağırtilar uçuşuyordu. Ama zavallı kayıp davalar âşığı sakince çıkışa yönelmek yerine iyice afalladı ve öne hamle etmekle yeniden merdiven çıkmak arasında, sırtı duvara dayalı, yüzü dehşet içinde, bir elinde deri çanta, ötekinde kolyeyle ana merdivende çakılıp kaldı ve bütün bakışlar ona yöneldi. Suçüstü yakalanmış hırsız hali öyle aşikârdı ki orkestra müziği kesti, çiftler dansı bırakıp pistin ortasında kalakaldı, herkes kapana kısılmış hayvana bakar gibi, sırtı duvara dayalı Fransisken keşişine döndü.

Durdurmak için Gromoff'un peşinden fırlayan Sapper göründü sonra merdivenin üst basamaklarında; bir an tereddüt etti, sonra çekilip toz oldu. Titrek bir paçavraya dönen hırsız ise conquistador kılıklı genç Patrick O'Patrick ve Commandeur rütbeli şövalye suretindeki Sir Allan Douglas tarafından kısıvrak yakalanmıştı bile.

Büyük bariton yakalanır yakalanmaz kekeleyerek itiraflara başladı.

“Ben istemiyordum! Beni tehdit ettiler, zorladılar beni...”

Lady L. elini boğazına götürdü: Gromoff ona bakıyordu, adının adamın dilinin ucuna kadar geldiğini, elleri serbest olsa çoktan kendisini göstermiş olacağını anlayıverdi genç kadın. Armand'ın kalabalıktan sıyrılıp yanına geldiğini, elinde tabanca, sakın sakın merdiveni çıkmaya başladığını da tam o anda gördü. Gromoff da gördü onu, dudaklarında belli belirsiz umutlu bir gülümseme belirdi, Armand'ın yardıma geldiğini düşünüp şiddetle debelenmeye başladı, kendini kurtarmaya çalıştı. Armand bir basamak daha çıktı ve Gromoff umutsuz bir son çırpınıyla kendini kurtarmıştı ki tabancayı kaldırıp adamın tam kalbine ateş etti. Tombul yağlı suratında büyük bir şaşkınlık ifadesi beliren Fransisken keşiş pelte gibi merdivene yığıldı.

“Hanımefendiler ve beyefendiler,” dedi Armand sesini yükselterek, “bendeniz Fransız polis teşkilatından müfettiş Lagarde. Bu akşam burada farklı maskeler altında gizlenmiş çok sayıda suç firarisi var hâlâ ve sizlerden ricam, bulunduğunuz yeri terk etmeyin ve sükûnetinizi koruyun. Maalesef burada herkesin kimliğini kontrol etmek, doğrulamak zorundayız. Bu da uzun sürmez: Scotland Yard'daki meslektaşlarım ünlü anarşist Armand Denis'i yakaladı bile. Ama suç ortakları hâlâ burada, bunu biliyoruz. Kimse şu ya da bu sebeple yerinden ayrılmayacak; zaten bahçeye köpeklerimizi saldı.”

Konuklar sessiz, yerlerinden kıpırdamadan küçük gruplar oluşturdu; yüz kadar balmumu heykel pitoresk, kaskatı pozlar vermek için Madam Tussauds Müzesi'nden buraya kaçmıştı sanki. Armand, Gromoff'un elinden düşmüş çantayla inci kolyeyi sakince yerden aldı, birkaç basamak inip Lady L.'nin önünde reverans yaptı.

“Olanlardan ve zamanında önlem alamamış olmaktan ötürü çok üzgünüm madam. Beni bağışlayınız. Birkaç dakika sonra burada her şey yoluna girmiş olacak.”

Yeniden önünde eğildi kadının ve belli belirsiz bir sesle fısıldadı.

“Seni yaz evinde bekliyor olacağım.”

Bakışlarını son bir kez çevresine birikmiş şaşkın yüzlerde gezdirirken dudaklarında zar zor sezilebilen ironik bir gülümseme belirmişti. Sonra torba ve inci kolye elinde, acele etmeden terasa çıktı. Lady L. de birkaç basamak çıkıp konuklara döndü:

“Bu akşamın bizlere biraz beklenmedik bir eğlence armağanı olduğunu şimdi şimdi anlamaya başlıyorum, ama her zaman olduğu gibi her şey yoluna girecek. Maestro, biraz daha müzik lütfen...”

Heyecanlı mırıldanmalar, fısıldaşmalar duyuldu, birileri biraz şikâyetlenir gibi oldu. Sonra müzik yeniden başladı, balmumu yüzler canlandı. Bu apansız kesinti öncesinde baloyu terk etmeye hazırlananlar bile dansı sürdürmeyi onur meselesi yaptı; Britanya soğukkanlılığının ne demek olduğunu, ev sahibesinin sıkıntıdan kurtulmasına ne gibi bir yardımı dokunacağını tanığı olmak ister gibiydiler. Donuk gözlerine yapışmış şaşkın ifadeyle merdivenin mermer basamaklarında yatan aba cübbeli Fransisken keşişe bakmamaya çalıştılar sadece.

Lady L. eteğini biraz kaldırıp adamın üstünden atladı, odasına gitmek üzere yukarı çıktı. Koşarak makyaj, yatak odalarını, çamaşırhaneyi geçip servis merdiveninin oraya geldi. Kimse yoktu, mutfak tarafından sesler, koridorda koşuşturan hizmetçilerin ayak takırtılarını duydu; oda hizmetçilerinden biri hıçkıra hıçkıra ağlıyor, bir diğeri histeri krizine yakalanmış gibi gülüyor, güçlü Cockney aksanlı bir uşak bir şeyler söyleyip onu yatıştırmaya çalışıyordu. Merdiveni çabuk çabuk inip ortak avluya çıktı. Henüz birkaç adım atmıştı ki, birden yerde, ay ışığı altında iki büküm yatan bir şey gördü. Sapper üçüncü katın yağmur oluğundan kayarak inmek istemiş olmalıydı ve şimdi taşların üstüne serilmiş yatıyordu, eyerinden son kez çektiği kamçı da yanındaydı. Genç kadın duraklayıp ay ışığı gölcüğünde hareketsiz yatan şeye şöyle bir göz attı, sonra eteklerini toplayarak yaz evine doğru koşmaya başladı.

ON BEŞİNCİ BÖLÜM

Gece mavi peçesini sallayarak çevresinde dans edip duruyordu; çıl-gınca kaçışan bulutlar bile aynı paniği yaşıyor gibiydi. Işıksız yolda, keşane ağaçlarının altından geçerek, bulutların ay ışığıyla küçük kaçamak oyununun canlandığı heykeller, boş mermer banklar arasından geçerek koşuyordu; bataklığın oradan köpek havlamaları, arkasından sanki ona yetişmeye çalışan, zincirinden boşanırcasına hararetli bir müzik sesi geliyordu: Orkestra Lladós'un *Tan Yeri Çardaşı*'na başlamıştı ve vahşi "Pusta Gecesi" trampet sesleriyle çevresinde sıçrayıp duruyordu. Gecikmiş olması, çekip gitmiş olması korkusu şaşkınlığını hayvanileştirmiş, bahçe kalbinin endişeli gümbürtüsüne tümüyle gömülmüş gibiydi. Kollarını çizip elbisesine takılan gül ağaçlarının arasındaki patika yola attı kendini yüksek topuklu ayakkabılar giymiş olmasına Fransızca küfürlerle hayıflanarak. Çıkardı ayakkabılarını ve yeniden, sivri gölgesiyle Büyük Ayı'ya meydan okur gibi duran yaz evine doğru koşmaya koyuldu.

Yatağın başucundaki çarpılmış mum yana yana tükenmek üzereydi, duvara Armand'ın titrek silueti vurmuştu. Genç adam odanın ortasında, Lady L.'nin o çok iyi bildiği ve her gece canlıymış gibi rüyalarına giren pusudaki vahşi hayvan hareketsizliğiyle, tabancasını ileri uzatmış, ayakta dikiliyordu; rüyalarında da böyle çıkardı karşısına ve sıçramasını, asla gerçekleşmeyen sıçramasını bekleyerek üstüne atılırdı adamın; son derece dikkatli, buz gibi soğuk bir ironiyle, yüzünde de kaskatı bir ifade vardı; dosdoğru üstüne doğrulttuğu tabancanın yönünü değiştirmede; ona artık asla güvenmediğini, dahası biraz da korktuğunu düşündü birden ve çok rahatsız oldu.

“Onu ne kadar sevdiğimin onca kanıtından sonra bu beni biraz rahatsız etmişti,” dedi Lady L.

Devlet Şairi ürkmüş gibi baktı kadına.

Paravanı oluşturan maça kızları kapkara gözlerle bakmayı sürdürüyordu; şark usulü yatağın üstündeki çatlak aynada iğrenç bir gülümseme belirmiş, öylece donmuş gibiydi; görünmez duvar satının her vuruşu pusudaki tehlikeyi daha da büyütüyor gibiydi; odada bir yerde korkunç bir şey, iğrenç bir tehlike saklandığı hissediliyordu. Lady L.’nin bembeyaz saçlarının altındaki yüzü ifadesizdi; bir eliyle hükmedici bir jestle bastonunu tutuyordu, gözlerinde neşeli bir ışıltı vardı.

“Evet, bana karşı tetikte olduğunu, artık zerre güvenmediğini hemen hissettim. Ve doğrusu şu ki ben de her şeye hazır ve –böyle de düşünebilirsiniz– onu korumak için her şeyi yapabilecek durumdaydım. O an bana hükmeden şey aşk mıydı, yoksa rakibeme, insanlığa, Armand’ın olanca ateşiyle, olanca adanmışlığıyla emrine amade olduğu metresi miydi, onu da bilmiyorum artık. İronik, soğuk bir ilgisizlikle ve –nasıl desem– tam bir *farkındalıkla* bakıyordu, böyle bir gücenmişlik, incinme duygusu hissettim işte; sevgilisi son sözümü söylediğimi, onun peşini bırakacağını sanıyorsa çok yanılıyordu. Güzel gözlerinin hatırına her şeyi yapabilir, her şeyi yakıp yıkabilirdi onun için, kimse durduramazdı; ama iflah olmaz tutku nasıl bir şeydir, onu da ben biliyordum ve bunu kanıtlayacaktım. İyi bir okuldan geliyordum bildiğiniz üzere. Ve öyle bir edası öyle bir klasi vardı ki –evet, başka kelime bulunamaz bunun için– o beyaz ipek saray kılığı içinde; beyaz ona o kadar çok yakışmıştı ve onca korkunç şeye, hapisanede geçtiği onca korkunç sınava rağmen o kadar terütaze ve güzeldi ki yüzü, bir an durdum ve hıçkırarak kollarına atılmadan önce benzerliğe gülümsemeden edemedim: Sanki oğlumdu bana böyle karşıdan bakan...”

Sir Percy Rodiner irkildi.

“Bütün bunlar korkunç. Korkunç bunlar.”

“Ekstremizmden hiç anlamıyorsunuz dostum,” dedi Lady L. sabrı tükeniyormuş gibi. “Tutku size tamamen uzak bir şey. Homurda-

nup duracağınıza kendinizi eğitmeye bakın. Öyle bir aşk ateşi, gücü, adanmışlığı, güzelliği vardı ki, güzellik evet, kimseye bırakamazdım. Âşık herhangi bir kadın anlar beni, halimi. Hem onu kendime saklamaktan çok, rakibeme ait olmasını önlemeye çalışıyordum.”

“Armand, dinle beni...”

“Sonra, daha sonra. Sapper nerede?”

“Öldü.”

“Ne, ne diyorsun sen!”

Armand’ın bedeninin kasıldığını hissetti; öyle bir acı ve şaşkınlık ifadesi belirdi ki yüz çizgilerinde, Lady L. umutlandı: Yenilgi denen şeyle tanışıyordu belki de nihayet.

“Onunla gidecektim ya da birkaç gün sonra Cenevre’de buluşup birbirimizin olacaktık daha öncelerde olduğu gibi; Türkiye’ye, belki Hindistan’a gidecektik – Tac Mahal’i bilirsiniz; yaptığı onca şeyden sonra biraz olsun mutluluk verecek böyle şeyler lazımdı bana gerçekten...”

Lady L. son güne kadar birlikte mutluluk hayali kuran, mutlu gondol, mutlu tamamına ermiş aşk düşleri gören iflah olmaz Annette’i, o takıntılı, koca kafalı işçi kızı hatırlayıp başını salladı... Yüreği mavi-kırmızı, sokakta *musette* dansı yapan hizmetçi kızdı o hâlâ... Başka bir hanımefendi, Battenberg Prensesi Alice bir gün ona şöyle diyecekti Mayerling faciasından söz ederken: “Aşk mı, hadi ama, bırakalım yoksullar oyalansın öyle şeylerle.”

Armand boynu kırık muma döndü yüzünü, onun da kendisine baktığını düşünmüş gibi küçük mum alevine kederle gülümsedi.

“Zavallı Sapper. O yokken bayağı zorlanacağız... İyi adamdı. Neyse.”

Hepsi o kadar: İnsanlığın yanında ölen yoldaşının bile hükmü yoktu. Deri çantaya eğilip elini daldırdı, bir avuç mücevher alıp güldü.

“Vay canına. Lloyds’un yas günü bugün. Bununla işe girişebiliriz. Neresinden baksan bize en az bir yıl yeter bunlar.”

Gözlerini yumdu Lady L. "Biz"in ne olduğunu biliyordu. "Hiç kimse" demekti. Ya da olsa olsa kocaman bıyıkları ve melon şapkalarıyla gelip kelepçe takacak, giyotin yolunu gösterecek Özgürlük, Eşitlik ve Kardeşlik. "Ne kadar tuhaf," diye geçti içinden tatlı bir kinle Armand'a bakıp usulca yanağını okşarken; "soylu ve cömert bir fikri dar kafalılığa dönüştürmek için ölçüyü kaçırmak yetiveriyor."

"Bunlarla en az on hareketli grup oluşturur, bütün Avrupa'ya salabiliriz."

"Evet sevgilim. Muhteşem olacak gerçekten."

"Württemberg'den başlarız: Oradaki öğrenciler kıpır kıpır, ayaklandı ayaklanacak hepsi. Önemli olan kamuoyuna ne zaman nerede istersek vurabileceğimizi göstermek. Alçaklar ister ki şöyle biri yakalarından tutup silkelesin onları; zayıflar ise en çok güçten etkilenir. Élysée'den Vatikan'a bir dizi saldırı düzenleriz. Farcolo haklı: Büyük yangınlar sadece gece sona ererken yaşanır..."

"Birkaç kişiyi de hemen öldürmeliyiz," dedi Lady L.

Ama şakadan, istihzadan anlayacak biri değildi Armand. Kendini ciddiyete mahkûm etmişti, hafiflik hayatı kusurlu bulmasına neden olur, bunu ağır hakaret sayardı. İnsanı ya engizisyon celladına teslim edecek ya da engizisyon yargıcının tahtına çıkartacak büyük arınma, arındırma işlerinin adamıydı o. Ama söylediklerini unutabilirse eğer, sesi insanın içine işleyen mertliğiyle onu bile derinden etkiliyordu ne yazık ki. Yatağa oturup üstündekileri çıkarmaya başladı. Soyunurken bir yandan da soğuk, somurtuk bir suratla, meydan okur gibi bakıyordu adama: Rakibesinde olmayan, onun veremeyeceği bir şey vardı onda hiç değilse. Giysi kayıp ayaklarının dibine düştü, saçındaki pembe tül den gül ve ipek eşarp hariç, çıplak kaldı. Adam tereddütteydi, kendini kollamaya çalışır gibiydi, tabancasını hâlâ elinden bırakmamıştı.

"Zamanımız yok."

"Acele et öyleyse," dedi kadın sabırsızca.

Armand eğilip omzundan öptü kadını... O da kendini çabucak, tümüyle teslim etti, inledi; sebebi keder mi, kin mi, bir daha hiç tadamayacağı kadınca mutluluk muydu bilemeden. Derin iç çekişle-

rine o anki kadar çok şefkat ve şehvet sözcüğü kattığı olmamıştı o güne kadar...

"Of, yeter ama Percy, surat asmayı bırakın artık. Daha size ben bile terörizm çizgisine nasıl geldim, onu açıklayacağım. Bunu yapmazsam hakkımda sağlam bir kanaat sahibi olamazsınız. Hem zaten bunların da bir ahlakı var, değil mi. Eminim, sevgili dostum Doktor Fisher bile verdiği onca güzel öğüde rağmen buna hayır diyemezdi. Armand'la yaptığımız gibi Tanrısız dünyada yaşama, fani dünya mutluluğu arayışına kendini kaptırıp asıl değeri o dünyaya atfetmek işte böyle bir şey kuşkusuz. Onunla benim ortak yanımız buydu gerçekten, ama herkesin aradığı kendine göre elbette. Yeryüzü cangıla dönüşüyor, insanlığı mutlu kılmak ya da bizzat kendini mutlu etmek için her şey serbest hale geliyor. Tutkuyla yaşama arzumuzu, hiçlikten gelen azgınlığımızı hafifletecek başka seçenek yok... Gördüğünüz gibi her şey bitmiş değil ve belki ben bile ders niteliğinde bir sonla noktalayabilirim hayatımı. Dalga geçmiyorum, hayır. Farz edin ki ben de nihilistim, o kadar. Çünkü Dicky haklıydı. Anarşistler ürkek insanlardır. Sonuna kadar gitmeye cesaretleri yetmez. Tutkuda, ekstremizmde ise hep sonuna kadar gitmek gerekir, hatta daha da öteye. Yapmazsan, senden de ekstremist birileri hep çıkacaktır. Nihilistler tam benim meşrebim insanlar. Armand en azından bir konuda haklıydı: Özgürlük en değerli varlığımız bizim. Dolayısıyla kendimi kendi zorbamdan kurtaracak, özgürleştirecektim. Üstünde sürekli düşünmesi gereken esaslı bir terörizm dersi verecektim ona..."

Derin derin iç çekip giyinmeye koyuldu. Bundan sonra yapacakları o kadar korkunç, acımasız gelmiyordu şimdi: Başka türlü davranamazdı. Keşke azıcık suçluluk hissetse gülümserken diye düşündü gıysisini, saçlarını son kez düzeltirken: Oğlu da aynen böyle gülerdi yaramazlık yaptığında. Armand'la vedalaşmıştı ama, ondan asla ayrılmayacağını artık biliyordu. Tatlı tatlı birlikte yaşanacak, ayrılmayacaklardı, hikâyesi olmayan, Tarih'ten uzak hoş günler geçirip gideceklerdi. İyi bir ders verecekti Armand'a; tutkusunun yolu açıldığında sevdiğinin, bizzat insanlığın da neler yapabileceğini göster-

recekti ona. Ölümün eşiğine geldiğinde sevdiklerine onca acı çekti-
rip burnundan kıl aldırmayan, kimsenin şanına gölge düşüremediği
o pek büyük hanımefendi de bir mazeret bulacaktı kendine; biraz
düşünse ebedi âşığının da aynısını yapacağını görecekti, ama her şeyi
tek bir sınıfın, toplumun, çevrenin sırtına yıkacaktı. Kolay olmaya-
caktı elbette, ama alışageldiğini gözden çıkarmadan kimsenin tut-
kuyla ya da gerektiği gibi sevelemeyeceğini çok iyi biliyordu...

“Dicky’nin yaptıklarını onaylayıp gülümsediğini görür gibiy-
dim. Bana öğüdü de dün gibi aklımdaydı: ‘Bir bomba da siz atın.
Onun alanına, dokunaklı duygulu ekstremizm alanına yerleşin siz
de. Hem zaten sizden daha sağcı olduğunu düşünmüyor musunuz?
Nihilistler anarşistlerin solundadır, unutmayın... Biz varız orada.’”

Ama gerçek anlamda plan değildi yaptığı, daha çok kadınsı içsel
bir tepkiydi...

Armand gözleri kapalı, yatağa uzanmıştı: Bedeninin kendine
gelmesini, kendini toplamasını bekliyor gibiydi. Uzun uzun bakma-
yı gözü yemedi: Ama yine de biraz rahatsız hissetti kendini. Ama
bayağı cesaretlenmişti farkında olmadan, yaptığı şeyi onaylıyordu;
bunu kalbinin her atışında varlığını hissettiği bir tür öfke ve kızgın-
lıktan anlıyordu.

“Benim zamanımın kadınları da benim gibi isyankâr olabilseydi
eğer, gelecek yüzyılın o müthiş katliamlarından kaçınabilirdik,”
dedi Percy’ye. “Soyut tapınaklara, kesik kafalar arasında dolaşan o
tapılası akla, ruhun can çekişme ihtilaçlarından ibaret o en soylu atı-
lımlarına yöneltebilirdim kadınların isyanını sanırım...”

Birden Sir Percy Rodiner’in tavrında beklenmedik, tuhaf bir de-
ğişiklik oldu: Biraz bayağılaştı sanki davranışları. Tek gözünü kırp-
tı birden kabuğunu kırmış gibi; yüzünde uzun, hatta kadınları bile
kapsayan bir hayat tecrübesi varmış gibi sinik bir gülümseme peyda
oldu ve bekâreti bozulacak genç delikanlıların bunu becerecek fahi-
şeye o kendinden pek emin ve güvenli “kaç para” sorusunu sorar-
kenki ses tonuyla şöyle dedi:

“Kısacası onu polise teslim ettiniz, değil mi?”

“Bu kadar da aptal olmayın Percy,” dedi Lady L. “Düşünsenize nasıl bir rezalet olurdu... Her şeyi öterdi, benden geriye de bir şey kalmazdı. İçimi tuhaf bir coşku, bana yepyeni gelen bir duygu kapladığını hatırlıyorum: Tamamlanması gereken bir görevim olduğu duygusu... Yurttaşlık duygum, öyle ya da böyle, ilk kez uyanıyordu. Hatırlayacaksınız, kadınlara oy hakkıyla ilgili ilk sokak gösterilerinin yapıldığı dönemdi ve ne yaptığım bilinseydi eğer, İngiltere’nin ilk feminist kadınlarından biri olarak benim de adım anılırdı tarih ders kitaplarında...”

Armand gözlerini açıp ağır ağır doğruldu. Eline yatağın üstüne düşen pembe tül den gülü aldı.

“Bana çok pahalıya mâl olacak çok kıymetli bir yarım saati yedik,” dedi.

“Şu an gitmeye kalkmak gerçekten çılgınlık olur,” dedi Lady L. “İki üç gün burada kalmalısın. Gelip benim yaz evimi aramaya kimse cesaret edemez. Düşünülemez bile. Hem zaten bir tek anahtar var. Bırak biraz heyecan durulsun, polis çekilsin... Çoktan gitti diye düşünsünler senin için. Her şey yatışınca rahat rahat Wigmore trenine binersin. Tek çözüm bu.”

Armand elindeki gülle oynarken bir yandan da düşünüyordu.

“İyi akıl ettin Annette. Kafan gerçekten serinkanlı çalışıyor.”

“Öyle olmalı zaten. Mantık ve saf aklın erdemlerini bana övüp duran sen değil misin?”

Güldü Armand, elindeki gülle usulca çenesini sıvazladı.

“Bravo.”

“Şimdi gitmek zorundayım sevgilim. Yoksa yokluğum dikkat çeker. Gidip olan biteni göreyim. Yarın görüşürüz... Endişelenme. Bu defa her şey yolunda gidecek, eminim.”

“Ben de. Hem sonra, biliyorsun...”

Omuz silkti.

“Hayatım, hayatın, hayatımız... Benim gibiler hep olacak... Fikirlerimin zafere ulaştığını göremeyeceğim ben belki, ama tohumu ekenin ille ürünü de toplaması şart değil ki... Yeter ki ürün bol olsun. Ve öyle de olacak.”

Lady L. ürperdi. Armand haklıydı. Onun gibiler hep olacaktı. Ve mutlaka ürün de alınacaktı. Kaç milyon baş alarak acaba? Yaklaşan 20. yüzyıl üründe bolluk yüzyılı olacaktı kuşkusuz.

“Doğru söylüyorsun,” dedi. “Biz hiç önemli değiliz. İki kişi gider, bir milyar gelir. Sadece Çin’de üç yüz milyon kişi var. Eminim, bugüne kadar görülmemiş rekolteler olacak...”

Sesi titredi. Ağladığı görülmesin diye hemen arkasını döndü. Evet, gözyaşı dediğin kolay kızlarda olur, diye düşündü Lady L. mendilini gözüne götürürken; ve İngiltere altmış yıllık ironiye, buzlu mizaha rağmen ağzı bozuk kaldırım serçelerine ölçülü davranmayı öğretemedi hâlâ... Bir tek şu zavallı Annette mücadele ediyordu tereddüdüne rağmen... Ama gerçekten yapacak başka şey yoktu. Dünyayı kurtaramazdı belki, ama yine de biraz olsun yardımcı olabilirdi. Ötesine gelince, insanlık kendisine başka sağlamal erkek bulsundu.

Kapıya doğru yürüdü, yavaşça açıp çıktı. Bahçede hava ağarmaya başlamıştı. Mehtapla vedalaşan köpek havlamaları dışında ses duyulmuyordu. Gözü kapalı, eli boğazında, bedeni buz gibi bir an bekledi, sonra çılgılığı basıp koşarak yaz evine geri döndü.

“Armand çabuk ol...”

“Ne oldu?”

“Geliyorlar... Çabuk... Polis... Of! Tanrım, Tanrım...”

O alaycılığı gördü yüzünde; tehlike ânında hayatı gözdeki toz zerresinden ibaret görüyormuş gibi yüz çizgilerine yerleşen ama bir an önce kurtulmaya çalıştığı havayı; saraylı kılığının aldırılmaz kibiri ni iyice vurgulayan küçümser bir edayla, dalga geçer gibi konuştu Armand:

“Vay canına... Ama yine de uğraşıp birkaçını temizleyebiliriz değil mi...”

“Hayır!”

Aranır gibi çevreye bakındı Lady L., sonra Madras işi kasaya döndü, bir an tereddüt etti...

“Çabuk, bu tarafa gel...”

Kasaya koştu, kilidin üstünde duran anahtarı çevirip bakır kaplama ağır kapısını çekip açtı... İçine bakınca rahat bir soluk aldı: Tam onun sığacağı kadar yer vardı, tam sığabileceği kadar...

“Çabuk şuraya gir, saklan! O arada ben onları uzaklaştırayım... Ama haydi acele et!

Adam üstelemeden, kadının tavrından en ufak kuşku duymadan, bir elinde gül, ötekinde tabanca, dediğini yaptı. Mücevher dolu deri çantayı da kapıp ayaklarının arasına soktu kadın. Adam hayran hayran baktı.”

“Bunu düşünen ben olmalıydım,” dedi. “Birlikte bir sürü büyük iş yapacağız, kesin...”

Şefkatle güldü genç kadın; Lady L.’nin o hoş, biraz acımasız gülüşüyle güldü. Çünkü gülüşünü bulmuştu artık, geriye onu herkesçe bilinir hale getirmek kalmıştı. Eliyle minik bir işaret yapıp usulca kapağı kapattı, anahtarı kilitte üç defa çevirdi.

Devlet Şairi koltuğunda doğrulmuş, dehşetle yuvalarından fırlamış gözlerle şark masalından çıkıp gelmiş gibi duran tuhaf mobilyaya bakıyordu ve bu İngiliz hanımefendisi soğuktan büzüşmüş omuzlarında şal, elinde anahtar, para kasasının önüne dikilmiş gülümsüyordu.

“Peki sonra? Sonra ne yaptınız?”

“Ne yapayım, baloya geri döndüm. Norfolk Dükü’ne dans sözüm vardı hatırlarsanız... Polis geldi. Bir şey bulamadı elbette. Dans ettim, bol bol içtim... Şampanya... Bol bol... Of! Öyle kızgın kızgın bakmayın artık Percy. Evet, çok içtim. Sanırım sarhoş da oldum... Ne var, söyleyin haydi...”

“Yaz evine döndünüz mü sonra?”

“Aynı anda hem kadın hem hanımefendi olmak bazen çok zordur...”

“Ne zaman döndünüz eve Diana’m?”

“Bağırıp durmayın öyle Percy, bundan nefret ederim... Çok içtim diyorum size... Kendimi oyalamam gerekiyordu bir süre...”

“Bir süre oyalanmak mı?”

“Zaten çok geçmeden İngiltere’den ayrıldık; kocam sonunda o büyükelçilik vazifesini elde etti biliyorsunuz. Evet, sonuç olarak her şey tamamen yoluna girdi. Oğlumuz Glendale Dükü oldu doğal olarak... İngilizler ona bayılıyor ve o da mesleğinin gereğini çok iyi yapıyor. Armand’ın bütün torunları parmak ısırtacak kadar başarılı oldu hep. Düşünsenize, Anthony yakında başpiskopos olacak, Roland bilmem ne bakanı, James ise İngiltere Bankası müdürü. Neyse bunları biliyorsunuz zaten. Onun görememiş olması ne yazık. Çok yardımım oldu hepsine. Ona bir ders vermeliydim. Hem zaten, en iyisi aileyi durumdan haberdar etmek belki de. Onu dışarı taşıırken bana yardım edeceklerinden eminim. Düşünsenize, seçimlere az bir zaman kaldı. Yaptığım öğrenilirse Muhafazakâr Parti bunun altından kalkamaz!”

Sir Percy Rodiner elini o ağır, satranç tahtasındaki kaleyi andıran acayip, yerden bitme mobilyaya doğru kaldırmayı başardı nihayet.

“Yani şimdi diyorsunuz ki o hep oradaydı... Hiçbir zaman oradan...”

Lady L. kedisi Trotto’nun portresinin altında ayaktaydı. Lord Raglan’ın soylu yüz hatlarıyla resmedilmiş hayvan Kırım Hafif Süvari Tugayı’nı yönetiyor, uçuşan top güllerinin arasında kuyruğu Saint-Georges flaması gibi salınıyordu. Sarı gagasıyla tüyleri Waterloo Muharebesi’ndeki Wellington’un burun ve üniformasıyla yer değiştirmiş papağan Gavotte ise sevgiyle ona bakıyordu. Borodino’daki cesetlerin arasında özgürlüğü kurtarmakla meşguldü maymun Badine, uzun yaşlı Kutuzov üniforması içinde keyfi pek yerindeydi. Robespierre gravürüne resmedilmiş Pekin köpeği Pongo halka kafasını gösteriyor, genç Bonaparte kimseye kötülüğü dokunmamış papağan Mathilde’in tatlı gagası suretinde ölü askerlerinin arasında dolaşıyordu. Lady L. can yoldaşlarının arasında başı dimdik, gülümsüyordu. O sessiz duruşlarını hiçbir zaman sevgi ve

idrak yoksunluğu olarak görmemişti. Bir tek, oğullarını Tarih yapı-
cılardan koparıp almayı asla aklına getirmemiş ya da birden çok er-
kek sevme yeteneği olan kadınlar suçlayabilirdi onu.

Devlet şairi Lady L.'nin kendi kendine konuştuğunu fark etti.

"Gerçekten çok şanssızdım," diyordu. "Bir sarhoşa, kumarbaza,
düzenbaz ya da uyuşturucu bağımlısının tekine âşık olabilirdim
mesela... Ama hayır! İlle de otantik bir idealist olmalıydı sevdiğim.
Gördün mü ben de kaptırdım kendimi terörizme. Var say ki iyi bir
öğrencin oldum, değil mi. Yüzümde umutsuz gülümseme, kim bilir
kaç kez geldim buraya şu şiiri, senin de insanlığa, o biricik, sevgili
kıyıcı metresine, o 'merhametsiz güzel kadın'a ithaf edebileceğin gü-
zellemeyi okumak için,"

*Ah! Görmem şart mıydı sizi,
Beğenip sevmem mi gerekirdi,
Ki açayım size yüreğimi,
Ki gururla susup dinleyesiniz beni.*

*Sevmeli miydim ben sizi
Ki umutsuz, çaresiz bırakasınız,
Tapmalı, ilahlaştırmalı mıydım ki,
Öldüresiniz beni, katlimi buyurasınız!*

Sonra anahtarı kilide sokup kasanın kapağını açtı.

Tabanca deri çantanın yanına düşmüştü, sararmış saraylı ünifor-
masından toz bulutu uçtu. Armand düşünüyormuş gibi oturuyor-
du; başını hâlâ elinde tuttuğu pembe güle eğmişti.

KAYNAKÇA NOTU

Anarşist hareket ve düşünceyle ilgili klasik yapıtlar dışında aşağıdaki metinlerden fazlasıyla yararlandım:

Armand Denis ya da İflah Olmaz Bir Tutku, Bielkine, Cenevre, 1936.

Romantizm, Anarşizm ve Faşizm, Sobieski, Varşova, 1953.

XX. Yüzyıl Burjuva Anarşistleri, Kardziel, Varşova, 1959.

Armand Denis ve Sürekli Devrim, Lalard, Paris, 1931.

İdeolojik Pornografi, Halperin, Zürih, 1960.

Zihinsel Yanılsamanın Mantığı, Durater, Paris, 1932.

Sapkınlık, Szatun, Varşova, 1961.

Aristokrasi ve İdealizm, Perczatka, Münih, 1949.

Mizah Terörizmi, Blunt, Oxford, 1953.

Armand Denis ya da Tanrı'nın Ölümü, Valère, Paris, 1958.

Kanla Temizlik, Gunther, Münih, 1952.

Akıl Tutkunları, Natkin, Zürih, 1940.

Tutkuların Mantığı, Brentano, Paris, 1932.

İdealizm ve Aristokratik İnsani Yaklaşım, Sarafof, Moskova, 1960.

Mizah ya da Beyaz Terör, Gardé, Paris, 1921.

Aristokratlar, Eksantrikler ve Nihilistler, Rainbottom, Londra, 1961.

Netchaiev ve Armand Denis ya da İnsanın İnkârı, Rattner, Münih, 1951.

Terörizm ve Şaka, Winawer, Varşova, 1959.

Nihilizm ya da Hiroşima'da Randevu, Aptekman, Viyana, 1950.

Ekstremizm, Nihilizm ve Mutlak, Ajouard, Paris, 1930

Armand Denis'in Livorno'dan kaçıp ortadan kaybolması daha çok fantezi âlemini ilgilendiren bir dizi varsayıma yol açtı. Bunların en tuhafı yakın tarihlerde *New World'*de Stefan Felikson tarafından dile getirildi. Yazar, Armand Denis'in Amerikan anarşist hareketinin ilk yıllarında ortaya çıkan, Sinter, Balachov, Musica vb. takma adlarıyla tanınup gerçek adı hiçbir zaman öğrenilemeyen ve 1910'daki Detroit Ayaklanması'nda öldürülen esrarengiz bir militan olduğu iddiasındadır. Varsayımını doğrulayan ikna edici hiçbir kanıt gösteremediği gibi, tezini tümüyle, çok da belirgin olmayan fiziksel benzerliğe, daha doğrusu Sinter ve Armand Denis'in "tuhaf yakışıklılığı"na ilişkin tasvirlerle dayandırır.

Ayrıca, araştırmalarım sırasında benden çok değerli yardımlarını esirgemeyen Mösyö François de Liencourt'a özel olarak teşekkürü borç bilirim.

İngiliz aristokrasisinin pek muhterem üyelerinden Lady L., sekseninci yaş gününde şehvete, hırsa ve tutkunun tüketici karanlığına dair bir hikâye anlatmaya karar verir. Mezara götürülmesi gereken büyük sırlar ortaya çıkar; mücevher kutuları, kilitleli kasalar ve mühürlü kalplerde unutulmaya yüz tutan ihtimaller bir bir su yüzüne çıkar.

Soylu unvanlardan, şatafatlı giysilerden deri değiştiren bir yılan misali soyunan bu geçmişte, Paris sokaklarını yarı aç yarı tok, yalınayak arşınlayan âşık bir genç kadın tüm cüretkârlığıyla belirir. Aşkın durmaksızın körüklenen bir intikam ateşiyle harlandığı bu dönemeçte, patlayan bombaların, havaya uçurulan binaların, ateşlenen tabancaların ve paramparça olmuş isyankâr bir sevdanın ortasında anarşinin, şiddetin, yalanın ve ihanetin buruk tadı duyumsanır.

Boyunduruklarımızdan kurtulup özgürleşmek için kendi şeytanlarımıza isyan etmenin, zorbalarımızla yüzleşmenin şart olduğunu bilenler; *hep sonuna kadar gitmek gerektiğine* yürekten inananlar için Romain Gary'den ihtiraslı bir kurmaca.

ISBN: 978-975-570-960-4

ISBN 978-625-737-058-5

9 786257 370585

40 TL (KDV'den muafdir.)

► selyayincilik f selyayin @selyayincilik

www.selyayincilik.com